

Dr. Inga DAUKŠAITĖ
Eglė KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ

TEISMŲ PRAKTIKA KORUPCIJOS BYLOSE: KAI KURIE JUNGTINIŲ TAUTŲ KONVENCIJOS PRIEŠ KORUPCIJĄ NUOSTATŲ DĖL BAUSMIŲ JURIDINIAMS ASMENIMS SKYRIMO IR TURTO KONFISKAVIMO ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI

Mokslo studija

Baudžiamosios teisės srityje Lietuva yra saistoma ne tik Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatų, bet ir yra įsipareigojusi laikytis kai kurių tarptautinių dokumentų. Vienas jų – Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją (toliau – JTKPK arba Konvencija). Prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų nuostatos turi būti įtvirtintos ne tik atitinkamuose teisės aktuose, bet ir tinkamai vykdomos.

ĮŽANGA

Baudžiamosios teisės srityje Lietuva yra saistoma ne tik nacionalinių teisės aktų (pirmiausia Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹ (toliau vadinama – Konstitucija) bei Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso² (toliau ir – BK), bet yra įsipareigojusi laikytis ir kai kurių tarptautinių dokumentų. Vienas jų – Jungtinių Tautų konvencija

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, patvirtintas 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

prieš korupciją (toliau vadinama – JTKPK arba Konvencija)³. Prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų nuostatos turi būti ne tik įtvirtintos atitinkamuose teisės aktuose, bet ir tinkamai vykdomos.

Šios Konvencijos įgyvendinimo peržiūros grupė (angl. *Implementation Review Group of the United Nations Convention against Corruption*), 2013 metais pateikusi ataskaitą⁴, kaip Lietuva įgyvendina Konvenciją tiek reguliaciniu, tiek praktiniu lygmeniu, pastebėjo, kad Lietuva tinkamai konstruoja⁵ nacionalinėje teisėje draudžiamas korupcines veikas, tačiau pateikė pastabų dėl neaiškios teismų praktikos ir poreikio plėtoti nuoseklią teismų praktiką tam tikrose srityse bei rekomendacijų, tarp jų:

- toliau siekti aiškumo teismų praktikoje dėl juridiniams asmenims už tam tikrus nusikaltimus skiriamų bausmių, įtvirtinant tokių bausmių ribas, apibrėžiant (atsižvelgiant į juridinio asmens dydį ar jo finansinę būklę) atitinkamus kriterijus dėl tam tikros bausmės rūšies paskyrimo;
- plėtoti nuoseklią teismų praktiką siekiant aiškumo dėl pajamų ir kitos naudos, gautos iš nusikalstamu būdu įgyto turto, t. y. tokio turto pridėtinės vertės, konfiskavimo, kaip nurodyta JTKPK 31 str. 6 d., ypač dėl to, ar žodžiai „šio kodekso uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas“, nurodyti Baudžiamojo kodekso 72 str. 2 d., apima antrinių nusikalstamos veikos pajamų konfiskavimą;
- imtis veiksmų, įskaitant nuoseklią teismų praktikos plėtotę, siekiant užtikrinti, kad sąžiningų (*bona fide*) trečiųjų šalių sąvoka būtų taikoma tokiu būdu, kuris užtikrintų, kad konfiskavimo procedūrų metu nebūtų pažeidžiamos jų teisės.

³ Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją, priimta 2005 m. spalio 31 d. // Valstybės žinios, 2006, Nr. 136-5145.

⁴ Country Review Report of Lithuania: Review by the Russian Federation and Egypt of the implementation by Lithuania of articles 15–42 of Chapter III. “Criminalization and law enforcement” and articles 44–50 of Chapter IV. “International cooperation” of the United Nations Convention against Corruption for the review cycle 2010–2015 [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2013_10_29_Lithuania_Final_Country_Report/2013_10_29_Lithuania_Final_Country_Review_Report.pdf>.

⁵ Konvencijos 15–25 str. valstybės, Konvencijos šalys, raginamos priimti reikiamus teisės aktus ir imtis kitų būtinų priemonių, kad baudžiamuoju nusikaltimu būtų laikoma: šalies valstybės pareigūnų kyšininkavimas (JTKPK 15 str.), užsienio valstybės pareigūnų ir viešųjų tarptautinių organizacijų pareigūnų kyšininkavimas (JTKPK 16 str.), valstybės pareigūno vykdomas turto iššvaistymas, pasisavinimas ar kitas naudojimas ne pagal paskirtį (JTKPK 17 str.), prekyba poveikiu (JTKPK 18 str.), piktnaudžiavimas pareigomis (JTKPK 19 str.), neteisėtas praturtėjimas (JTKPK 20 str.), kyšininkavimas privačiame sektoriuje (JTKPK 21 str.), turto iššvaistymas privačiame sektoriuje (JTKPK 22 str.), nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimas (JTKPK 23 str.), taip pat nuslėpimas (JTKPK 24 str.), kliudymas vykdyti teisingumą (JTKPK 25 str.).

Savo ataskaitoje JTKPK įgyvendinimo peržiūros grupė pastebėjo, kad nors minėtais atvejais teisinis reguliavimas Lietuvoje yra tinkamas, nėra galimybės įvertinti, kaip JTKPK nuostatos įgyvendinamos praktikoje dėl to, jog nėra atlikta išsami teismų praktikos šiais klausimais analizė. Tačiau galima pastebėti, kad, siekiant įvertinti teismų praktikos tendencijas dėl bausmių skyrimo juridiniams asmenims, sąžiningų trečiųjų asmenų teisių apsaugos konfiskuojant turtą bei nusikalstamos veikos antrinio rezultato konfiskavimo, siekiant patikimesnių tyrimo rezultatų, tikslinga išanalizuoti bylas ne tik dėl korupcinio⁶, bet ir kitokio pobūdžio nusikalstamų veikų,

⁶ Šiame kontekste verta pastebėti, kad „korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų“ sąvoka Baudžiamajame kodekse nėra vartojama. Tuo pačiu Baudžiamasis kodeksas neapibrėžia, kokios veikos priskirtinos korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų kategorijai. Reikėtų paminėti, kad pačiame BK vos vieną kartą (viename iš BK priede išvardytų įgyvendinamų Europos Sąjungos teisės aktų pavadinimų) minima ir pati „korupcijos“ sąvoka. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 2 str. 2 d. „korupcija“ apibrėžiama kaip „valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimančiam, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas“. Atitinkamai pagal Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 2 str. 3 d., Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 str. 2 d., „korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą“. Atkreiptinas dėmesys, kad šiame darbe „korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų“ kategorija suprantama ir vartojama siauresne (nei ką tik minėta) prasme, būtent – kaip apimanti tik BK 225, 226 ir 227 str. numatytas nusikalstamas veikas. Tokį pasirinkimą lėmė tai, kad kyšininkavimas (BK 225 str.), prekyba poveikiu (BK 226 str.) ir papirkimas (BK 227 str.) pasižymi korupciniu pobūdžiu visais šių veikų padarymo atvejais (nepriklausomai nuo jų padarymo aplinkybių). Kitais žodžiais tariant, šios nusikalstamos veikos *per se* (liet. – pats savaime) yra korupcinio pobūdžio. O apie kitas, Specialiųjų tyrimų tarnybos bei Korupcijos prevencijos įstatymuose pateiktame korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų apibrėžime, išvardytas nusikalstamas veikas to paties pasakyti *negalima*. Kitaip tariant, pastarosios nusikalstamos veikos korupcinio pobūdžio yra ne visada, o tik tada, kai jose esama korupcijos elemento, kurio kitais atvejais gali ir nebūti (pavyzdžiui, apklausos metu policijos pareigūnų smurto prieš įtariamąjį naudojimas siekiant, kad pastarasis prisipažintų dėl nusikalstamos veikos padarymo (BK 228 str.)). Svarbu pabrėžti, kad pasakyta patvirtina ir pati

kai skiriamos bausmės juridiniams asmenims arba taikomas turto konfiskavimas iš trečiųjų asmenų bei nusikalstama veika gauto antrinio rezultato konfiskavimas.

Šiuo darbu siekiama, įvertinus teisinio reglamentavimo nagrinėjamos srityse raidą, pateikti teismų praktikos apžvalgą, ją susisteminti ir įvardyti pagrindines rizikas, dėl ko teismų praktika remiantis Baudžiamojo kodeksu gali neatitikti JTCKP formuluočių.

Studiją sudaro trys pagrindiniai skyriai, skirti atskiriems analizuojamiems klausimams pagal tyrimo objektą (t. y. teismų praktiką trimis klausimais: bausmių skyrimas juridiniams asmenims, nusikalstama veika gauto antrinio rezultato konfiskavimas ir *bona fide* trečiųjų asmenų teisių apsauga atliekant turto konfiskavimą). Kiekvieną skyrių sudaro analogiški poskyriai. Pirmajame poskyryje analizuojama konkrečių Baudžiamojo kodekso nuostatų raida, įvertinant tarptautinių organizacijų ir komitetų

minėtuose įstatymuose pateikto korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų apibrėžimo formuluotė, būtent: korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – tai kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, **kitos nusikalstamos veikos, jeigu** jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos. Tai, kad Korupcijos prevencijos įstatyme apibrėžtos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos suprantamos plačiai, yra pastebėjęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pažymėjęs, kad, remiantis įstatymu, korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – tai įvairios veikos, **kurių padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą** (pavyzdžiui, dokumentų suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu (BK 300 straipsnis), sukčiavimas (BK 182 straipsnis), turto pasisavinimas (BK 183 straipsnis) arba iššvaistymas (BK 184 straipsnis). Taigi, ir čia matyti, kad čia minimos veikos, pripažįstama, korupcinio pobūdžio esti ne visada, o tik kai kuriais tokių veikų padarymo atvejais. Galiausiai verta pridurti, kad siauresnė korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų prasmė (pavyzdžiui, BK 225, 227 str. numatytas veikas įvardijant „tiesiogiai siejamomis su korupcija“) pasitelkiama ir kai kurių kitų autorių, analizuojančių teismų praktiką baudžiamosiose bylose dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, darbuose. Atsižvelgiant į visa išdėstyta bei siekiant išgryninti tikruosius korupcijos atvejus, šiame darbe korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis suprantami, kaip minėta, kyšininkavimas (BK 225 str.), prekyba poveikiu (BK 226 str.) bei papirkimas (BK 227 str.), o kitos nusikalstamos veikos, kurios, priklausomai nuo jų padarymo aplinkybių, *gali būti* korupcinio pobūdžio (BK 182–184, 216, 300 str. *etc.*), kai kuriose darbo vietose įvardijamos kaip „su korupcija galinčios būti susijusios veikos“. Žr. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas Nr. VIII-1649, priimtas 2000 m. gegužės 2 d. // Valstybės žinios, 2000, Nr. 41-1162; Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas Nr. IX-904, priimtas 2002 m. gegužės 28 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 57-2297; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 10 d. Teismų praktikos skiriant bausmes už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (Baudžiamojo kodekso 225, 226, 227 ir 228 straipsniai) tyrimas Nr. TB-34-2 // Teismų praktika, 2011, Nr. 34; *Petkus A.* Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų // *Jurisprudencija*, 2014, 21(2), p. 616.

(Jungtinių Tautų, GRECO⁷, MONEYVAL⁸) pastabas dėl baudmės ar baudžiamojo poveikio priemonių skyrimą reglamentuojančių nacionalinių nuostatų ar jų nebuvimo. Antrasis poskyris skirtas pagrindinių JTKPK ir atitinkamų BK straipsnių nuostatų skirtumams, kurie gali lemti Lietuvos teismų praktikos neatitiktį JTKPK nuostatoms, atskleisti. Trečiajame poskyryje analizuojami pastarųjų penkerių–šešerių metų Lietuvos apylinkių, apygardų teismų, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau ir – LAT) nutartys ir nuosprendžiai dėl korupcinio pobūdžio veikų bei kitų veikų, kuriose aktualūs tyrimo objekto klausimai. Galiausiai, ketvirtajame poskyryje įvardijamos ir aptariamoms pagrindinės rizikos, dėl ko Lietuvos teismų praktika gali neatitikti JTKPK nuostatų.

Mokslo studija rengta naudojant įvairius duomenų rinkimo ir analizės metodus. Duomenys rinkti analizuojant teisės aktus, kitus dokumentus (GRECO, MONEYVAL ataskaitas, JTKPK įgyvendinimo peržiūros grupės vertinimą), pasitelkiami laisvai prieinami statistiniai duomenys. Bylos analizei buvo atrenkamos per *infoplex.lt* duomenų bazę pagal reikšminius žodžius. Peržiūrėta pastarųjų penkerių–šešerių metų teismų praktika (nuo 2010–2011 metų), tačiau teismų sprendimai, nuosprendžiai ir nutartys rinkti iki duomenų prisotinimo momento. Surinkta medžiaga analizuota naudojant turinio, sisteminę, lyginamąją teisinių nuostatų ir teismų sprendimų argumentavimo analizę, taip pat aprašomąją bei prireikus statistinę analizę. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad studiją buvo galima konstruoti dviem būdais: laikantis griežtos vienodos metodologijos visuose skyriuose arba alternatyviai – laisviau disponuoti prieinamais duomenimis ir nukrypti nuo griežto skyrių metodologinio suvienodinimo. Antrosios alternatyvos galimybę nulėmė aplinkybės, kad tam tikra statistinė informacija buvo prieinama ne visų tyrimo objektų atžvilgiu (pvz., nėra statistikos apie tai, kiek ir kokiose bylose yra taikomas turto konfiskavimas tiek iš kaltininko, tiek iš trečiųjų asmenų).

Buvo pasirinktas antrasis variantas, atsižvelgiant į tai, kad prioritetas buvo kuo išsamiau išanalizuoti temą ir pagrįsti teikiamas išvadas pasinaudojant maksimaliai prieinamais duomenimis.

⁷ GRECO (angl. *Group of States against Corruption*) – 1999 m. įsteigta Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupė, stebinti, kaip valstybės įgyvendina Europos Tarybos nustatytus kovos su korupcija standartus.

⁸ MONEYVAL (angl. *Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism*) – Europos Tarybos ekspertų komitetas dėl priemonių, skirtų kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu – 1997 m. įkurta nuolatinė Europos Tarybos stebėsenos institucija, kurios uždaviniai – vertinti šalių narių sukurtos kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistemos atitiktį pagrindiniams tarptautiniams standartams ir jų įgyvendinimo efektyvumą, teikti valstybių valdžios institucijoms rekomendacijas dėl tokios sistemos tobulinimo.

1. JURIDINIŲ ASMENŲ BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ KORUPCINIO POBŪDŽIO NUSIKALSTAMAS VEIKAS

1.1. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės teisinio reglamentavimo genezė Lietuvos nacionalinėje teisėje

Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė⁹ Lietuvos Respublikoje įteisinta 2002 m., taigi dar ankstesniojo – 1961 m. – Baudžiamojo kodekso¹⁰ galiojimo laikotarpiu. 2002 m. sausio 25 d. įstatymu¹¹ tuo metu galiojusiame Baudžiamajame kodekse, be kita ko, buvo įtvirtintos pirmosios su juridinių asmenų baudžiamąja atsakomybe susijusios nuostatos, būtent:

„11⁽¹⁾ straipsnis. *Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė*

Juridinis asmuo atsako pagal baudžiamuosius įstatymus tik už kyšio priėmimą (282 straipsnis), papirkimą (284 straipsnis) ir pinigų plovimą (326 straipsnis).

Juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytus nusikaltimus tuo atveju, kai nusikaltimą juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:

- 1) atstovauti juridiniam asmeniui arba
- 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba
- 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą.

Juridinis asmuo gali atsakyti už nusikaltimus ir tuo atveju, jeigu juos juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl šio straipsnio antroje dalyje nurodyto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės.

Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikaltimą, baudžiamosios atsakomybės.

⁹ Plačiau apie juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektus baudžiamosios justicijos doktrinoje žr., be kita ko, *Soloveičikas D.* Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė: lyginamieji aspektai. Vilnius, 2006; *Švedas G.* Kai kurie probleminiai juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje ir baudžiamosios justicijos doktrinoje // Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų: recenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys. Vilnius, 2011, p. 91–108.

¹⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, patvirtintas 1961 m. birželio 26 d. įstatymu // Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18-148.

¹¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7¹, 32, 35, 282, 284, 290 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 11¹, 22¹, 32¹, 32², 302² straipsniais ir 319, 320 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas Nr. IX-737, priimtas 2002 m. sausio 25 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 15-555.

Pagal šį kodeksą neatsako valstybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija.“

Taigi, kaip matyti (ir tai svarbu pabrėžti šios mokslo studijos kontekste), juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė Lietuvos baudžiamojoje teisėje pirmiausia buvo nustatyta būtent už *korupcinio pobūdžio* ir kitas, su tuo susijusias, nusikalstamas veikas, konkrečiai: kyšio priėmimą, papirkimą bei pinigų plovimą. Būtina paaiškinti, kad toks įstatymų leidėjo pasirinkimas nebuvo atsitiktinis, nes tiek jį, tiek ir šio instituto atsiradimą Lietuvoje apskritai lėmė Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos¹² ratifikavimas¹³. Verta pridurti, kad dar tais pačiais (2002) metais juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė buvo išplėsta ir numatyta ir už kontrabandą (312 str.) bei neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos (312¹ str.)¹⁴.

Be BK 11¹ str. nuostatose įtvirtintų juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės pagrindų ir jos taikymo sąlygų, BK buvo numatytos ir kitos tokios atsakomybės taikymui reikšmingos nuostatos. Antai Baudžiamojo kodekso bendrosios dalies trečiasis skyrius („Bausmė“) buvo papildytas su juridiniams asmenims skiriamomis bausmėmis susijusiomis nuostatomis, būtent:

„22⁽¹⁾ straipsnis. Bausmių rūšys juridiniams asmenims

Juridiniam asmeniui už padarytą nusikaltimą gali būti skiriamos šios bausmės:

1) bauda;

2) turto konfiskavimas;

3) juridinio asmens veiklos apribojimas;

4) juridinio asmens likvidavimas.

Teismas, paskyręs bausmę juridiniam asmeniui, gali nutarti paskelbti šį nuosprendį per visuomenės informavimo priemones.

Juridiniam asmeniui už vieną nusikaltimą gali būti skiriamos ne daugiau kaip dvi bausmės.

Juridiniams asmenims skiriamos bausmės šio kodekso ypatingosios dalies straipsnių sankcijose nenurodomos. Teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui, vadovaujasi šio straipsnio pirmojoje dalyje nustatytu bausmių sąrašu.

[...]

¹² Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, priimta 1999 m. sausio 27 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 23-853.

¹³ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos ratifikavimo Nr. IX-736, priimtas 2002 m. sausio 25 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 23-851.

¹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8¹, 11¹, 45, 53¹, 232¹, 232², 232⁵, 232⁸, 312, 321² straipsnių pakeitimo, 232³ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Kodekso papildymo 340¹ straipsniu įstatymas Nr. IX-1258, priimtas 2002 m. gruodžio 10 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 123-5544.

32 straipsnis. Bauda

[...]

Juridiniam asmeniui gali būti skiriama iki 10000 MGL dydžio bauda.

32⁽¹⁾ straipsnis. *Juridinio asmens veiklos apribojimas*

Teismas, skirdamas juridinio asmens veiklos apribojimo bausmę, uždraudžia juridiniam asmeniui verstis tam tikra veikla arba įpareigoja uždaryti tam tikrą juridinio asmens padalinį.

Juridinio asmens veikla gali būti apribota nuo vienerių iki penkerių metų. Šios bausmės terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais.

32⁽²⁾ straipsnis. *Juridinio asmens likvidavimas*

Teismas, skirdamas juridinio asmens likvidavimo bausmę, įpareigoja juridinį asmenį nutraukti visą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą ir uždaryti visus juridinio asmens padalinius.“

Priėmus naująjį, 2000 m., Baudžiamąjį kodeksą (įsigaliojusį 2003 m. gegužės 1 d.), juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės teisinis reglamentavimas iš esmės nepasikeitė. Lyginant 1961 m. BK paskutinę (t. y. 2003 m. sausio 9 d.) redakciją ir 2000 m. BK pirmąją (t. y. 2000 m. rugsėjo 26 d.) redakciją, iš esmės matyti tik nežymūs pasikeitimai (*1 lentelė*): keli kosmetiniai („arba“ → „ar“, „kai“ → „jeigu“) ir kalbiniai pasikeitimai („gali būti skiriama“ → „nustatoma“); be kita ko, pasikeitusios terminijos naujajame BK nulemti skirtumai („ypatingosios dalies“ → „specialiosios dalies“, „nusikaltimas“ → „nusikalstama veika“); atsiradę kai kurie patikslinimai (likviduojant juridinį asmenį, įpareigojimas juridiniam asmeniui nutraukti visą veiklą ir uždaryti visus juridinio asmens padalinius *per teismo nustatytą terminą*); pokyčiai, susiję su pasikeitusia bausmių sistema (ir atitinkamai – bausmių skyrimu) bei baudžiamojo poveikio priemonių instituto atsiradimu naujajame BK (turto konfiskavimas kaip bausmė → turto konfiskavimas kaip baudžiamojo poveikio priemonė; ne daugiau kaip dviejų bausmių juridiniam asmeniui skyrimas → tik vienos bausmės juridiniam asmeniui skyrimas, tačiau galimybė kartu su bausme skirti baudžiamojo poveikio priemonę).

1 lentelė. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės reglamentavimas 1961 m. BK ir 2000 m. BK

1961 m. BK (2003 m. sausio 9 d. redakcija)	2000 m. BK (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija)
Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė	
<p>11¹ straipsnis.</p> <p>Juridinis asmuo atsako pagal baudžiamuosius įstatymus tik už kyšio priėmimą (282 straipsnis), papirkimą (284 straipsnis), kontrabandą (312 straipsnis), neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos (312¹ straipsnis) ir pinigų plovimą (326 straipsnis).</p> <p>Juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytus nusikaltimus tuo atveju, kai nusikaltimą juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) atstovauti juridiniam asmeniui arba 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą. <p>Juridinis asmuo gali atsakyti už nusikaltimus ir tuo atveju, jeigu juos juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl šio straipsnio antroje dalyje nurodyto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės.</p> <p>Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikaltimą, baudžiamosios atsakomybės.</p> <p>Pagal šį kodeksą neatsako valstybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija.</p>	<p>20 straipsnis.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Juridinis asmuo atsako tik už nusikalstamas veikas, už kurių padarymą šio kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė. 2. Juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę: <ol style="list-style-type: none"> 1) atstovauti juridiniam asmeniui arba 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą. 3. Juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jeigu jas juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl šio straipsnio 2 dalyje nurodyto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės. 4. Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės. 5. Pagal šį kodeksą neatsako valstybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija.

Bausmių rūšys juridiniams asmenims

<p>22¹ straipsnis.</p> <p>Juridiniam asmeniui už padarytą <u>nusikaltimą</u> gali būti skiriamos šios bausmės:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) bauda; 2) <u>turto konfiskavimas</u>; 3) juridinio asmens veiklos apribojimas; 4) juridinio asmens likvidavimas. <p>Teismas, paskyręs bausmę juridiniam asmeniui, gali nutarti paskelbti šį nuosprendį per visuomenės informavimo priemones.</p> <p>Juridiniam asmeniui už vieną <u>nusikaltimą</u> gali būti skiriamos <u>ne daugiau kaip dvi bausmės</u>.</p> <p>Juridiniams asmenims skiriamos bausmės šio kodekso <u>ypatingosios</u> dalies straipsnių sankcijose nenurodomos. Teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui, vadovaujasi šio straipsnio pirmojoje dalyje nustatytu bausmių sąrašu.</p>	<p>43 straipsnis.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Juridiniam asmeniui už padarytą <u>nusikalstamą veiką</u> gali būti skiriamos šios bausmės: <ol style="list-style-type: none"> 1) bauda; 2) juridinio asmens veiklos apribojimas; 3) juridinio asmens likvidavimas. 2. Teismas, paskyręs bausmę juridiniam asmeniui, gali nutarti paskelbti šį nuosprendį per visuomenės informavimo priemones. 3. Juridiniam asmeniui už vieną <u>nusikalstamą veiką</u> gali būti skiriama <u>tik viena bausmė</u>. 4. Juridiniams asmenims skiriamos bausmės šio kodekso <u>specialiosios</u> dalies straipsnių sankcijose nenurodomos. Teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui, vadovaujasi šio straipsnio 1 dalyje nustatytu bausmių sąrašu.
--	---

Baudžiamojo poveikio priemonių rūšys juridiniams asmenims

<p>–</p>	<p>67 straipsnis.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Turto konfiskavimas gali būti skiriamas kartu su bausme. 4. Juridiniam asmeniui gali būti skiriamas turto konfiskavimas.
----------	--

Bauda

<p>32 straipsnis.</p> <p>Juridiniam asmeniui <u>gali būti skiriama</u> iki 10 000 MGL dydžio bauda.</p>	<p>47 straipsnis.</p> <p>4. Juridiniam asmeniui <u>nustatoma</u> iki 10 000 MGL dydžio bauda.</p>
---	---

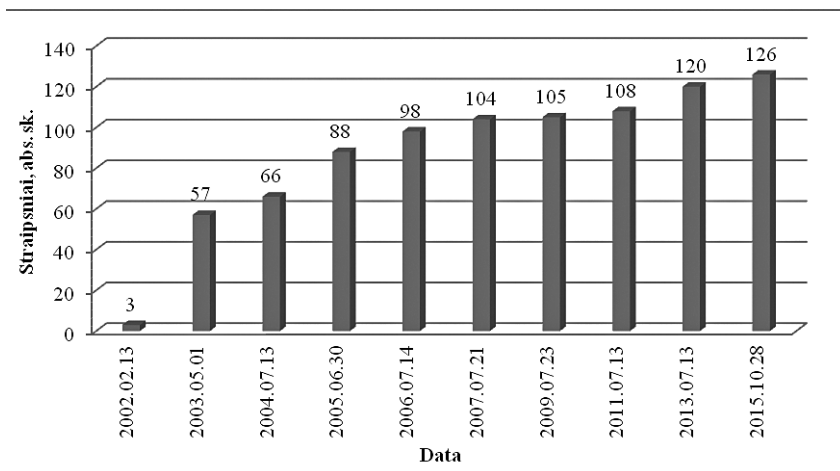
Juridinio asmens veiklos apribojimas	
<p>32¹ straipsnis.</p> <p>Teismas, skirdamas juridinio asmens veiklos apribojimo bausmę, uždraudžia juridiniam asmeniui verstis tam tikra veikla <u>arba</u> įpareigoja uždaryti tam tikrą juridinio asmens padalinį.</p> <p>Juridinio asmens veikla gali būti apribota nuo vienerių iki penkerių metų. Šios bausmės terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais.</p>	<p>52 straipsnis.</p> <p>1. Teismas, skirdamas juridinio asmens veiklos apribojimo bausmę, uždraudžia juridiniam asmeniui verstis tam tikra veikla <u>ar</u> įpareigoja uždaryti tam tikrą juridinio asmens padalinį.</p> <p>2. Juridinio asmens veikla gali būti apribota nuo vienerių iki penkerių metų. Šios bausmės terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais.</p>
Juridinio asmens likvidavimas	
<p>32² straipsnis.</p> <p>Teismas, skirdamas juridinio asmens likvidavimo bausmę, įpareigoja juridinį asmenį nutraukti visą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą ir uždaryti visus juridinio asmens padalinius.</p>	<p>53 straipsnis.</p> <p>Teismas, skirdamas juridinio asmens likvidavimo bausmę, įpareigoja juridinį asmenį <u>per teismo nustatytą terminą</u> nutraukti visą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą ir uždaryti visus juridinio asmens padalinius.</p>

Lyginamoji 1961 m. BK ir 2000 m. BK nuostatų analizė rodo, kad bene didžiausiu pasikeitimu šiame kontekste gali būti laikoma tai, kad, skirtingai nei ankstesniajame BK, kur nusikaltimai, už kuriuos atsako juridinis asmuo, buvo išdėstyti vienoje – *bendrosios dalies* – vietoje (konkrečiai – BK 11¹ str. 1 d.), dabartinio BK bendrojoje dalyje tokios nuostatos nebeliko, o tai, už kokias nusikalstamas veikas atsako juridinis asmuo, konkrečiai nurodyta *atskiruose* baudžiamojo įstatymo *specialiosios dalies straipsniuose* (BK 20 str. 1 d., taip pat – pavyzdžiui, BK 123¹ str. 2 d., 132 str. 4 d., 137 str. 4 d. *etc.*).

Baudžiamojo kodekso pakeitimų analizė ir atlikti skaičiavimai rodo, kad nuo pat nagrinėjamo instituto atsiradimo Lietuvoje dienos nusikalstamų veikų, už kurių padarymą juridinis asmuo gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, sąrašas buvo ir tebėra nuolat *plečiamas* (1 *diagrama*). Kaip jau buvo minėta, 2002 m., Lietuvoje įteisinus juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę, juridiniai asmenys baudžiamojon atsakomybėn galėjo būti patraukti už 3 nusikaltimų padarymą. Tačiau šiuo metu Baudžiamajame kodekse (2015 m. spalio 20 d. redakcija) specialiosios dalies straipsniai, kuriuose numatyta juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė, jau sudaro 48,65 proc. (126 iš 259) visų BK specialiosios dalies straipsnių, kuriuose įtvirtintos nusikalstamų veikų sudėty¹⁵.

Šios mokslo studijos kontekste atskirai reikia nurodyti, kaip keitėsi (buvo ple-

¹⁵ Į skaičiavimus neįtraukti tie BK specialiosios dalies straipsniai, kuriuose nusikalstamų veikų sudėty nėra numatytos (pavyzdžiui, BK 141 str., 190 str. *etc.*).

1 diagrama. BK specialiosios dalies straipsnių, kuriuose numatyta juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė, skaičiaus augimas 2002–2015 m.

čiamas) būtent korupcinio pobūdžio (ir kitų su korupcija galinčių būti susijusių) nusikalstamų veikų, už kurių padarymą numatyta juridinio asmens atsakomybė, sąrašas. Dar kartą tenka paminėti, kad Lietuvoje juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė pirmiausia buvo numatyta už kyšininkavimą (remiantis ankstesniojo BK terminologija, – kyšio priėmimą), papirkimą bei nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą (remiantis ankstesniojo BK terminologija, – pinigų plovimą). Dabartinio BK įsigaliojimo dieną, t. y. 2003 m. gegužės 1 d., jame juridinio asmens atsakomybė jau buvo numatyta ir už kai kurias kitas veikas (pavyzdžiui, sukčiavimą (BK 182 str.), turto pasisavinimą (BK 183 str.), neteisingą duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimą (BK 220 str.), dokumento suklastojimą ar disponavimą suklastotu dokumentu (BK 300 str.) ir kt.). Vėliau (2005 m.¹⁶) juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nustatyta už prekybą poveikiu (BK 226 str.), o 2007 m.¹⁷ – ir už turto iššvaistymą (BK 184 str.) bei piktnaudžiavimą (BK 228 str.).

Skirtingai nei specialiosios dalies nuostatos, BK *bendrojoje dalyje* įtvirtintos juri-

¹⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147¹, 199¹, 199², 267¹, 270¹, 308¹ straipsniais įstatymas Nr. X-272, priimtas 2005 m. birželio 23 d. // Valstybės žinios, 2005, Nr. 81-2945.

¹⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198¹, 198², 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256¹, 257¹ straipsniais įstatymas Nr. X-1233, priimtas 2007 m. birželio 28 d. // Valstybės žinios, 2007, Nr. 81-3309.

dinių asmenų baudžiamąją atsakomybę reglamentuojančios nuostatos Baudžiamojo kodekso galiojimo laikotarpiu buvo ir išlieka gana stabilios. Šiame kontekste galima paminėti vos kelis BK pakeitimus, konkrečiai:

- 2004 m. liepos 5 d. pakeitimas¹⁸, kuriuo, BK 20 str. 5 d. papildžius žodžiu „savivaldybė“, buvo išplėstas pagal BK neatsakančių juridinių asmenų ratas;
- 2007 m. birželio 28 d. pakeitimas¹⁹, kuriuo, BK 47 str. 4 d. vietoj skaičiaus „10000“ įrašius skaičių „50000“, juridiniam asmeniui nustatytos maksimalios baudos dydis padidintas 5 kartus (iki 50 000 MGL²⁰);
- 2010 m. gruodžio 2 d. pakeitimas²¹, kuriuo, BK 67 str. įtvirtintą baudžiamojo poveikio priemonių sistemą išplėtus nauja baudžiamojo poveikio priemonių rūšimi – išplėstiniu turto konfiskavimu, – ir BK 67 str. 5 d. numaćius galimybę minėtą priemonę skirti ir juridiniams asmenims, buvo išplėstas juridiniams asmenims galimų skirti baudžiamojo poveikio priemonių sąrašas.

Verta pabrėžti, kad kai kurių anksčiau minėtų nuostatų atitiktį Konstitucijai 2009 m. yra (į)vertinęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau vadinama – LRKT arba Konstitucinis Teismas). 2009 m. birželio 8 d. nutarime²² LRKT, ištyręs ir

¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228¹ straipsniu įstatymas Nr. IX-2314, priimtas 2004 m. liepos 5 d. // Valstybės žinios, 2004, Nr. 108-4030.

¹⁹ Žr. 17 išnašą.

²⁰ Lietuvos Respublikos 2007 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu nustatyta, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. MGL (minimalus gyvenimo lygis) yra 130 litų per mėnesį vienam Lietuvos Respublikos gyventojui (8 str.) (iki tol – 125 litai). Tačiau šis – minimalaus gyvenimo lygio – rodiklis nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. pakeistas „baziniu bausmių ir nuobaudų dydžiu“ (BBND). Remiantis Lietuvos Respublikos minimaliojo darbo užmokesčio dydžiu, socialinės apsaugos išmokų ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio indeksavimo įstatymo 10 str. 4 d., teisės aktuose, reglamentuojančiuose nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų kvalifikavimą bei bausmių ir nuobaudų dydžių apibrėžimą ir apskaičiavimą, vartojamas rodiklis „minimalusis gyvenimo lygis“, arba „MGL“, yra *tapatus ir lygus* baziniam bausmių ir nuobaudų dydžiui. Vadovaudamasi minėto įstatymo 3 str. 2 d., Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1031 patvirtino bazinį bausmių ir nuobaudų dydį – 130 litų (nuo 2015 m. sausio 1 d. – 37,66 euro). Atsižvelgiant į tai, kad BK tebevartojama MGL sąvoka, ji vartojama ir šiame darbe.

²¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72³, 189¹ straipsniais įstatymas Nr. XI-1199, priimtas 2010 m. gruodžio 2 d. // Valstybės žinios, 2010, Nr. 145-7439.

²² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2009, Nr. 69-2798.

pripažinęs BK 20 str. 1, 2, 3, 5 d. bei 43 str. 4 d. nuostatas Konstitucijai *neprieštaraujančiomis*, akcentavo, kad juridinis asmuo yra *specifinis* teisinių (įskaitant baudžiamųjų) santykių subjektas ir kad ši specifiškumą lemia, be kita ko, tai, kad jis, turėdamas savarankišką struktūrą, teismumą ir veiksnumą, t. y. būdamas savarankiškas teisinių santykių subjektas, tų santykių dalyvis yra per fizinius asmenis (vadovą, įgaliotąjį atstovą ir pan.). Konstitucinis Teismas pridūrė, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, į minėtą juridinio asmens specifiką turi atsižvelgti. Galiausiai, LRKT pastebėjimu, juridinio asmens specifiška lemia ir kai kurių baudžiamosios teisės institutų taikymo juridiniams asmenims ypatumus.

Atkreiptinas dėmesys, kad Konstitucinio Teismo tirtos BK 20 str. 1, 2, 3, 5 d., taip pat BK 43 str. 4 d. nuostatos nuo nutarimo priėmimo dienos *nesikeitė*. Vadinausi, esamas juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės pagrindų ir jos taikymo sąlygų, taip pat juridiniams asmenims taikomų bausmių rūšių ir kai kurių bausmių skyrimo juridiniams asmenims ypatumų teisinis reglamentavimas yra atitinkantis Konstituciją.

1.2. Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 26 straipsnio ir atitinkamų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatų palyginimas

Atlikta juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės teisinio reglamentavimo genezės Lietuvos nacionalinėje teisėje analizė nuosekliai veda prie *esamo* juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės teisinio reglamentavimo ir jo palyginimo su JTKPK nuostatomis. 2 lentelėje išdėstytos JTKPK 26 str. ir atitinkamos (susijusios) šiuo metu galiojančios BK nuostatos.

2 lentelė. Juridinio asmens atsakomybės reglamentavimas JTKPK ir 2000 m. BK

JTKPK	2000 m. BK (2015 m. spalio 20 d. redakcija)
<p><u>26 straipsnis. Juridinių asmenų atsakomybė</u></p> <p>1. Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, imasi būtinų priemonių pagal jos teisės principus, kad nustatytų juridinių asmenų atsakomybę už dalyvavimą šios Konvencijos nustatytuose nusikaltimuose.</p> <p>2. Pagal valstybės, šios Konvencijos Šalies, teisės principus juridinių asmenų atsakomybė gali būti baudžiamoji, civilinė ar administracinė.</p> <p>3. Tokia atsakomybė nepažeidžia nusikaltimą padariusių fizinių asmenų baudžiamosios atsakomybės.</p>	<p><u>20 straipsnis. Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė</u></p> <p>1. Juridinis asmuo atsako tik už nusikalstamas veikas, už kurių padarymą šio kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė.</p> <p>2. Juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) atstovauti juridiniam asmeniui arba 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą. <p>3. Juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jeigu jas juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl šio straipsnio 2 dalyje nurodyto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės.</p> <p>4. Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės.</p> <p>5. Pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija.</p>

<p>4. Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, visų pirma užtikrina, kad pagal šį straipsnį atsakomybėn patrauktiems juridiniams asmenims būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios baudžiamosios arba nebaudžiamosios sankcijos, įskaitant pinigines baudas.</p>	<p><u>43 straipsnis. Bausmių rūšys juridiniams asmenims</u></p> <p>1. Juridiniam asmeniui už padarytą nusikalstamą veiką gali būti skiriamos šios bausmės:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) bauda; 2) juridinio asmens veiklos apribojimas; 3) juridinio asmens likvidavimas. <p>2. Teismas, paskyręs bausmę juridiniam asmeniui, gali nutarti paskelbti šį nuosprendį per visuomenės informavimo priemones.</p> <p>3. Juridiniam asmeniui už vieną nusikalstamą veiką gali būti skiriama tik viena bausmė.</p> <p>4. Juridiniams asmenims skiriamos bausmės šio kodekso specialiosios dalies straipsnių sankcijose nenurodomos. Teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui, vadovaujasi šio straipsnio 1 dalyje nustatytu bausmių sąrašu.</p> <p><u>47 straipsnis. Bauda</u></p> <p>4. Juridiniam asmeniui nustatoma iki 50 000 MGL dydžio bauda.</p> <p><u>52 straipsnis. Juridinio asmens veiklos apribojimas</u></p> <p>1. Teismas, skirdamas juridinio asmens veiklos apribojimo bausmę, uždraudžia juridiniam asmeniui verstis tam tikra veikla ar įpareigoja uždaryti tam tikrą juridinio asmens padalinį.</p> <p>2. Juridinio asmens veikla gali būti apribota nuo vienerių iki penkerių metų. Šios bausmės terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais.</p> <p><u>53 straipsnis. Juridinio asmens likvidavimas</u></p> <p>Teismas, skirdamas juridinio asmens likvidavimo bausmę, įpareigoja juridinį asmenį per teismo nustatytą terminą nutraukti visą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą ir uždaryti visus juridinio asmens padalinius.</p> <p><u>67 straipsnis. Baudžiamojo poveikio priemonių paskirtis ir rūšys</u></p> <p>3. <...>, turto konfiskavimas, <...>, išplėstinis turto konfiskavimas gali būti skiriami kartu su bausme.</p> <p>5. Juridiniam asmeniui gali būti skiriamas turto konfiskavimas, išplėstinis turto konfiskavimas.</p>
--	--

Iš karto galima pasakyti, kad JTKPK įgyvendinimo peržiūros grupė Lietuvos vertinimo ataskaitoje, be kitų pastebėjimų, yra nurodžiusi ir tai, kad Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra aiškumo dėl sankcijų taikymo (bausių skyrimo) juridiniams asmenims už konkrečias padarytas nusikalstamas veikas. Dėl šios priežasties vertinimą atlikę ekspertai nors ir palankiai įvertino aktualius teismų praktikos pavyzdžius, vis dėlto paragino toliau siekti aiškumo šiuo klausimu, ypač kai tai susiję su kriterijais, lemiančiais vienokios arba kitokios baudmės juridiniam asmeniui rūšies parinkimą. Taigi kitoje mokslo studijos dalyje atsižvelgiama į Lietuvos teismų praktiką ir ieškoma, ekspertų manymu, trūkstamo aiškumo juridiniams asmenims (ypač padariusiems korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas) skiriamų bausmių srityje.

1.3. Teismų praktika skiriant bausmes juridiniams asmenims, padariusiems korupcinio pobūdžio ir kitas nusikalstamas veikas

Nepaisant to, kad, kaip minėta, juridinio asmens atsakomybė numatyta net 126 Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsniuose, didesnė dalis šių straipsnių praktikoje nėra taikomi. Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis²³, tarp dažniausiai juridiniams asmenims inkriminuojamų nusikalstamų veikų yra atitinkamai apgaulingas apskaitos tvarkymas (BK 222 str.), sukčiavimas (BK 182 str.) bei dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu (BK 300 str.) (3 lentelė).

Tarp kitų, kur kas rečiau palyginti su anksčiau minėtomis, juridiniams asmenims praktikoje inkriminuojamų nusikalstamų veikų – kai kurie kiti nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai (konkrečiai – neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas (BK 220 str.), mokesčių nesumokėjimas (BK 219 str.), nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas (BK 216 str.), kai kurie nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai (konkrečiai – neteisėtas vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla (BK 202 str.), svetimo prekių ar paslaugų ženklų naudojimas (BK 204 str.), taip pat atskiros kitų rūšių nusikalstamos veikos – pavyzdžiui, literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtas atgaminimas, neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas (BK 192 str.), piktnaudžiavimas (BK 228 str.) ir kt. (3 lentelė).

²³ Duomenys apie įtariamus (kaltinamus) ir nukentėjusius asmenis Lietuvos Respublikoje (Forma_1G-A): skelbiama Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [žiūrėta 2015 m. lapkričio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/?metai=2015&menuo=9&idAta=1&rt=1&oldYear=2015&id=136&idStat=10®ionas=0&id3=1#Atas-1G-A>>.

Teismų praktika korupcijos byloje

3 lentelė. Atskirų nusikalstamų veikų padarymu įtariamų juridinių asmenų skaičius 2010–2015 m.²⁴

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 m. sausis–rugsėjis
XII skyrius „Nusikaltimai žmogaus gyvybei“						
BK 132 str. „Neatsargus gyvybės atėmimas“	-	1	-	-	1	1
XXVII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai asmens socialinėms teisėms“						
BK 176 str. „Darbų saugos ir sveikatos apsaugos darbe reikalavimų pažeidimas“	-	-	-	-	-	1
XXVIII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniam interesams“						
BK 179 str. „Neteisėtas naudojimas energija ir ryšių paslaugomis“	-	1	-	1	-	1
BK 182 str. „Sukčiavimas“	55	44	20	25	17	14
BK 183 str. „Turto pasisavinimas“	2	1	-	1	-	-
BK 184 str. „Turto iššvaistymas“	-	1	1	2	1	-
BK 186 str. „Turtinės žalos padarymas apgaule“	-	-	1	-	-	-
XXIX skyrius „Nusikaltimai intelektinei ir pramonei nuosavybei“						
BK 192 str. „Literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtas atgaminimas, neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas“	2	3	5	4	1	1
BK 195 str. „Pramoninės nuosavybės teisių pažeidimas“	-	-	1	-	-	-
XXX skyrius „Nusikaltimai elektroninių duomenų ir informacinių sistemų saugumui“						
BK 198 str. „Neteisėtas elektroninių duomenų perėmimas ir panaudojimas“	-	-	-	-	-	1
BK 198 ¹ str. „Neteisėtas prisijungimas prie informacinės sistemos“	-	-	-	1	-	-
XXXI skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“						
BK 199 str. „Kontrabanda“	-	1	1	1	-	-
BK 199 ² str. „Neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis“	2	-	1	-	-	-
BK 202 str. „Neteisėtas vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla“	8	4	1	3	2	-
BK 203 str. „Neteisėta juridinio asmens veikla“	2	1	-	-	-	-

²⁴ Lentelė sudaryta remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis. Žr. 23 išnašą.

Studija

BK 204 str. „Svetimo prekių ar paslaugų ženklų naudojimas“	2	5	2	3	-	2
BK 206 str. „Kredito, paskolos ar tikslinės paramos panaudojimas ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką“	-	1	-	-	-	-
BK 207 str. „Kreditinis sukčiavimas“	-	-	2	-	1	1
BK 208 str. „Skolininko nesąžiningumas“	-	1	1	-	-	-
BK 209 str. „Nusikalstamas bankrotas“	-	1	-	-	-	-
XXXII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai“						
BK 215 str. „Neteisėtas elektroninės mokėjimo priemonės ar jos duomenų panaudojimas“	-	-	-	-	1	-
BK 216 str. „Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas“	2	6	1	1	2	1
BK 219 str. „Mokesčių nesumokėjimas“	4	4	2	4	1	-
BK 220 str. „Neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turimą pateikimas“	12	12	10	7	2	1
BK 222 str. „Apgaulingas apskaitos tvarkymas“	82	49	23	30	13	13
BK 223 str. „Aplaidus apskaitos tvarkymas“	1	2	1	-	-	1
XXXIII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“						
BK 225 str. „Kyšininkavimas“	1	-	-	-	-	-
BK 226 str. „Prekyba poveikiu“	-	-	-	1	-	-
BK 227 str. „Papirkimas“	2	-	-	3	-	-
BK 228 str. „Piktinaudžiavimas“	1	4	-	6	3	1
XXXIV skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai teisingumui“						
BK 238 str. „Nepranešimas apie nusikaltimą“	-	-	-	3	2	1
BK 245 str. „Teismo sprendimo, nesusijusio su bausme, nevykdymas“	-	-	2	-	-	-
XXXVII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis“						
BK 268 str. „Teisėto disponavimo narkotinėmis, psichotropinėmis, stipriai veikiančiomis ar nuodingosiomis medžiagomis taisyklių pažeidimas“	1	-	-	-	-	-
XXXVIII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai aplinkai ir žmonių sveikatai“						

Teismų praktika korupcijos byloje

BK 270 str. „Aplinkos apsaugos arba gamtos išteklių naudojimo, arba statinių, kuriuose naudojamos ar saugomos pavojingos medžiagos arba kuriuose yra potencialiai pavojingų įrenginių ar atliekami potencialiai pavojingi darbai, priežiūros ar naudojimo taisyklių pažeidimas“	1	-	-	-	3	-
BK 271 str. „Saugomų teritorijų ar gamtos paveldo objektų sunaikinimas ar suniokojimas“	-	-	-	1	1	-
BK 273 str. „Neteisėtas miško kirtimas ar pelkių naikinimas“	1	-	-	-	1	-
BK 276 str. „Kenksmingų žmogaus sveikatai ar gyvybei produktų gamyba arba prekyba jais“	-	1	-	-	-	-
BK 277 str. „Kovos su epidemijomis ar užkrečiamosiomis ligomis taisyklių pažeidimas“	-	1	-	-	-	-
XLIII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valdymo tvarkai, susiję su dokumentų ar matavimo priemonių klastojimu“						
BK 300 str. „Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu“	64	41	15	18	18	10
BK 301 str. „Antspaudo, spaudo ar blanko suklastojimas“	-	-	-	-	-	1
BK 305 str. „Matavimo priemonių išleidimas į apyvartą, jų naudojimas be valstybinės metrologinės kontrolės ar jų parametrų pakeitimas“	-	1	-	-	-	-

Kaip rodo 3 lentelėje pateikti duomenys, tarp juridiniams asmenims praktikoje inkriminuojamų nusikalstamų veikų tam tikrą dalį sudaro ir *korupcinio pobūdžio* nusikalstamos veikos. Laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2015 m. rugsėjo 30 d. tarp jų dominavo papirkimas (BK 227 str.) (5 įtariamieji juridiniai asmenys), tačiau tuo pačiu, nurodytoju, laikotarpiu kyšininkavimas (BK 225 str.) ir prekyba poveikiu (BK 226 str.) tebuvo vienetiniai atvejai.

Šiame kontekste omenyje reikia turėti tai, kad tam tikra dalis *korupcinio pobūdžio* atvejų gali būti ir tarp kitų nusikalstamų veikų²⁵ (turto pasisavinimo (BK 183 str.), turto iššvaistymo (BK 184 str.) ir jau minėtų sukčiavimo (BK 182 str.), nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo (BK 216 str.), neteisėtų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimo (BK 220 str.), piktnaudžiavimo (BK 228 str.), dokumento suklastojimo ar disponavimo suklastotu dokumentu (BK 300 str.) ir kt.). Vis dėlto net ir tokiu atveju yra pagrindo teigti, kad *korupcinio pobūdžio* nusikalstamų veikų

²⁵ Žr. 6 išnašą.

inkriminavimo juridiniams asmenims atvejų praktikoje nėra daug, tad nėra gausi ir šios mokslo studijos kontekste aktuali teismų praktika.

Ką tik pasakyta patvirtina ir atlikta 2010–2015 (sausio–spalio mėn.) m. teismų praktikos analizė. Pagal BK 225, 226, 227 str., autorių atliktos teismų sprendimų paieškos duomenimis, esama vos keletas juridinių asmenų atžvilgiu šiuo laikotarpiu priimtų sprendimų nagrinėjamos kategorijos byloje.

Vienoje iš jų²⁶ UAB (duomenys neskelbtini) pripažinta kalta sukursčiusi ir padėjusi pasiūlyti, pažadėti duoti ir duoti kyšį valstybės tarnautojui siekiant neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo veikos vykdant įgaliojimus, t. y. padariusi BK 24 str. 5, 6 d. ir 227 str. 2 d. (2007 m. birželio 28 d. redakcija) numatytą nusikalstamą veiką. Šioje byloje 10 000 Lt dydžio kyšis buvo pasiūlytas, pažadėtas duoti ir duodamas už tai, kad sandėlininkas atliktų neteisėtus veiksmus – priimtų į sandėlį žinomai nekokybišką 106 080 Lt vertės produkciją ir melagingai patvirtintų, jog ji yra kokybiška, t. y. atitinkanti techninės specifikacijos reikalavimus. Teismas juridiniam asmeniui skyrė 1 500 MGL (195 000 Lt) baudą, o tokį savo sprendimą motyvavo tuo, kad UAB (duomenys neskelbtini) atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nenustatyta. Teismas taip pat nurodė, kad, pagal LR BK 47 str. 4 d., juridiniams asmenims gali būti skiriama bauda iki 5 000 MGL [turėtų būti 50 000 MGL – I. D.] ir kad nesant atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, UAB (duomenys neskelbtini) skiriama bauda, artima sankcijos vidurkiui.

Vilniaus apygardos teismas²⁷ aptariamą bylą (iš naujo²⁸) nagrinėdamas apeliacine tvarka, pripažino, kad pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, kad UAB (duomenys neskelbtini) nusikalto bei teisingai kvalifikavo jos nusikalstamą veiką, tačiau, teismo vertinimu, neteisingai pritaikė baudžiamojo įstatymo bendrosios dalies normas, leidžiančias paskirti švelnesnę bausmę. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, UAB (duomenys neskelbtini) paskirta bausmė yra per griežta. Dėl šios priežasties pirmosios instancijos teismo paskirtą bausmę teismas sušvelnino ir paskyrė 400 MGL (52 000 Lt) dydžio baudą, o tokią savo poziciją (kuri vėliau buvo patvirtinta ir kasacinio teismo²⁹) grindė toliau išdėstytais motyvais:

²⁶ Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. sausio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-29-497/2010.

²⁷ Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-73-166/2011.

²⁸ Bylą apeliacine tvarka nagrinėdamas pirmą kartą, teismas, nenustatęs, kad papirkimas buvo padarytas anksčiau minėto juridinio asmens naudai ir interesais, UAB (duomenys neskelbtini) pagal BK 24 str. 5, 6 d., 227 str. 2 d. išteisino, tačiau ši nuosprendžio dalis kasacine tvarka buvo panaikinta, o ši bylos dalis perduota iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka. Žr. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-344/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis b. b. Nr. 2K-479/2010.

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 9 d. nutartis b. b. Nr. 2K-391/2011.

Kaip matyti iš bylos medžiagos, UAB (duomenys neskelbtini) įstatinis kapitalas yra lygus 274 000 litų, t. y. jis padalintas į 2 740 paprastųjų vardinių 100 Lt nominalios vertės akcijų. A. O. yra UAB (duomenys neskelbtini) vienintelis akcininkas ir bendrovės vadovas. Iš teisiavimo posėdžio protokolo matyti, kad kaltinimą palaikantis prokuroras teismui siūlė UAB (duomenys neskelbtini) skirti 1 000 MGL dydžio baudą. Atkreiptinas dėmesys į teismo skundžiamajame nuosprendyje padarytą techninę klaidą, kadangi pagal LR BK 47 str. 4 d., juridiniams asmenims gali būti skiriama bauda iki 50 000 MGL, o ne iki 5 000 MGL, kaip nurodė teismas. Nustatydamas baudos dydį, teismas atsižvelgė į tai, kad UAB (duomenys neskelbtini) atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nenustatyta. Tačiau teisėjų kolegija atsižvelgia į nusikaltimo aplinkybes, į tai, kad UAB (duomenys neskelbtini) įstatinis kapitalas (2 740 akcijų) nėra didelis, o paskyrus 15 000 MGL [turėtų būti 1 500 MGL – I. D.] (195 000 Lt) dydžio baudą, gali nukentėti tiek įmonės veikla, tiek kitų asmenų (darbuotojų) interesai. Be to, atsižvelgiant į tai, kad A. O. yra vienintelis akcininkas ir taip pat skundžiamu teismo nuosprendžiu yra nuteistas, kitų materialiai atsakingų už UAB (duomenys neskelbtini) asmenų nėra, todėl, teisėjų kolegijos nuomone, teismo paskirtos bausmės dydis šiuo atveju yra aiškiai per didelis, todėl mažintinas.

Kitoje byloje³⁰ UAB (duomenys neskelbtini), be kita ko, buvo kaltinama ir pripažinta kalta pagal Baudžiamojo kodekso 227 str. 1 d. (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) dėl to, kad davė 5 000 Lt dydžio kyšį valstybės tarnautojui už pageidaujama formaliai teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus, t. y. už jam pateikto žinomai suklastoto dokumento pasirašymą ir patvirtinimą, kad atlikti 67 000 Lt vertės priešgaisrinio dažymo darbai atitinka priešgaisrinę saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Teismas, nuosprendyje nurodęs, kad *skirdamas bausmes atsižvelgia į kaltinamųjų padarytų nusikaltimų pavojingumo laipsnį, kaltės formą, padarytų nusikaltimų motyvus ir tikslus, kaltinamųjų asmenybes, jų atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes*, beveik visų jų plačiau nedetalizavo ir paminėjo tik tai, kad UAB (duomenys neskelbtini) veiklos apribojimai netaikyti ir kad duomenų apie teistumą nėra. Atsižvelgęs į tai, teismas juridiniam asmeniui skyrė 30 MGL (3 750 Lt) dydžio baudą.

Bylą nagrinėdamas apeliacine tvarka³¹, teismas, panaikinęs pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį ir priėmęs naują apkaltinamąjį nuosprendį, UAB (duomenys neskelbtini) už papirkimą paskirtos baudos dydžio nepakeitė (30 MGL), tačiau papildė bausmės skyrimo motyvus. Teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui, atsižvelgė ne tik į tai, kad UAB (duomenys neskelbtini) anksčiau neteista ir apribojimai jai netaikyti, bet ir į tai, kad jos naudai ir interesais buvo padaryti ke-

³⁰ Kauno miesto apylinkės teismo 2010 m. vasario 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-97-738/2010.

³¹ Kauno apygardos teismo 2012 m. balandžio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-18-508/2012.

turi nesunkūs nusikaltimai, kad atsakomybę sunkinančių ir lengvinančių aplinkybių nenustatyta, taip pat – į ilgą proceso trukmę (nusikalstama veika padaryta 2005 m.). Atsižvelgiant į tai, teismo vertinimu, UAB (duomenys neskelbtini) už jos padarytas veikas (taigi – ir už papirkimą) skirtinos baudos, kurių dydžiai nustatyti mažesni nei sankcijų vidurkiai.

Dar kitoje byloje³² kvalifikuoto papirkimo (BK 227 str. 2 d.) (2007 m. birželio 28 d. redakcija) padarymu buvo pripažinti kaltais penki juridiniai asmenys:

UAB „E“ kaltinimai pareikšti dėl to, kad valstybės tarnautojui L. K., UAB „E“ direktoriui V. D. pasiūlius, kad jis (L. K.), vykdydamas savo įgaliojimus, neteisėtai veiks UAB „E“ naudai, kad ši bendrovė būtų pasirinkta savivaldybės atliekamoje tiekėjų apklausoje dėl vietinių avarinių žvyrkelių remonto darbų atlikimo už 54 280 Lt, ir susitarus, kad už tai V. D. kaip kyšį gražins L. K. 10 000 Lt už kelių remonto darbus UAB „E“ sumokėtų pinigų, davė L. K. minėtą pinigų sumą (10 000 Lt).

UAB „A“ kaltinimai pareikšti dėl to, kad, valstybės tarnautojo L. K. reikalavimu, susitarė perduoti 50 000 Lt dydžio, t. y. didesnės negu 250 MGL vertės, kyšį ir perdavė 20 000 Lt kyšį už teisėtą veikimą UAB „A“ naudai vykdant įgaliojimus, t. y. už tai, kad valstybės tarnautojai L. K., S. R. ir V. P. vykdė savo pareigas ir nesudarė kliūčių UAB „A“ 2007 m. dalyvauti ir laimėti savivaldybės organizuotus konkursus.

UAB „V“ kaltinimai pareikšti dėl to, kad, išprovokuota valstybės tarnautojo L. K., davė 20 000 Lt kyšį už neteisėtą veikimą vykdant įgaliojimus, t. y. už viešojo pirkimo konkurse dėl mokyklos stogo remonto darbų pirkimo konkuravusios UAB „A“ direktoriaus K. B. įtakos darymą, dėl ko buvo sudarytos sąlygos UAB „V“ neteisėtai laimėti minėtą viešojo pirkimo konkursą ir atlikti 170 000 Lt vertės darbus.

UAB „B“ kaltinimai pareikšti dėl to, kad, susitarus su valstybės tarnautoju L. K., kad pastarasis suorganizuos ir sudarys išskirtines sąlygas UAB „B“ laimėti viešųjų pirkimų konkursą gatvių valymo mašinai pirkti ir išprovokuota už tai duoti kyšį, davė L. K. 13 800 Lt kyšį už neteisėtą jo veikimą vykdant įgaliojimus.

UAB „D“ kaltinimai pareikšti dėl to, kad, valstybės tarnautojų L. K. ir S. R. reikalavimu, susitarė duoti 100 000 Lt dydžio, t. y. didesnės nei 250 MGL vertės, kyšį ir dalį jo (30 000 Lt) kaip paramą pervesdama į dviejų politinių partijų sąskaitas, davė už teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus – už tai, kad UAB „D“ bus išnuomotos savivaldybei priklausančios patalpos.

Skirdamas bausmes kaltais pripažintiems juridiniams asmenims ir kitiems teisiamiesiems, teismas vadovavosi bendraisiais bausmių skyrimo principais, atsižvelgė į nusikalstamų veikų motyvus ir tikslus, į jų pavojingumą visuomenei, teisiamųjų asmenybes, kitus bausmių skyrimo pagrindus, numatytus BK 54 straipsnyje. Teismas nurodė, kad, skirdamas bausmes juridiniams asmenims UAB „E“, UAB „A“, UAB „V“;

³² Vilniaus apygardos teismo 2013 m. birželio 27 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-92/2013.

UAB „B“ ir UAB „D“, teismas atsižvelgia į tai, jog *šios bendrovės anksčiau neteistos, jų atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių nenustatyta, remiantis BK 43 str. 1 d. visiems juridiniams asmenims skirtinos baudos, jų dydį nustatant vadovaujantis BK 47 str. taisyklėmis, atsižvelgiant ir į tai, kad nusikaltimai buvo padaryti siekiant užtikrinti bendrovių ūkinę veiklą, siekiant laimėti savivaldybės rengiamus darbų konkursus*. Remdamasis tokiais motyvais, teismas UAB „E“, UAB „V“, UAB „B“ skyrė 200 MGL (26 000 Lt) dydžio baudą, UAB „A“ – 250 MGL (32 500 Lt) dydžio baudą, UAB „D“ – 300 MGL (39 000 Lt) dydžio baudą.

Galiausiai dar vienoje byloje³³ baudžiamojon atsakomybėn buvo patraukti trys juridiniai asmenys. UAB „B“ buvo kaltinama ir pripažinta kalta pagal BK 227 str. 2 d. (2007 m. birželio 28 d. redakcija) dėl to, kad, siekdama laimėti paskelbtą viešojo pirkimo konkursą pastato rekonstrukcijos darbams vykdyti, susitarė su valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu A. B. ir pažadėjo pastarajam duoti kyšį, siekiantį apie 10 procentų nuo ateityje numatomų atlikti ne mažiau kaip 820 000 Lt vertės rekonstrukcijos darbų už tai, kad A. B., neteisėtai veikdamas kaip AB (duomenys neskelbtini) ūkio valdymo direktorius ir Viešojo pirkimo komisijos pirmininkas, padės UAB „B“ laimėti konkursą. Vykdam šį susitarimą, minėtam asmeniui per tarpininką buvo perduota dalis kyšio – 25 000 litų.

UAB „L“ buvo kaltinama ir pripažinta kalta pagal BK 227 str. 1 d. (2007 m. birželio 28 d. redakcija) dėl to, kad, siekdama, kad AB (duomenys neskelbtini) su UAB „L“ pasirašytų sutartį dėl papildomų statybos darbų atlikimo, susitarė su valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu J. B., kad tiesiogiai jam ir netiesiogiai jau minėtam A. B. duos 20 000 Lt dydžio kyšį. Veikiant pagal šį susitarimą, J. B. per du kartus (po 10 000 Lt) tiesiogiai buvo duotas 20 000 Lt dydžio kyšis.

UAB „T“ buvo kaltinama ir pripažinta kalta pagal BK 227 str. 2 d. (2007 m. birželio 28 d. redakcija) dėl to, kad su tuo pačiu A. B. susitarė, kad šis sudarys sąlygas ir padės UAB „T“ laimėti 14 automobilių pardavimo–pirkimo konkursą, pritaikydamas konkurso sąlygas UAB „T“ parduodamų automobilių techninėms charakteristikoms, ir už tai pažadėjo tiesiogiai A. B. duoti ne mažesnę nei 250 MGL dydžio kyšį. Po įvykusio konkurso, kurio nugalėtoju buvo paskelbta UAB „T“ ir su kuria vėliau AB (duomenys neskelbtini) pasirašė 14 automobilių pardavimo–pirkimo sutartį, A. B. tiesiogiai buvo duotas 10 200 Eur dydžio kyšis.

Teismas, nuosprendyje struktūriškai atskirai išskirdamas ir itin išsamiai išdėstydamas bausmių skyrimo motyvus, nurodė, kad:

Kaltinamas juridinis asmuo UAB „B“ padarė apysunkį nusikaltimą, bendrovė praeityje neteista, jos atsakomybę sunkinančių aplinkybių nenustatyta, atsakomybę lengvinanti – kad atstovas visiškai pripažino juridinio asmens kaltę. Iš buhalterinių

³³ Vilniaus apygardos teismo 2014 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-12-256/2014.

pažymų matyti, kad UAB „B“ teikia paramą kaimo bei kitoms bendruomenėms, atkiriems asmenims, atlieka iš valstybės bei savivaldybių fondų finansuojamus darbus, didina darbuotojų skaičių, moka mokesčius valstybei. Teisme gautas UAB „D“ vadovo prašymas pagal BK 40 str. atleisti UAB „B“ nuo baudžiamosios atsakomybės ir perduoti R. K. atsakomybei pagal laidavimą. R. K. yra bendrovės vadovas, praeityje neteistas ir nebaustas administracine tvarka, „Rotary“ klubo bei „Kauno pramonės ir amatų rūmų“ narys, bendradarbiauja su UAB „B“ ir pagal savo asmenines savybes bei veiklos pobūdį gali daryti šiam juridiniam asmeniui teigiamą įtaką. R. K. yra vertas teismo pasitikėjimo. Esant tokioms aplinkybėms manytina, kad UAB „B“ galima atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą.

Kaltinamas juridinis asmuo UAB „L“ padarė apysunkį nusikaltimą, bendrovė praeityje neteista, jos atsakomybę sunkinančių aplinkybių nenustatyta, atsakomybę lengvinanti – kad atstovas visiškai pripažino juridinio asmens kaltę. Šiuo metu vykdoma bendrovės likvidavimo procedūra, dėl to manytina, kad bausmės tikslai bus pasiekti paskyrus juridinio asmens likvidavimą.

Kaltinamas juridinis asmuo UAB „T“ padarė apysunkį nusikaltimą, firma praeityje neteista, atsakomybę lengvinančių nei sunkinančių aplinkybių nenustatyta. Esant tokioms aplinkybėms, manytina, kad bausmės tikslai bus pasiekti nuteisus firmą bauda, jos dydį parenkant atsižvelgus į teisingumo, sąžiningumo bei protingumo kriterijus.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, teismas juridinį asmenį UAB „B“ nuo baudžiamosios atsakomybės atleido ir pagal laidavimą (be užstato) perdavė R. K. (BK 40 str.), laidavimo terminą nustatė 2 metams, juridiniam asmeniui UAB „L“ skyrė juridinio asmens likvidavimo bausmę, o juridiniam asmeniui UAB „T“ – 4 000 MGL (520 000 Lt) dydžio baudą.

Apibendrinant šioje mokslo studijos dalyje nagrinėtus teismų nuosprendžius, 2010–2015 m. priimtus juridinių asmenų atžvilgiu korupcinio pobūdžio baudžiamosiose bylose, matyti, kad dažniausiai juridiniams asmenims skiriama bausmė buvo bauda, vienam juridiniam asmeniui, kurio atžvilgiu bylos nagrinėjimo metu jau buvo atliekama juridinio asmens likvidavimo procedūra, buvo skirta juridinio asmens likvidavimo bausmė, o dar vienas juridinis asmuo, remiantis BK 40 str., nuo baudžiamosios atsakomybės buvo atleistas.

Skirdami bausmę – parinkdami bausmės rūšį ir baudos dydį – teismai visais nagrinėtais atvejais vadovavosi bendraisiais bausmės skyrimo pagrindais (BK 54 str.) ir bent minimaliai, o kai kuriais atvejais ir (pakankamai) išsamiai motyvavo savo sprendimus – dažniausiai nurodė atsižvelgiantys į *atsakomybę lengvinančias bei sunkinančias aplinkybes* (jų nebuvimą) bei bendrovės *teistumą*, kiek rečiau – *padaryto nusikaltimo sunkumą* (*pavojingumo laipsnį*).

Kitais motyvais – *padarytos nusikalstamos veikos motyvai ir tikslai* (pavyzdžiui, kad nusikaltimai padaryti siekiant užtikrinti bendrovių ūkinę veiklą, siekiant laimėti

savivaldybės rengiamus darbų konkursus), *juridiniam asmeniui praeityje taikyti veiklos apribojimai* (tiksliau – tokių apribojimų netaikymas), *įstatinio kapitalo dydis, juridinio asmens teisinis statusas* (likviduojamas), *darbuotojų skaičiaus didinimas, mokesčių valstybei mokėjimas, paramos teikimas, tolimesnės juridinio asmens veiklos bei kitų susijusių asmenų (bendrovės darbuotojų) interesų apsauga, prokuroro siūlytas baudos dydis, (ilga) proceso trukmė* ir kt. – teismai nagrinėtuose nuosprendžiuose tesirėmė ir savo sprendimus argumentavo vos pavieniais atvejais. Šiame kontekste verta atkreipti dėmesį į tai, kad tokių, „retesnių“, motyvų buvo ne tik apeliacinės, bet ir pirmosios instancijos teismų sprendimuose, todėl negalima sakyti, kad platesnis spektras aplinkybių pasitelkiamas tik aukštesnės instancijos teismų sprendimuose.

Čia taip pat ne mažiau svarbu pastebėti tai, kad, paskyrus baudos bausmę, baudos dydžiai dažniausiai buvo parinkti neperžengiant 200–400 MGL ribų (4 lentelė), tačiau du atvejai šiame kontekste ryškiai išsiskyrė. Nors bylų aplinkybės taip smarkiai nesiskyrė (pavyzdžiui, kyšių vertė skyrėsi maždaug 7 kartus, turtinių interesų vertė skyrėsi maždaug 16 kartų, abiem atvejais iš esmės buvo siekiama neteisėto paperkamo valstybės tarnautojo veikimo vykdant įgaliojimus), vienu atveju teismas, atsižvelgęs į tai, kad juridiniam asmeniui *veiklos apribojimai netaikyti ir kad duomenų apie teistumą nėra*, už nesunkaus nusikaltimo padarymą skyrė vos 30 MGL (3 750 Lt) dydžio baudą, kitu atveju – teismas, taip pat atsižvelgęs į tai, kad *įmonė praeityje neteista*, taip pat į tai, kad *padarytas apysunkis nusikaltimas ir kad atsakomybę lengvinančių nei sunkinančių aplinkybių nenustatyta*, skyrė net 4 000 MGL (520 000 Lt) dydžio, t. y. net daugiau nei 130 kartų³⁴ didesnę, baudą (4 lentelė).

Nepaisant atliktos analizės pagrindu gautų rezultatų, vis dėlto reikia pripažinti, kad teismų praktika baudžiamosiose bylose dėl juridinių asmenų padaryto kyšininkavimo, prekybos poveikiu ar papirkimo yra pernelyg fragmentiška, kad būtų galima daryti vienokius ar kitokius apibendrinimus ar – juo labiau – išvadas dėl (ne) tinkamo JTKPK įgyvendinimo. Todėl pirmiau pateiktiems pastebėjimams sustiprinti (paremti) ar, priešingai, jiems susilpninti, toliau šiek tiek analizuojamas bausmių juridiniams asmenims skyrimas *kitų* nusikalstamų veikų baudžiamosiose bylose.

Išanalizavus to paties laikotarpio (2010–2015 (sausio–spalio mėn.) m.) teismų praktiką kitų kategorijų baudžiamosiose bylose, kuriose juridiniai asmenys buvo kaltinami, pavyzdžiui, sukčiavimo (BK 182 str.), literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėto atgaminimo, neteisėtų kopijų platinimo, gabenimo ar laikymo (BK 192 str.), neteisėto vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla (BK 202 str.), nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo (BK 216 str.), ne-

³⁴ Plg. remiantis Baudžiamojo kodekso 47 str. 3 d. 2 ir 3 p., fiziniams asmenims už nesunkaus ir apysunkio nusikaltimo padarymą nustatyti baudos dydžiai skiriasi tik 2 kartus: nustatoma bauda už nesunkų nusikaltimą iki 500 MGL dydžio, už apysunkį nusikaltimą – iki 1 000 MGL dydžio.

4 lentelė. Juridiniams asmenims paskirtos baudmės 2010–2015 m. juridinių asmenų atžvilgiu nagrinėtoje papirkimo baudžiamosiose bylose

Bylos eilės Nr. (pagal bylų nagrinėjimo šiame darbe eiliškumą)	Turtinio intereso vertė	Kyšio vertė	I instancijos teismo paskirta baudmė	Apeliacinės instancijos teismo paskirta baudmė	Kasacinės instancijos teismo paskirta baudmė
Byla Nr. 1	106 080 Lt	10 000 Lt	1 500 MGL	400 MGL	Nepakeista
Byla Nr. 2	67 000 Lt	5 000 Lt	30 MGL	30 MGL	Nepakeista
Byla Nr. 3	54 280 Lt	10 000 Lt	200 MGL	Nėra duomenų ¹	-
	Apie 1,3 mln. Lt	50 000 Lt	250 MGL	Nėra duomenų	-
	170 000 Lt	20 000 Lt	200 MGL	Nėra duomenų	-
	Apie 400 000 Lt	13 800 Lt	200 MGL	Nėra duomenų	-
	Nėra duomenų	100 000 Lt	300 MGL	Nėra duomenų	-
Byla Nr. 4	820 000 Lt	Apie 82 000 Lt (10 proc. nuo intereso vertės)	Atleistas nuo BA pagal laidavimą	Nėra duomenų	-
	Apie 210 000 Lt	20 000 Lt	JA likvidavimas	Nėra duomenų	-
	Apie 1,1 mln. Lt	10 200 Eur	4 000 MGL	Nėra duomenų	-

teisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimo (BK 220 str.), apgaulingo ir aplaidaus apskaitos tvarkymo (atitinkamai BK 222 str. ir BK 223 str.), dokumento suklastojimo ar disponavimo suklastotu dokumentu (BK 300 str.) padarymu, matyti, kad ir čia kaltais pripažintiems juridiniams asmenims dažniausiai skiriama baudmė buvo *bauda*³⁵. Taigi teismai daugeliu (daugiau nei 95 proc. nagrinėtų) atvejų vertino,

³⁵ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-50-487/2014; Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013; Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-149/2012; Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. sausio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-38-462/2012; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-31/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-247/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Prienų rajono apylinkės teismo 2015 m. gegužės 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-962/2015; Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014; Varėnos rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-10-445/2014; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 24 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-742-891/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis

kad baismės tikslai gali būti pasiekti už nusikalstamos veikos padarymą juridiniam asmeniui skiriant su realiu juridinio asmens veiklos apribojimu ar likvidavimu nesusijusią – piniginę – bausmę.

Iš kitų motyvų, lėmusių būtent baudos, o ne kitos rūšies bausmės juridiniams asmenims skyrimą, verta išskirti teismų ne kartą akcentuotą *ekonominių (turtinių) padarytų nusikalstamų veikų pobūdį*³⁶, kuriuo, atsižvelgiant į korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų esmę, galėtų būti remiamasi ir šios kategorijos baudžiamosiose bylose (pavyzdžiui, *juridinio asmens (juridinių asmenų) padarytos nusikalstamos veikos yra ekonominio pobūdžio, todėl jam (jiems) taikytinos ekonominio pobūdžio bausmės – skirtina <...> bauda; teismas vertina, kad nusikalstamos veikos padarytos juridinio asmens naudai, jomis gavo ekonominę naudą, todėl daro išvadą, kad kaltinamajam juridiniam asmeniui skirtina piniginių pobūdžio bausmė; įvertinus ir tai, kad visi padaryti nusikaltimai yra turtinio pobūdžio, tiksliausia šiam juridiniam asmeniui skirti baudas; nusikaltimai yra ekonominio pobūdžio, kuriais padaryta žalos valstybės biudžetui ir finansų sistemai, skirtinos <...> baudos*).

Kitais atvejais švelniausios bausmės – baudos – skyrimą (ir, atvirkščiai, griežčiausios bausmės – juridinio asmens likvidavimo – neskyrimą) lėmė *nusikaltimo kategorija* (BK 11 str.) (pavyzdžiui, „juridiniam asmeniui UAB (duomenys neskelbtini) už padarytas nusikalstamas veikas skirtinos baudos, nes padaryti nesunkūs nusikaltimai“³⁷) arba tai, kad *juridinis asmuo anksčiau nebuvo teistas*³⁸ (pavyzdžiui, „pagrindo parinkti neteistoms įmonėms pačią griežčiausią bausmės rūšį nėra“³⁹).

b. b. Nr. 1-1115-295/2013; Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-333/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-339-818/2013; Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Telsių rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 8 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-107-187/2012; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 21 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-121-295/2012; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011; Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 18 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-63-716/2011; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2011 m. vasario 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-486/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1229-873/2010.

³⁶ Žr., pavyzdžiui, atitinkamai Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-50-487/2014; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-149/2012; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1229-873/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012.

³⁷ Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. sausio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-38-462/2012.

³⁸ Žr., pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013.

³⁹ Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012.

Šiame kontekste verta pridurti tai, kad dažną baudos juridiniams asmenims skyrimą praktikoje iš dalies lemia ir tai, kad dalis procesų užbaigiama teismo baudžiamuoju įsakymu, kuriuo, nepaisant 2011 m. birželio 21 d. atitinkamų Lietuvos Respublikos baudžiamosio proceso kodekso⁴⁰ (toliau ir – BPK) straipsnių pakeitimų⁴¹, ir pastaraisiais metais⁴² įprasta skirti vien tik baudos bausmę⁴³.

Atsižvelgiant į tai, kad bauda yra neabejotinai dažniausiai teismų juridiniams asmenims taikoma bausmė, verta pabrėžti teismams tenkančią itin didelę atsakomybę, parenkant tinkamą ir teisingą baudos dydį. Analizei atrinktuose teismų sprendimuose juridiniam asmeniui už vienos nusikalstamos veikos padarymą skirtų baudų dydžiai (n = 117) varijavo nuo 5 MGL (dėl BK 204 str. 2 d. numatyto baudžiamosio nusižengimo padarymo) iki 4 500 MGL (dėl BK 182 str. 2 d. numatyto sunkaus nusikaltimo padarymo). Dažniausias juridiniams asmenims skirtos baudos dydis buvo 200 MGL, tokia pati (200 MGL) buvo ir skirtų baudų dydžių mediana, o vidutinis baudos dydis siekė 685 MGL. Atkreiptinas dėmesys, kad baudos dydžiai, nustatyti anksčiau šiame darbe nagrinėtose korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų baudžiamosiose bylose, visiškai atitinka bendrąją baudos juridiniams asmenims skyrimo praktiką ir iš čia aprašyto konteksto neiškrenta.

Atlikta analizė taip pat rodo, kad, nustatydami skiriamos baudos dydį, teismai būdavo linkę elgtis keleriopai. Vienais atvejais teismai aprašomojoje nuosprendžio dalyje apie baudos dydį apskritai neužsimindavo, kitaip tariant – jei motyvuodavo, motyvuodavo tik skiriamos bausmės rūšį, bet ne jos dydį⁴⁴. Kitais kartais aprašomo-

⁴⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamosio proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785 // Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341.

⁴¹ Lietuvos Respublikos baudžiamosio proceso kodekso 3, 9, 40, 63, 64, 145, 147, 152, 154, 158, 160, 161, 162, 163, 170, 172, 178, 179, 181, 183, 212, 214, 217, 218, 220, 237, 254, 276, 372, 373, 374¹, 374², 418, 419, 421, 422, 426, 429 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 3², 160¹ straipsniais įstatymas Nr. XI-1478, priimtas 2011 m. birželio 21 d. // Valstybės žinios, 2011, Nr. 81-3965.

⁴² Iki minėto pakeitimo, jei procesas buvo užbaigiamas teismo baudžiamuoju įsakymu, kaltininkui galėjo būti skirta vienintelės rūšies bausmė – bauda.

⁴³ Žr., pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo 2013 m. birželio 19 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-301-582/2013; Kauno apylinkės teismo 2013 m. lapkričio 15 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-2981-923/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. birželio 27 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-2210-806/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. vasario 18 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-1007-270/2013; Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 18 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-3746-288/2012; Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 9 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-720-843/2012.

⁴⁴ Žr., pavyzdžiui, Prienų rajono apylinkės teismo 2015 m. gegužės 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-962/2015; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 24 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-742-891/2013;

joje nuosprendžio dalyje būdavo galima rasti bene įprastomis tapusias formuluotes (būtent – kad baudos dydis nustatomas „įstatymo sankcijos ribose“⁴⁵ ar „mažesnis nei sankcijoje numatytas baismės vidurkis“⁴⁶, ar – „artimesnis nustatytos baismės minimumui“⁴⁷), kurios nebūtinai būdavo lydimos vienokio ar kitokio teismo argumentavimo.

Tais atvejais, kai skiriamos baudos dydis būdavo motyvuojamas, teismai, be atsakomybę lengvinančių ir (ar) sunkinančių ir kitų aplinkybių vertinimo, nurodė atsizvelgiantys, be kita ko, į *padarytų nusikalstamų veikų pobūdį, nusikalstamų veikų apimtį*, Baudžiamojo kodekso 47 str. 4 d. numatytą *įpareigojimą juridiniams asmenims skirti ženkliai didesnes baudas negu fiziniams asmenims, į teisinį* (paprastai – bankrutuojančio⁴⁸) *juridinio asmens statusą, bendrovės dydį* (nedidelė) ir tai, kad *neproporcingai didelės baudos paskyrimas gali sužlugdyti pačią bendrovę, o nuo to nukentėtų nekalti asmenys (darbuotojai)*, ir kitas aplinkybes⁴⁹.

Kaip ir teismų praktikoje juridinių asmenų padarytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų baudžiamosiose bylose, kitų kategorijų baudžiamosiose bylose

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1115-295/2013; Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-333/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-339-818/2013.

⁴⁵ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-50-487/2014; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-149/2012.

⁴⁶ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-31/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011.

⁴⁷ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013; Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2 str. 4 d. *bankrutuojanti įmonė* apibrėžta kaip ta, kuriai iškelta bankroto byla arba kurios bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka ir nepradėtos šio įstatymo nustatytos įmonės likvidavimo procedūros. Žr. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, priimtas 2001 m. kovo 20 d. // Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

⁴⁹ Žr., pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013; Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012.

taip pat buvo pavienių atvejų, kai juridiniam asmeniui buvo skirta *juridinio asmens likvidavimo bausmė*. Atkreiptinas dėmesys, kad keliose bylose ši bausmės rūšis taip pat buvo parinkta iš esmės vien tik dėl *teisinio* (paprastai „bankrutavusio“⁵⁰ (likviduojamo)) *juridinio asmens statuso*⁵¹.

Antai vienoje iš jų teismas tokią bausmę skyrė įvertinęs, kad *UAB (duomenys neskelbtini) yra bankrutavusi ir likviduojama dėl bankroto*. Teismas, atsižvelgęs į bylos aplinkybes, padarė išvadą, kad *bendrovei turi būti paskirta bausmė – juridinio asmens likvidavimas, kadangi kitos bausmių rūšys, kurias numato juridiniam asmeniui įstatymas, neatitiktų savo paskirties*⁵².

Kitoje byloje teismas pažymėjo, kad *bendrovė pripažinta nemokia ir jai iškelta bankroto byla. UAB (duomenys neskelbtini) šiuo metu turi bankrutavusios įmonės statusą ir jokios realios veiklos nevykdo*. Teismas, kaip ir kitais analogiškais atvejais, taip pat pridūrė, kad, įvertinus jo statusą, *skirti kitos rūšies bausmes tokiam juridiniam asmeniui būtų neefektyvu ir nelogiška*⁵³.

Panašiai dar kitoje byloje teismas tokią pačią bausmę juridiniam asmeniui skyrė atsižvelgęs į tai, kad *įmonė faktiškai neveikianti* ir kad *atleisti visi darbuotojai*⁵⁴. Vis dėlto kitu atveju teismas aptariamoms rūšies bausmę juridiniam asmeniui skyrė remdamasis šiame darbe iki šiol dar neminētu motyvu, konkrečiai – atsižvelgęs į tai, kad *įmonė buvo įsteigta ir naudojama tik neteisėtai organizuotos grupės veiklai nuslėpti, taigi akivaizdžiai tikslingai sukurta nusikalstamai veiklai*⁵⁵. Pagrįstu teismo vertinimu, bausmės tikslai šiuo atveju galėjo būti pasiekti paskyrus tik juridinio asmens likvidavimą.

Toliau kalbant grynai apie bausmės skyrimą ir bausmės skyrimo motyvus, pažymėtina tai, kad, kaip ir korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų bylose, kitų kategorijų baudžiamosiose bylose teismai, skirdami bausmę juridiniam asmeniui,

⁵⁰ Pagal Įmonių bankroto įstatymo 2 str. 5 d., *bankrutavusi įmonė* – teismo, o kai bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka, – kreditorių susirinkimo pripažinta bankrutavusia ir dėl to likviduojama įmonė.

⁵¹ Atkreiptinas dėmesys, kad kai kuriose kitose bylose toks pats teisinis juridinio asmens statusas lėmė tai, kad juridinis asmuo, kaip dėl aplinkybių pasikeitimo tapęs nepavojingas (BK 36 str.), nuo baudžiamosios atsakomybės apskritai buvo atleistas. Žr., pavyzdžiui, Šiaulių apygardos teismo 2014 m. lapkričio 6 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-871-309/2014.

⁵² Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-52-303/2013.

⁵³ Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011.

⁵⁴ Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011.

⁵⁵ Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-853-606/2011.

taip pat pirmiausia vadovavosi (nors nuosprendžio aprašomojoje dalyje tai ir ne visada nurodė) *bendraisiais bausmės skyrimo pagrindais* (BK 54 str.). Verta pastebėti, kad ne vienoje baudžiamojoje byloje⁵⁶ teismai nurodė ir to pagrindą. Teismai savo sprendimuose pažymėjo, kad, sprendami juridinio asmens (juridinių asmenų) baudžiamosios atsakomybės (bausmių) klausimą, vadovaujasi Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimu, kurio:

Konstatuojamosios dalies II skyriaus 15.3 punkte konstatuota, kad nei BK 43 str., kuriame numatytos juridiniam asmeniui skiriamų bausmių rūšys, nei BK 47 str., reglamentuojančiame baudos skyrimo taisyklės, nei BK 52 str., BK 53 str., kuriuose nustatytos atitinkamai juridinio asmens veiklos apribojimo ir likvidavimo bausmių taikymo taisyklės, nėra numatyta, pagal kokius kriterijus juridiniam asmeniui turi būti skiriama tam tikra bausmė ir nustatomas tos bausmės dydis (jei skiriama bauda) ar terminas ir apimtis (jei skiriamas veiklos apribojimas). Tačiau tai nereiškia, kad minėtuose BK straipsniuose numatytas teisinis reguliavimas gali būti aiškinamas taip, jog teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui, negali vadovautis kitomis BK normomis ir jame įtvirtintais principais, taip pat ir BK 54 str. numatytais bendraisiais bausmės skyrimo pagrindais (atsižvelgti į nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį, veikos motyvus, tikslus ir kt.). Taigi BK 43 str. įtvirtintu teisiniu reguliavimu nėra užkertamas kelias teismui atsižvelgti į šiame kodekse įtvirtintus bendruosius bausmių skyrimo reikalavimus, taip pat ir bausmių individualizavimo, bausmių subendrinimo taisyklės ir kt.

Įdomu tai, kad, kaip ir korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų baudžiamosiose bylose, čia bausmių skyrimo motyvavimo lygis (laipsnis) taip pat buvo *nevienodas*. Vienais atvejais teismai apsiribojo vien tik atitinkamų BK straipsnių nurodymu, kitais atvejais – nurodydavo skirdami bausmę atsižvelgiantys į BK 54 str. 2 d. numatytas aplinkybes, tačiau viso labo jas išvardydavo, dar kitais kartais – tokias aplinkybes ne tik išvardydavo, bet ir nuosekliai ir išsamiai atskleidavo kiekvienos jų turinį, nustatytą konkrečioje byloje.

Ne mažiau įdomu tai, kad abiejų kategorijų (korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų ir likusių nusikalstamų veikų) baudžiamosiose bylose visiškai sutapo aplinkybės, į kurias teismai, ne formaliai, bet atskleiddami jų turinį, skirdami bausmes atsižvelgdavo dažniausiai, būtent – *atsakomybę lengvinančios* (paprastai BK 59 str. 1 d. 2 ir (ar) 3 p.) *bei sunkinančios* (paprastai BK 60 str. 1 d. 1 p.) *aplinkybės* (jų

⁵⁶ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-50-487/2014; Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013.

nebuvimas)⁵⁷ bei bendrovės *teistumas*⁵⁸ (kai kuriais atvejais papildomai nurodant,

⁵⁷ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-149/2012; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-31/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-247/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Prienų rajono apylinkės teismo 2015 m. gegužės 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-962/2015; Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014; Varėnos rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-10-445/2014; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 24 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-742-891/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1115-295/2013; Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-333/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-339-818/2013; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 8 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-107-187/2012; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 21 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-121-295/2012; Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-853-606/2011; Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011; Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 18 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-63-716/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2011 m. vasario 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-486/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1229-873/2010.

⁵⁸ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013; Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-52-303/2013; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-149/2012; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-31/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Prienų rajono apylinkės teismo 2015 m. gegužės 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-962/2015; Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014; Varėnos rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-10-445/2014; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 24 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-742-891/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-333/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-339-818/2013; Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 8 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-107-187/2012; Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-853-606/2011; Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011; Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 18 d. nuos-

kad bendrovė taip pat nebausta administracine tvarka ir (ar) byloje nėra duomenų, kad bendrovės atžvilgiu anksčiau būtų taikytos kokios nors poveikio priemonės), šiek tiek rečiau – *padaryto nusikaltimo sunkumas (pavojingumo laipsnis)*⁵⁹.

*Kaltės forma ir rūšis*⁶⁰, kiek rečiau – *nusikalstamos veikos stadija*⁶¹, dar rečiau

prendis b. b. Nr. 1-63-716/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2011 m. vasario 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-486/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1229-873/2010.

⁵⁹ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-52-303/2013; Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-31/2010; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014; Varėnos rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-10-445/2014; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-333/2013; Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-853-606/2011; Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2011 m. vasario 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-486/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1229-873/2010.

⁶⁰ Žr., pavyzdžiui, Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-339-818/2013; Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-853-606/2011; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011.

⁶¹ Žr., pavyzdžiui, Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015; Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011.

– padarytos nusikalstamos veikos motyvai ir tikslai⁶² (pavyzdžiui, iš savanaudiškų paskatų; siekiant pagerinti bendrovės padėtį, išvengiant teismo procesų dėl skolų priteisimo ir gresiančio bankroto), taip pat buvo tarp tų BK 54 str. 2 d. aplinkybių, į kurias teismai atsižvelgdavo skirdami bausmę juridiniam asmeniui.

Būtina pažymėti, kad be šių, BK 54 str. 2 d. įtvirtintų, aplinkybių teismai savo sprendimus yra grindę ir kitais motyvais, pavyzdžiui: laikotarpiu, praėjusiu po nusikalstamos veikos padarymo (ilgu baudžiamosios bylos procesu)⁶³, žala (pavyzdžiui, kad padaryta didelė žala, kad padaryta žala neatlyginta ir pan.)⁶⁴, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybėmis⁶⁵, nusikalstamų veiksmų trukme (tuo, kad jie tęsėsi ilgą laiką)⁶⁶, tuo, kad po nusikalstamos veikos padarymo, teismo turimais duomenimis, nebuvo padaryta naujų nusikalstamų veikų ir, teismo manymu, kad buvo padarytos reikiamos išvados⁶⁷, prokuroro siūlymu dėl bausmės rūšies ir dydžio⁶⁸ ir kt.

Galiausiai verta pridurti, kad nagrinėjamos temos kontekste ypač svarbios iš juridinio asmens specifikos kylančios aplinkybės bei konkretaus juridinio asmens požymiai, kuriuos teismas, individualizuodamas bausmę, nustato ir įvertina konkrečioje byloje. Antai ir LRKT yra pabrėžęs, kad juridinio asmens, kaip teisinių santykių subjekto, specifika (*be kita ko*, tai, kad juridinis asmuo turi savarankišką struktūrą ir teisinių santykių dalyvis yra per tam tikrus fizinius asmenis) suponuoja ir tai, kad įstatyme aplinkybėmis, didinančiomis ar mažinančiomis juridinio asmens padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą, gali būti pripažintos ir tokios aplinkybės, kurios paprastai negali būti laikomos fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos

⁶² Žr., pavyzdžiui, Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012.

⁶³ Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012.

⁶⁴ Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011.

⁶⁵ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012.

⁶⁶ Žr., pavyzdžiui, Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015.

⁶⁷ Žr., pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 18 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-63-716/2011.

⁶⁸ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2011 m. vasario 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-486/2011.

pavojingumą didinančiomis ar mažinančiomis aplinkybėmis⁶⁹.

Viena vertus, atlikta teismų praktikos analizė rodo gana platų teismų pasitelkiamų tokių – specifinių – aplinkybių spektrą, pavyzdžiui – *bendrovės veikla* (pavyzdžiui, bendrovė yra veikianti (vykdanti veiklą) ar, atvirkščiai, – neveikianti (jokios realios veiklos nevykdanti)⁷⁰; *teisinis juridinio asmens statusas* (pavyzdžiui, bankrutuojanti, bankrutavusi)⁷¹; *pelnas* (pavyzdžiui, „gaunanti pelną“)⁷² ir *valstybei sumokami mokesčiai* (jų dydis)⁷³; (*sunki finansinė juridinio asmens padėtis*⁷⁴; *bendrovės verslo apimtys*⁷⁵; *bendrovės dydis*⁷⁶ (pavyzdžiui, bendrovė nėra didelė); *darbuotojų skaičius* (pavyzdžiui, pakankamą darbuotojų skaičių turinti įmonė, kuriantis ir darbo vietas suteikiantis subjektas ar, priešingai, – atleisti visi darbuotojai)⁷⁷; *bendrovės veiklos ir kitų susijusių asmenų interesų apsauga* (pavyzdžiui, neproporcingai didelės baudos

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas, 22 išnaša.

⁷⁰ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014; Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012; Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. sausio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-38-462/2012; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 8 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-107-187/2012; Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011; Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011; Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 18 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-63-716/2011; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011.

⁷¹ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013; Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012; Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012; Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011.

⁷² Žr., pavyzdžiui, Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015.

⁷³ Žr., pavyzdžiui, Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1115-295/2013; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 21 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-121-295/2012.

⁷⁴ Žr., pavyzdžiui, Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011; Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-247/2010.

⁷⁵ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1115-295/2013; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 21 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-121-295/2012.

⁷⁶ Žr., pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012.

⁷⁷ Žr., pavyzdžiui, Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015; Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011.

paskyrimas gali sužlugdyti pačią bendrovę, o nuo to nukentėtų ir nekalti asmenys, t. y. darbuotojai)⁷⁸; *tai, kad bendrovės valdymo organai ėmėsi priemonių, kad būtų pašalintos priežastys, padėjusios padaryti nusikalstamą veiką*⁷⁹, ir kt.

Antra vertus, tenka konstatuoti, kad į tokias, ką tik minėtas, aplinkybes teismų praktikoje atsižvelgiama ne taip jau dažnai – veikiau pavieniais atvejais. Tokią išvadą sustiprina dar ir tai, kad esti atvejų, kai teismas, individualizuodamas bausmę, nagrinėjamos aplinkybėmis pasiremia veikiau formaliai nei realiai, mat neretai tokios aplinkybės viso labo paminimos, bet jų turinys (detaliau) neatskleidžiamas (pavyzdžiui, nenurodoma, kokios yra bendrovės verslo apimtys; kiek konkrečiai mokesčių valstybei sumokama; kokių konkrečiai priemonių buvo imtasi, kad būtų pašalintos priežastys, padėjusios padaryti nusikalstamas veikas, ir pan.).

Vis dėlto objektyvumo dėlei reikia pripažinti, kad esama ir kitokių – teigiamų – pavyzdžių. Antai vienoje iš bylų⁸⁰ pažymėta, kad bendrovė *šiuo metu yra ne tik veikianti, pakankamą darbuotojų skaičių turinti įmonė, taigi kuriantis ir darbo vietas suteikiantis subjektas, ne tik gaunanti pelną įmonė, bet dargi pagal mokamus mokesčius patenkanti į Lietuvos valstybės biudžetą sumokančių įmonių pirmąjį šimtuką, taigi aktyvus ir pelningas ūkio subjektas.*

Apibendrinant atliktos lyginamosios teismų praktikos korupcinio pobūdžio ir kitų (likusių) nusikalstamų veikų baudžiamosiose bylose analizės rezultatus, yra pagrindo teigti, kad juridiniams asmenims už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas skiriamos bausmės visiškai atitinka bendrąją bausmių juridiniams asmenims skyrimo praktiką.

1.4. Aplinkybės, dėl kurių Lietuvos teismų praktika gali neatitikti Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 26 straipsnio 4 dalies nuostatos

Konvencijos 26 str. 4 d. numatyta, kad kiekviena valstybė visų pirma užtikrina, kad pagal šį straipsnį atsakomybėn patrauktiems juridiniams asmenims būtų taikomos *veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios* baudžiamosios arba nebaudžiamosios sankcijos, įskaitant pinigines baudas.

Pirmiausia pripažintina, kad nors, remiantis Lietuvos baudžiamuoju įstatymu (BK 43 str.), juridiniams asmenims galimų skirti bausmių sąrašas yra *siauras* (atrodytų, viso labo trys bausmių rūšys – bauda, juridinio asmens veiklos apribojimas

⁷⁸ Žr., pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012.

⁷⁹ Žr., pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1115-295/2013; Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 21 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-121-295/2012.

⁸⁰ Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015.

ir juridinio asmens likvidavimas), bet, įvertinus kartu BK VIII skyriuje įtvirtintas bausmių skyrimo taisykles, *pakankamas* ir *sudarantis teismams visas galimybes skirti juridiniam asmeniui veiksmingą, proporcingą ir atgrasančią bausmę*.

Atlikta teismų praktikos analizė parodė, kad, byloje nustačius tam tikrų išskirtinių aplinkybių (pavyzdžiui, kad juridinis asmuo turi bankrutavusios įmonės statusą, kad juridinis asmuo buvo tikslingai įsteigtas nusikalstamai veiklai nuslėpti ir pan.), jei juridiniam asmeniui buvo skirta bausmė, toji bausmė buvo juridinio asmens likvidavimas. Visais kitais (daugiau nei 95 proc.) atvejais teismai vertino, kad bausmės tikslai gali būti pasiekti už nusikalstamos veikos padarymą juridiniam asmeniui skiriant su realiu juridinio asmens veiklos apribojimu ar likvidavimu nesusijusią – piniginę – bausmę, ir todėl skyrė baudą.

Dėl savo esmės praktikoje dažniausiai skiriama baudos bausmė daugeliu atvejų gali būti vertinama kaip *veiksminga, proporcinga ir atgrasanti* poveikio priemonė nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui. Antai turint omenyje ganėtinai plačias baudos dydžių ribas, kuriose teismai turi visas galimybes parinkti *proporcingą* padarytai nusikalstamai veikai baudos dydį ir ganėtinai aukštą maksimalios baudos ribą (50 000 MGL), baudos bausmė iš tiesų daugeliu atvejų yra pakankama, todėl taikyti griežtesnių bausmių nėra pagrindo. Pasakyta patvirtina ir praktikoje skiriamų baudų dydžiai (pavyzdžiui, nagrinėtuose teismų sprendimuose vidutinis skirtų baudų dydis siekė apie 685 MGL, didžiausia skirta bauda buvo 4 500 MGL dydžio). Taigi, kaip matyti, iki maksimalaus BK numatyto 50 000 MGL dydžio išlieka nemažas rezervas.

Verta pridurti, kad šios rūšies bausmė (bauda) vertinama kaip *veiksminga* (efektyvi) poveikio priemonė asmenims, padariusiems *savanaudiškas* ar turtinę žalą sukėlusias nusikalstamas veikas⁸¹. Šiame kontekste verta dar kartą pri(si)minti, jog būtent tai, kad nusikalstama veika padaryta juridinio asmens *naudai* ar interesais, yra privaloma juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės sąlyga. Kitaip tariant, bauda, kaip turbinio pobūdžio poveikio priemonė, yra adekvatus atpildas už siekį neteisėtai praturtėti (ar patenkinti tam tikrus interesus). Galiausiai parinkus tinkamą, visas byloje nustatytas reikšmingas aplinkybes atitinkantį, baudos dydį, kuris bendroje sumoje reikštų juridinio asmens priimto sprendimo daryti nusikalstamą veiką *nepasiteisinimą*, baudos bausmė gali būti vertinama kaip juridinį asmenį daryti naujas nusikalstamas veikas *atgrasanti* poveikio priemonė.

Apibendrinant išdėstyta, matyti, kad nacionalinis juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės reglamentavimas vertintinas kaip sudarantis visas sąlygas nusikalstamą veiką padariusiam juridiniam asmeniui skirti veiksmingą, proporcingą ir atgrasančią bausmę, t. y. įgyvendinti JTKPK 26 str. 4 d. nuostatą.

⁸¹ *Abramavičius A. et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: bendroji dalis. 1–98 straipsniai. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 284.

Antra vertus, drauge tenka pripažinti, kad tam tikro pavojaus, kad atskirais atvejais teismų praktikoje gali būti nukrypstama nuo Konvencijos 26 str. 4 d. reikalavimo, vis dėlto *esama*. Toks pavojus kyla dėl atskirais atvejais *skirtingo tų pačių aplinkybių traktavimo* (pavyzdžiui, toks pats teisinis (bankrutavusio) juridinio asmens statusas vienais atvejais vertintas kaip pagrindas skirti juridinio asmens likvidavimo bausmę, kitais atvejais – kaip pagrindas ne tik neskirti bausmės, bet ir atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės), *nepakankamo* (pavyzdžiui, nuosprendžio aprašomojoje dalyje tik išvardijant atitinkamus BK straipsnius, į kuriuos, anot teismo, atsižvelgiama juridiniam asmeniui skiriant bausmę; pasisakant tik dėl skiriamos bausmės rūšies, bet ne jos dydžio ir pan.) ar veikiau *formalaus* (pavyzdžiui, išvardijant aplinkybes, į kurias atsižvelgiama, tačiau visiškai neatskleidžiant (nedetalizuojant) jų turinio; vartojant įprastomis tapusias formuluotes, kurios nebūtinai ir ne visada yra lydimos vienokio ar kitokio argumentavimo ir pan.) bausmių juridiniams asmenims skyrimo *motyvavimo*.

Nuo Konvencijos 26 str. 4 d. nuostatos esama pavojaus nukrypti ir dėl to, kad teismai *ne visada arba nepakankamai atsižvelgia ir į juridinio asmens požymius bei iš juridinio asmens specifikos kylančias aplinkybes* (pavyzdžiui, juridinio asmens dydis, darbuotojų skaičius, verslo apimtys, finansinė padėtis, bendrovės veiklos ir kitų susijusių asmenų (darbuotojų) interesų apsauga *etc.*), kas taip pat gali sukliudyti tinkamai individualizuoti juridiniam asmeniui skiriamą bausmę ir kartu – paskirti tokiam asmeniui veiksmingą, proporcingą ir atgrasančią bausmę.

Apibendrinant išdėstyta, pažymėtina, kad Lietuvos vertinimo ataskaitoje JTKPK įgyvendinimo peržiūros grupės minimam *aiškumui* teismų praktikoje pasiekti pirmiausia reikalinga *vienoda* (nuosekli, neprieštaringa) teismų praktika. Dėl šios priežasties atitinkamo vaidmens čia, kaip vienodos bendrosios kompetencijos teismų praktikos aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus formuotojas, turėtų (galėtų) imtis Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, įgyvendindamas Lietuvos Respublikos teismų įstatymo⁸² 23 str. įtvirtintą kompetenciją.

2. NUSIKALSTAMOS VEIKOS REZULTATO KONFISKAVIMAS

2.1. Nusikalstamos veikos rezultato konfiskavimo teisinio reglamentavimo genezė Lietuvos nacionalinėje teisėje

2000 m. priėmus BK, iš esmės pasikeitė turto konfiskavimo, kaip baudžiamosios teisės priemonės, paskirtis. 1961 m. priimtame Baudžiamajame kodekse turto konfiskavimas

⁸² Lietuvos Respublikos teismų įstatymas Nr. I-480, priimtas 1994 m. gegužės 31 d. // Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851.

– papildoma bausmė – buvo priverstinis neatlygintinas paėmimas valstybės nuosavybės viso arba dalies turto, kuris yra asmeninė nuteistojo nuosavybė, arba turto, kuris yra perduotas valdyti kitiems asmenims, tačiau gautas nusikalstamu būdu (1961 m. BK 35 str. 2 d.). Nuo 2000 m. turto konfiskavimas, nors ir tebeturintis baudžiamumo bruožų, įvardijamas kaip baudžiamojo poveikio priemonė ir taikomas nusikalstamos veikos priemonės, įrankio ar rezultato atžvilgiu.

Kalbant apie nusikalstamos veikos rezultatą, t. y. gautas pajamas ir turtą, iki 2010 m. gruodžio 10 d. galiojo Baudžiamojo kodekso nuostata, pagal kurią, kalbant apie nusikalstamos veikos rezultatą, turėjo būti konfiskuoti iš nusikalstamos veikos gauti pinigai ir kiti materialinę vertę turintys daiktai (2000 m. BK 72 str. 2 d. 3 p. (2004 m. liepos 5 d. redakcija). Taip pat galiojo nuostata, numatanti, kad kai konfiskuotinas turtas yra paslėptas, suvartotas, priklauso tretiesiems asmenims ar jo negalima paimti dėl kitų priežasčių, teismas iš kaltininko, jo bendrininkų ar kitų asmenų išieško konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą (BK 72 str. 5 d. (2004 m. liepos 5 d. redakcija). Kaip matyti, buvo numatytas tik nusikalstama veika gautų pajamų ir turto arba, turtui ar pajamoms neišlikus, jų vertės konfiskavimas. Apie pridėtinės vertės iš šio turto ir pajamų konfiskavimą užsiminta nebuvo.

Vytautas Piesliakas pastebi, kad nuo „naujojo“ Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo 2003 m. iki 2010 m. atlikto kai kurių jo straipsnių, susijusių su turto konfiskavimu, pakeitimo dažniausiai teismų buvo konfiskuojami nusikaltimo padarymo įrankiai ar priemonės, tačiau retai iš nusikaltimo gauta materialinė nauda. Dažniausiai turto konfiskavimas turtiniuose nusikaltimuose būdavo taikomas tais atvejais, kai bylose nukentėjusieji nereikšdavo civilinių ieškinių, tačiau kontrabandos ir panašių nusikaltimų atvejais – kai nėra konkrečios aukos, patyrusios žalą – gautų pajamų konfiskavimas buvo taikomas tik tais atvejais, kai nusikaltėliai buvo sulaikomi vietoje. Tais atvejais būdavo konfiskuojamos tiek nusikaltimo priemonės, tiek dalykas – tuo metu per sieną gabenamos kontrabandinės prekės, realizuojamos narkotinės ar psichotropinės medžiagos ir pan.⁸³

2003 m. GRECO antrajame Lietuvos vertinimo etape tyrė, kaip Lietuva įgyvendina trečiąjį GRECO vadovaujantįjį principą („numatyti tinkamas priemonės konfiskuoti pajamas, gautas iš korupcinių pažeidimų“), ir 2005 m. gegužės mėn. paskelbtoje ataskaitoje nurodė, kad Lietuva šį principą įgyvendina tinkamai. GRECO jau tada, nesant 2010 m. susijusių straipsnių pakeitimo, nematė problemų dėl praktinio turto konfiskavimo įgyvendinimo rezultato atžvilgiu. Paminėdama nuostatą dėl pajamų ar turto vertės konfiskavimo, kai turtas ar pajamos yra sunaikinti, realizuoti ar pan., GRECO nurodo, kad tais atvejais, kai nėra aiški turto ar pajamų vertė, ją nustato

⁸³ Piesliakas V. Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: siekiai ir realybė // *Jurisprudencija*, 2011, 18(2), p. 677.

teismas, remdamasis Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais taisyklėmis. Tais atvejais, jei gauta nauda yra nemateriali, ji gali būti eliminuota atsižvelgiant į jos buvimo sritį (pvz., konkurso rezultatų panaikinimas)⁸⁴.

MONEYVAL komitetas, 2006 m. vertindamas Lietuvą pagal 2003 m. FATF⁸⁵ rekomendacijas⁸⁶, laikėsi griežtesnės pozicijos. Jis pažymėjo, kad LR BK nepakankamai tiksliai apibūdinamas konfiskuotinas turtas, ir dėl to buvo pateikta rekomendacija tiesiogiai į konfiskuotino turto sąvoką įtraukti netiesiogiai iš nusikalstamos veikos rezultato gautą papildomą turtą, tokį kaip pajamos, pelnas ar kitokia nauda. Tiek 2008 m., tiek 2010 m. pavasarį Lietuvos pateiktose šio vertinimo progreso ataskaitose⁸⁷ buvo paminėta, kad ši rekomendacija iki jų pateikimo laiko nebuvo įgyvendinta, tačiau buvo rengiami BK pakeitimai, *inter alia*, šiuo tikslu.

2010 m. gruodžio mėn. į BK buvo įtrauktos nuostatos dėl išplėstinio konfiskavimo (BK 72³ str.) bei dėl neteisėto praturtėjimo (BK 189¹ str.). Taip pat buvo keičiamas visas 72 str., kartu patikslinant nuostatą dėl nusikalstamos veikos rezultato konfiskavimo. Atsižvelgiant į MONEYVAL komiteto rekomendacijas, 72 str. 2 d. atsirado naujas sakinys: „Šio kodekso uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas.“⁸⁸ Atsižvelgiant į tai, kad šia nuostata buvo siekiama perkelti MONEYVAL rekomendaciją, buvo tikimasi, kad sąvokos „netiesiogiai“ ir „bet kokio pavidalo turtas“ turėtų apimti iš nusikalstamos veikos rezultato gautas pajamas, pelną bei kitokią naudą. Vertinant sistemiskai, toks

⁸⁴ Evaluation Report on Lithuania (Second Evaluation Round): adopted by GRECO at its 23rd Plenary Meeting (Strasbourg, 17–20 May, 2005) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)12_Lithuania_EN.pdf](https://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)12_Lithuania_EN.pdf)>.

⁸⁵ FATF (angl. *The Financial Action Task Force*) – Finansinių veiksmyų darbo grupė – 1989 m. įkurta tarpyvrausybinė institucija, nustatanti standartus ir kurianti politiką kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu tarptautiniu lygmeniu.

⁸⁶ Third Round Detailed Assessment Report on Lithuania: adopted by MONEYVAL at its 21st Plenary Meeting (Strasbourg, 28–30 November, 2006) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL\(2006\)12Rep-LTU3_en.pdf](http://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL(2006)12Rep-LTU3_en.pdf)>.

⁸⁷ Written progress report submitted to MONEYVAL by Lithuania: adopted by MONEYVAL at its 26th Plenary Meeting (Strasbourg, 31 March – 4 April 2008) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/moneyval/Evaluations/progress%20reports/MONEYVAL\(2007\)26ProgRep-LTU_en.pdf](http://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/moneyval/Evaluations/progress%20reports/MONEYVAL(2007)26ProgRep-LTU_en.pdf)>; Lithuania Progress report: Second 3rd Round Written Progress Report Submitted to MONEYVAL (15 March 2010) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/moneyval/Evaluations/Progress%20reports%202y/MONEYVAL\(2010\)2_ProgRep2_LIT_en.pdf](http://www.coe.int/t/dgbl/monitoring/moneyval/Evaluations/Progress%20reports%202y/MONEYVAL(2010)2_ProgRep2_LIT_en.pdf)>.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72³, 189¹ straipsniais įstatymas, 21 išnaša.

apibrėžimas turėtų visiškai apimti konfiskuotino turto sąvoką, numatytą JTKPK 31 straipsnyje.

2012 m. ketvirtojo vertinimo etapo ataskaitoje⁸⁹ MONEYVAL komitetas pažymėjo, kad po minėtų Baudžiamojo kodekso pakeitimų Lietuva neabejotinai reglamentavimo lygmeniu tenkina FATF 2012 m. 4 rekomendaciją⁹⁰ (buvusią FATF 2003 m. 3 rekomendaciją⁹¹), tačiau turi būti suformuluota atitinkama teismų praktika.

2.2. Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ir atitinkamų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatų palyginimas

BK 72 str. 2 d. nustatyta, kad „konfiskuotinu turtu laikomas šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Šio kodekso uždraustos veikos rezultatu *pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai* iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas“. Tačiau JTKPK 31 str. 6 d. nurodyta, kad „šiam straipsnyje nurodytos priemonės, kurios taikomos nusikalstamu būdu įgytoms pajamoms ar kitokiai naudai, gautai iš tokių pajamų, tokiu pat būdu ir tokia pat apimtimi taikomos turtui, į kurį paverstos ar konvertuotos tokios pajamos, ar turtui, susimaišiusiam su tokiomis pajamomis“. Taigi, šioje straipsnio dalyje kalbama apie tris skirtingas konfiskuotino turto grupes: pirmą, tai pajamos ar kita nauda, gauta iš pajamų (t. y. pridėtinė vertė, gauta iš nusikalstamu būdu gautų pajamų); antrą, tai turtas, įgytas nusikalstamu būdu gautomis pajamomis, ir, trečią, turtas, įgytas sumaišant teisėtą pajamą ir pajamą, gautą nusikalstamu būdu. Kaip matyti, Konvencijos nuostatos ypatumas – pajamos ar turtas, gauti iš nusikalstamų pajamų. Rasa Paužaitė nurodo, kad netiesioginės arba antrinės pajamos iš nusikalstamos veikos – pati „moderniausia“ ir sudėtingiausia konfiskuotino turto atmaina. Ši koncepcija susiformavo kuriant tarptautinius dokumentus, skirtus kovai su neteisėtu disponavimu narkotinėmis medžiagomis, pinigų plovimu bei organizuotu nusikalstamumu. Tai pelnas ar kitokia turtinė nauda, gaunama ne iš pačios nusikalstamos veikos, bet iš tiesioginių pajamų, t. y. kaltininkas „padaugina“ tiesiogiai iš nusikalstamos

⁸⁹ Report on Fourth Assessment Visit of Lithuania (5 December 2012) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL\(2012\)29_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL(2012)29_en.pdf)>.

⁹⁰ The FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation (February 2012) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Instruments/2012Recommendations_GAFI_en.pdf>.

⁹¹ The FATF Forty Recommendations (20 June 2003) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202003.pdf>>.

veikos gautą turtą, pvz., investuoja nusikalstamu būdu gautus pinigus ar išnuomoja pagrobtą automobilį⁹².

2013 m. JTKPK įgyvendinimo peržiūros grupė savo pateiktoje ataskaitoje atkreipė dėmesį, kad Lietuvoje konfiskuojant pajamas ar turtą nėra iki galo aišku, ar yra numatytas pridėtinės vertės konfiskavimas, kaip to reikalauja JTKPK 31 str. 6 d. (konkrečiai, ar formuluotė „tiesiogiai ar netiesiogiai gautas bet kokio pavidalo turtas“ apima ir antrines pajamas iš nusikalstamos veikos). Ypač buvo atkreiptas dėmesys į atvejus, kai gauta nauda patiriama per sutaupymą (pvz., kontrabandos atveju nusikaltėlis gali sutaupyti nemokėdamas muito mokesčių), bei suabejota, ar „netiesiogiai“ gautas „bet kokio pavidalo turtas“ apima ir antrinę naudą iš nusikalstamos veikos rezultato. Panašiai kaip ir MONEYVAL ekspertai, JTKPK įgyvendinimo peržiūros grupė implikavo, kad Konvencijos 31 str. 6 d. nuostatų aiškinimas turėtų būti matomas ne tiek iš BK įtvirtintos normos, bet iš teismų praktikos.

Prieš pradėdant teismų praktikos analizę, pirmiausia reikėtų atskleisti pagrindinius JTKPK ir atitinkamų BK straipsnių formuluočių skirtumus, galinčius lemti Lietuvos teismų praktikos neatitiktį JTKPK nuostatoms.

Lyginant žodines BK 72 str. 2 d. ir JTKPK 31 str. 6 d. konstrukcijas, galima išskirti kelis skirtumus.

Pirma, BK 72 str. 2 d. kalbama tik apie „turtą“, o JTKPK 31 str. 6 d. objektas yra platesnis, apimantis ne tik turtą (angl. *property*), bet ir pajamas (angl. *income*) bei naudą (angl. *benefits*). Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje vartojama sąvoka „turtinė nauda“, savo turiniu apimanti visas įmanomas nusikalstamo praturtėjimo formas⁹³. Sistemiskai aiškinant JTKPK 31 str. 6 d. turinį, minimos sąvokos „pajamos“, „nauda“ ir „turtas“ susijusios su Lietuvoje vartojama „turtinės naudos“ sąvoka. Turtinė nauda apima tiek materialią, tiek nematerialią naudą. Turtinė nauda suvokiama kur kas plačiau nei turtas: į šią sąvoką įeina, pvz., nauda kaip informacijos žinojimas, nauda kaip didesnės ekonominės galimybės sumažėjusioje verslo konkurencijoje ir pan. Nemateriali turtinė nauda gaunama tokiose nusikalstamosiose veikose, kaip neteisėtas naudojimasis energija ir ryšių paslaugomis, turto prievartavimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas, turto iššvaistymas, turtinės žalos padarymas apgaule, nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas arba realizavimas. Olego Fedosiuko teigimu, nusikalstamos turtinės naudos turinys šiose normose neapsiriboja vien tik svetimo materialaus turto gavimu, bet gali pasireikšti ir kaip turtinių teisių įgijimas, turtinių prievolių

⁹² Paužaitė R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis // Socialinių mokslų studijos, 2009, 4(4), p. 203.

⁹³ Fedosiuk O. Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė // Jurisprudencija, 2004, 60(52), p. 83.

panaikinimas arba išvengimas, o kartais ir kitokia nematerialia turtine nauda⁹⁴. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad nauda gali būti tiek turtinė, tiek neturtinė. JTKPK 31 str. 6 d. kalbama apie naudą apskritai, ne tik turtinę naudą. Iš nusikalstama veika gautų pajamų nauda gali būti, pvz., asmeninis pasitenkinimas pirkti dovanas nepažįstamiems asmenims, azartiniai žaidimai, lažybos ir pan.

Antra, BK 72 str. 2 d. žodžiai „tiesiogiai ar netiesiogiai gautas bet kokio pavidalo turtas“ nesuponuoja būtinybės šią nuostatą aiškinti taip, kad privalomai būtų apimamas ir antrinis iš nusikalstamos veikos rezultato gautas turtas. Pvz., buvo pasisavinti pinigai. Vienu atveju pinigai laikyti namuose, kitu atveju – pirktas automobilis. Pirmuoju atveju konfiskuoti įpareigojama namuose laikytus pinigus („tiesiogiai gautas bet kokio pavidalo turtas“), kitu atveju – įpareigojama konfiskuoti automobilį („netiesiogiai gautas bet kokio pavidalo turtas“). Taigi, įmanomas šio straipsnio dalies aiškinimas neapimant antrinės iš nusikalstamos veikos gauto rezultato naudos. Dėl to reikia įvertinti, ar teismų praktikoje „tiesiogiai ar netiesiogiai gautas bet kokio pavidalo turtas“ aiškinamas siaurai, t. y. kaip ką tik pateiktame pavyzdyje, ar įvertinama ir antrinė iš rezultato gauta nauda. Tačiau svarbu ne tik tai, kaip teismai aiškina svarstomą nuostatą: taip pat reikia patikrinti, ar antrinės iš nusikalstamos veikos rezultato gautos naudos buvo realiai ieškoma (pvz., ar buvo tirama, ar asmuo, gavęs pinigų kaip nusikalstamos veikos rezultata, jų nepanaudojo kad ir neteisėtose lažybose, kuriose gavo papildomų pajamų).

Reikia pastebėti, kad JTKPK 31 str. 6 d. susijusi ne tik su BK 72 str. 2 d., bet ir su kitais BK straipsniais. Pvz., šiuo aspektu svarbu, kad iš nusikalstamos veikos gautas papildomas turtas susijęs su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo kriminalizavimu, t. y. iš nusikalstamos veikos gauto rezultato panaudojimas teisėtoje veikloje esant tam tikroms aplinkybėms užtraukia baudžiamąją atsakomybę, todėl dalis prieš tai iškeltų abejonių dėl antrinio gauto rezultato panaudojimo turėtų būti panaikinta. BK 216 str. numatyta sankcija už veiką, kuria siekiant nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens turtą, žinant, kad jis gautas nusikalstamu būdu, tas turtas įgyjamas, valdomas, naudojamas, perduodamas kitiems asmenims, atliekamos su tuo turtu susijusios finansinės operacijos, sudaromi sandoriai, naudojamas ūkinėje, komercinėje veikloje, turtas kitaip pertvarkomas ar melagingai nurodoma, kad jis gautas iš teisėtos veiklos, taip pat veiką, kuria slepiamas savo paties ar kito asmens turto tikrasis pobūdis, šaltinis, buvimo vieta, disponavimas juo, judėjimas arba nuosavybės ar kitos su tuo turtu susijusios teisės, žinant, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu. Iš esmės daugeliu atvejų, norint iš nusikalstamos veikos rezultato gauti papildomos naudos, tas turtas turi būti legalizuotas. Nelegalizavus nusikalstamu būdu gauto turto, iš jo gauti finansinės naudos, kuri būtų didesnė už paties turto vertę,

⁹⁴ Ten pat, p. 84.

tikimybė nedidelė (tą pažymi ir generalinis prokuroras, savo 2013 m. rekomendacijoje dėl finansų tyrimo: jis nurodo, kad turto konfiskavimas neturėtų būti taikomas, kai kaltininkas gauna materialinę naudą tik tuo atveju, jei pagrobtą turtą pardavė didesne kaina negu pagrobto turto vertė, kadangi „tokia situacija sunkiai įmanoma, nes naivu tikėtis, kad kaltininkas pagrobtą daiktą parduos didesne kaina, negu to turto vertė“⁹⁵). Visgi praktikoje įmanomi atvejai, kai kaltininkas nusikalstamu būdu įgytą turtą toliau naudotų nelegalioje veikloje, iš to gaudamas papildomų pajamų, pvz., prekiaujant narkotinėmis medžiagomis, vykdant kontrabandą, neteisėtą žmonių pervežimą, kaip jau buvo minėta pavyzdyje – nelegaliuose lošimuose ir t. t. Taip pat svarbu ir tai, kad turi būti įrodytas siekimas nuslėpti ar įteisinti turtą, žinant, kad jis gautas nusikalstamu būdu. Apibendrinant galima pažymėti, kad BK 216 str. sudaro galimybes plačiau taikyti JTKPK 31 str. 6 d. nuostatas, nei apsiribojant BK 72 str. 2 d. nuostata, tačiau neapima kai kurių momentų: 1) tų atvejų, kai neįrodoma, kad asmuo siekė nuslėpti ar įteisinti turtą, žinodamas, kad jis gautas nusikalstamu būdu; 2) atvejų, kai turtas toliau naudojamas neteisėtoje veikloje. Taip pat svarbu, kad tai yra atskira nusikaltimo sudėtis, kuriai vada gali būti pirminis turtinis nusikaltimas, tačiau nėra užtikrinimo, kad, ištyrę pirminę nusikalstamą veiką, ikiteisminio tyrimo pareigūnai ieškos tolesnio nusikalstamos veikos rezultato panaudojimo būdų (užuot konfiskavę turto vertę pagal BK 72 str. 5 d.).

Taip pat JTKPK 31 str. 6 d. glaudžiai susijusi su BK 72³ str. dėl išplėstinio turto konfiskavimo. Išplėstinis turto konfiskavimas yra kaltininko turto ar jo dalies, neproporcingos kaltininko teisėtoms pajamoms, paėmimas valstybės nuosavybėn, kai yra pagrindas manyti, kad turtas gautas nusikalstamu būdu (BK 72³ str. 1 d.). Ši nuostata taikoma tik esant privalomoms sąlygoms: kai asmuo pripažįstamas padaręs bent apysunkį nusikaltimą, iš kurio galėjo turėti naudos, jo įgytas turtas po nusikaltimo padarymo neatitinka teisėtų pajamų bei jis nepagrindžia šio turto teisėtumo (72³ str. 2 d.). Išplėstinis turto konfiskavimas skiriasi nuo ordinaraus turto konfiskavimo tuo, kad nereikalaujama įrodyti, kad turtas įgytas iš konkrečios nusikalstamos veikos. Tokia nuostata palengvina taikyti JTKPK 31 str. 6 d. nuostatą, pagal kurią reikalaujama konfiskuoti papildomą vertę, gautą iš nusikalstamos veikos rezultato. Pagal svarstomą nuostatą ikiteisminio tyrimo pareigūnai nebeturi įrodyti, kad konkretus nusikalstamą veiką padariusio asmens turtas yra gautas iš konkrečios nusikalstamos veikos (tai ypač sudėtinga tais atvejais, kai nusikalstamu būdu įgytas turtas ar jo dalis investuojamas, ir pan.): užtenka įrodyti, kad turimas turtas viršija teisėtas asmens pajamas.

Atsižvelgiant į svarstymus dėl galimo BK 72 bei susijusių straipsnių (216 str. bei 72³ str.) turinio neatitikties JTKPK 31 str. 6 d., analizuojant teismų praktiką, reikia

⁹⁵ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. kovo 19 d. įsakymas Nr. I-73 „Dėl rekomendacijų dėl finansų tyrimo“ (Valstybės žinios, 2013, Nr. 30-1508), 84 punktas.

atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

- kaip Lietuvos teismai aiškina, kas BK 72 str. kontekste yra „nusikalstamos veikos rezultatas“;

- kaip Lietuvos teismai aiškina, kas BK 72 str. kontekste yra „nauda“;

- kaip skaičiuojama konfiskuojama vertė, kai pagal BK 72 str. 5 d. „konfiskuotinas turtas yra paslėptas, suvartotas, priklauso tretiesiems asmenims ar jo negalima paimti dėl kitų priežasčių arba ši turtą konfiskuoti būtų netikslinga“;

- kiek teismai vertina, ar nusikalstamu būdu įgytas turtas buvo toliau naudojamas teisėtoje ar neteisėtoje veikloje; jei taip – ar šios veiklos metu gautos papildomos pajamos yra konfiskuojamos kaip neteisėtos veiklos rezultatas;

- ar antrinės pajamos iš nusikalstamu būdu gauto turto konfiskuojamos taikant išplėstinį konfiskavimą, ar taikant baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą praturtėjimą.

2.3. „Nusikalstamos veikos rezultatas“ pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 2 dalį Lietuvos teismų praktikoje

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dar 2010 m. „Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 str.) apžvalgoje“ (paskelbtoje biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 32) pateikė susistemintą BK 72 str. taikymo santrauką. Nors ši apžvalga buvo paskelbta dar iki 2010 m. gruodžio mėn. straipsnio pakeitimo, jos turiniu teismai neretai vadovaujasi iki šiol. Svarbu pastebėti, kad net ir tuo metu, kai BK 72 str. konfiskuojamu turtu nebuvo įvardytas iš nusikalstamos veikos „netiesiogiai“ gautas turtas, LAT savo apžvalgoje nurodo: *„Apžvelgta teismų praktika leidžia daryti išvadą, kad iš nusikalstamos veikos gautas turtas suprantamas kaip turtinė nauda, kurią kaltininkas gauna padaręs nusikalstamą veiką, jo pasipelnymas iš nusikalstamos veikos. BK 72 straipsnio 2 dalies 3 punkto prasme iš nusikalstamos veikos gauti pinigai ir kiti ekonominę vertę turintys daiktai konfiskuojami valstybės naudai, jei kaltininkas iš nusikalstamos veikos neteisėtai praturtėjo (kasacinės bylos Nr. 2K-573/2003, 2K-486/2006). Siekiant konfiskuoti visą kaltininko iš nusikalstamos veikos gautą naudą ir įgyvendinti turto konfiskavimo paskirtį, nusikalstamu būdu gauto turto turinį sudaro: a) tiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautas turtas, b) iš šio turto naujai įgyti ekonominę vertę turintys daiktai, pinigai ar kitas turtas.“* Tiesa, LAT nenurodo jokių bylų, kuriose būtų pateiktas toks platus konfiskuojamo turto kaip nusikalstamos veikos rezultato apibrėžimas⁹⁶.

Įdomu tai, kad toks platus nusikalstamos veikos rezultatas, kai aiškiai pažymima, kad konfiskuotinas naujai įgytas ekonominę vertę turintis turtas, randamas tik dviejuose teismo sprendimuose. Pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartyje nurodoma: *„Uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar*

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 18 d. Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga Nr. AB-32-1 // Teismų praktika, 2010, Nr. 32.

*netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas. Nusikalstamu būdu gauto turto turinį sudaro: a) tiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautas turtas, b) iš šio turto naujai įgyti ekonominę vertę turintys daiktai, pinigai ar kitas turtas.*⁹⁷ Tiesa, šioje byloje teismas tik pasisako apie konfiskuotino turto turinį, tačiau byloje remiamasi tik pirmosios instancijos teisme surinktais duomenimis, o pagal juos nebuvo matyti, kad iš nusikalstamos veikos rezultato būtų įgyti ekonominę vertę turintys daiktai. Kitas Lietuvos apeliacinio teismo sprendimas, kuriame figūruoja analogiškas 72 str. 2 d. turinio aiškinimas, bus aptartas vėliau.

Standartiškai teismų praktikoje randamas konfiskuotino turto kaip nusikalstamos veikos rezultato apibrėžimas yra toks: *„Uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas suprantamas kaip turtinė nauda, kurią kaltininkas gauna padaręs nusikalstamą veiką, jo pasipelnymas iš nusikalstamos veikos. Kartu BK 72 straipsnio 5 dalis numato plačius pagrindus teismui taikyti turto vertės, o ne konkretaus iš nusikaltimo gauto turto, konfiskavimą. Pagal teismų praktiką pripažįstama, kad iš nusikalstamos veikos gautas turtas konfiskuojamas, jeigu kaltininkas iš nusikalstamos veikos neteisėtai praturtėjo <...>“*⁹⁸ Kaip matyti, tokiu aiškinimu teismai apsiriboja „neteisėtu praturtėjimu“, tačiau nenurodoma, kad toks praturtėjimas apima ir antrines pajamas iš nusikalstamos veikos rezultato.

Atitinkamai teismai šią nuostatą taiko nuosprendžiuose. Paprastai nusikalstamos veikos rezultatu laikomas tik tas turtas ar pajamos, kurie buvo įgyti darant nusikalstamą veiką. Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas 2012 m. liepos 19 d. nuosprendyje nurodo, kad apylinkės teismas per plačiai taikė nusikalstamos veikos rezultato konfiskavimą⁹⁹: *„Apylinkės teismas skundžiamu nuosprendžiu, taikydamas BK 72 str. nuostatas, konfiskavo 3252,52 Lt vertės turtą, paimtą kratų metu, konstatuodamas, jog tai uždraustos veikos rezultatas – lėšos, gautos prekiaujant psichotropinėmis medžiagomis. Apeliacinis teismas pažymi, jog byloje nustatyta ir įrodyta, kad nuteistasis I. S. 2011-05-10 pardavęs nuteistajam P. B. psichotropinę medžiagą diazepamą, gavo tik 6 Lt. Byloje esanti medžiaga taip pat patvirtina, kad nuteistojo I. S. žmona J. S. (G.) gauna išmokas už vaiką (1 t., b.l. 156, 2 t., 88), nuteistasis I. S. 2011 m. sausio–gegužės mėn. taip pat gavo socialinę pašalpą, kompensaciją už transporto išlaidas, šalpos pensiją neįgaliajam (1 t., b.l. 157), todėl nepaneigta, jog kratų metu rasti ir paimti pinigai buvo įgyti ir jais buvo disponuojama teisėtai. Duomenų, kad nuteistasis I. S. iš nusikalstamos veikos būtų gavęs pajamų, išskyrus minėtus 6 Lt,*

⁹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis b. b. Nr. 1A-357/2014.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis b. b. Nr. 2K-210-942/2015.

⁹⁹ Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. liepos 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-634-557/2012.

byloje nėra, todėl šiuo atveju nebuvo teisinio pagrindo nuteistojo I. S. atžvilgiu taikyti BK 72 str. nuostatas visų pas jį rastų ir paimtų pinigų atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, šioje dalyje nuosprendis keistinas, nuteistajam I. S. BK 72 str. pagrindu pirmosios instancijos teismo taikytas 3252,52 Lt konfiskavimas mažintinas iki 6 Lt sumos, 3246,52 Lt suma gražintina nuteistajam I. S.“

Panašus vertinimas pateikiamas ir daugelyje kitų nuosprendžių, nepaisant to, ar konfiskuojamas didelės vertės, ar visiškai mažos vertės turtas. Pvz., Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. balandžio 24 d. nutartyje nurodo: „Byloje neabejotinai nustatyta, kad iš kitų asmenų prostitucijos M. K. gavo ne mažiau kaip 26 090,40 Lt pajamų. Dėl to nekyla jokių abejonių, be to, šios nuosprendžio dalies dėl nuteisimo pagal BK 307 str. 1 d. ir 2 d. neskundžia ir pati nuteistoji. Taip pat akivaizdu, kad šios iš kitų asmenų prostitucijos gautos pajamos buvo M. K. nusikalstamų veikų rezultatas, todėl pagal BK 72 str. 2 d. turi būti konfiskuojamos. BK 72 str. 3 d. nurodyta, kad kaltininkui priklausantis konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais. Todėl teismo sprendimas konfiskuoti M. K. priklausantį 26 090,40 Lt vertės turtą yra teisėtas ir pagrįstas.“¹⁰⁰ Remiantis Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. spalio 10 d. nuosprendžiu, teismas byloje nustatė, kad „H. Ž. pardavė V. N. kanapes (ir jų dalis) už 30 litų. Dėl šios aplinkybės H. Ž. iš V. N. gauti pinigai 30 litų yra H. Ž. padarytos nusikalstamos veikos rezultatas, todėl teismas minėtą pinigų sumą konfiskuoja valstybės nuosavybėn“¹⁰¹. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartyje konstatuoja: „Pirmosios instancijos teismas nuosprendyje nurodė, kad V. M. priimdamas kyšį (paslaugomis, statybinėmis medžiagomis ir apmokant sąskaitas) iš V. R. įgijo turto už 74 154,73 Lt, o iš R. Š. televizorių „Samsung LE46N87BD“. Šis turtas laikomas nusikalstamos veikos rezultatu, todėl pagal BK 72 straipsnį (2004-07-05 įstatymo redakcija) toks turtas turi būti konfiskuojamas. Vadovaujantis BK 72 straipsnio 2, 3 dalimis iš V. M. konfiskuojami minėti televizorius ir turto už 74 154,73 Lt. Apeliacinės instancijos teismas dėl šios dalies atmesdamas kasatoriaus apeliacinį skundą konstatavo, kad V. M. priimdamas kyšį iš V. R. įgijo turto už 74 254,73 Lt. Šis materialus turtas yra V. M. padarytos nusikalstamos veikos rezultatas. Taigi, BK 72 straipsnio reikalavimai byloje nagrinėjamu atveju nepažeisti. Teisėjų kolegijos vertinimu, byloje nustatytos aplinkybės leidžia konstatuoti, kad V. M. baudžiamasis įstatymas (BK 72) pritaikytas tinkamai.“¹⁰²

Taigi, galima pastebėti, kad Lietuvos teismai nusikalstamos veikos rezultato neaiškina plečiamai (įskaitant papildomai iš jo gautas pajamas ar naudą). Bet analizuojant teismų praktiką šiuo klausimu matyti, kad teismai kai kuriais atvejais siaurina

¹⁰⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 24 d. nutartis b. b. Nr. 1A-99-449/2015.

¹⁰¹ Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. spalio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-674-953/2014.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis b. b. Nr. 2K-387-677/2015.

konfiskuotino turto kaip nusikalstamos veikos rezultato sąvoką.

Pirma, tai atvejai, kada pareiškiamas civilinis ieškinys ar atlyginama žala. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad tokiu būdu gauti pinigai ir (ar) kitą materialią vertę turintys daiktai konfiskuojami, jeigu kaltininkas iš nusikalstamos veikos neteisėtai praturtėjo, o byloje nereiškiamas civilinis ieškinys ar nėra duomenų, jog neteisėtai užvaldytas turtas buvo grąžintas nukentėjusiajam¹⁰³. Antai LAT 2013 m. sausio 8 d. nutartyje pažymėjo: „Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas nuosprendyje konstatavo, kad V. S. padarytą žalą atlygino. Esant tokiai aplinkybei, teisėjų kolegija konstatuoja, kad V. S. BK 72 straipsnis taikytas netinkamai, nes to paties dydžio turto konfiskavimas paimant valstybės nuosavybėn šiuo atveju faktiškai prilygsta bausmei – baudai. Remiantis tuo, kas išdėstyta, pirmosios bei apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiai esant BPK 369 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytam pagrindui keistini panaikinant V. S. taikytą turto konfiskavimą.“¹⁰⁴ Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. spalio 9 d. nuosprendyje nurodė: „Todėl byloje pareiškus civilinį ieškinį ir jį tenkinus, nagrinėjamu atveju taikyti turto konfiskavimą dėl G. G. nėra teisinio pagrindo. Be to, šios baudžiamojo poveikio priemonės taikymas iš esmės analogiškos vertės turtui, kuris yra priteistas iš kitos nuteistosios, neatitinka protingumo, teisingumo ir proporcingumo principų.“¹⁰⁵

Antra, konfiskuotinas turtas kaip nusikalstamos veikos rezultatas ribojamas tais atvejais, kai konfiskavimas yra neproporcingas ir sukuria pernelyg didelę našą nusikalstamą veiką atlikusiam asmeniui. Tokia praktika pradėta plėtoti LAT 2015 m. balandžio 28 d. nutartyje (kuri neturi tiesioginių sąsajų su iš nusikalstamos veikos gauta nauda, tačiau joje pateikiamas aiškinimas yra reikšmingas vėlesnėms šios kategorijos byloms). Šioje byloje žemesnės instancijos teismas asmenį nuteisė už tai, kad į Lietuvos Respubliką įvežė ir nedeklaravo didelę sumą pinigų, ir konfiskavo visus įvežtus pinigus. Anksčiau remiantis LAT praktika, buvo laikoma, kad „kontrabanda per valstybės sieną gabenami pinigai, t. y. kontrabandos dalykas, yra konfiskuotinas turtas. Kasacinės instancijos teismas nutartyje, priimtoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-646/2007 (kuria nagrinėjamoje byloje rėmėsi abiejų instancijų teismai), pažymėta (darant nuorodas į Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2002 m. gegužės 7 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-127p/2002), kad, įvežant per valstybės sieną pinigus jų nedeklaravus, visa, o ne tik

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 16 d. nutartis b. b. Nr. 2K-511/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 21 d. nutartis b. b. Nr. 2K-329/2011 ir kt.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis b. b. Nr. 2K-87/2013.

¹⁰⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. spalio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-569-150/2015.

viršijanti leidžiamą nedeklaruotiną, suma yra konfiskuojama¹⁰⁶. Tačiau šioje byloje LAT pakeitė savo praktiką ir numatė, kad „A. S. paskirta baudmė 32 500 Lt (9 412 Eur) bauda yra pakankamai efektyvi ir baudžianti, todėl papildoma poveikio priemonė – nedeklaruotų pinigų konfiskavimas, buvo neproporcinga ir sukėlė jai pernelyg didelę finansinę naštą“ bei nurodė, kad „nuteistajai A. S. taikyta baudžiamojo poveikio priemonė – visų jos gabentų pinigų konfiskavimas – pagal byloje nustatytas aplinkybes yra neproporcinga (neadekvati) jos padarytam teisės pažeidimui, paskirta neatsižvelgiant į EŽTT (Europos Žmogaus Teisių Teismo – aut. past.) formuojamą praktiką tokios kategorijos bylose ir nenurodant aiškių argumentų, kurie pateisintų tokių griežtų turtinio pobūdžio priemonių paskyrimą¹⁰⁷. Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. birželio 29 d. nuosprendžiu išplečia proporcingumo principo taikymą svarstant konfiskuotino turto dydį ir kitoms byloms, susijusioms su nusikalstamos veikos rezultato konfiskavimu: „Galima sutikti, kad ši (2015 m. balandžio 28 d. – aut. past.) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis buvo priimta ne analogiškoje, o byloje dėl kitos nusikalstamos veikos – pinigų kontrabandos (BK 199 str. 1 d.). Be to, vienu iš šios nutarties argumentų buvo tai, kad byloje nebuvo duomenų, kad neteisėtai per valstybės sieną gabenti pinigai buvo gauti nusikalstamu būdu. Tačiau toje pačioje kasacinėje nutartyje išdėstyti ir bendrieji principai bei aplinkybės, į kurias privaloma atsižvelgti taikant BK 72 str. ir kitose baudžiamosiose bylose. Nurodytos kasacinės nutarties esmė yra tai, jog svarbus momentas, ryškėjantis iš EŽTT praktikos, yra tai, kad turto konfiskavimas gali būti vertinamas proporcingumo principo aspektu, o toks vertinimas savo ruožtu gali nulemti nacionalinės teisės taikymo neatitikties Konvencijos protokolo Nr. 1 1 str. konstatavimą.“¹⁰⁸ Šioje byloje teismas nurodo, kad „A. J. pripažintas kaltu ir nuteistas už didelės vertės svetimo turto pasisavinimą, todėl reikia sutikti su pirmosios instancijos teismo išvada, kad pasisavintas svetimas turtas, šiuo atveju – pinigai – buvo nusikalstamos veikos rezultatas. Toks turtas pagal BK 72 str. tikrai pripažįstamas konfiskuotinu“. Tačiau dėl proporcingumo principo pažeidimo teismas nusprendžia, kad BK 72 str. 2 d. šioje byloje buvo taikyta netinkamai, ir dėl to nuosprendžio dalis dėl turto konfiskavimo „yra nepagrįsta ir naikintina“. Teismas tokį sprendimą grindė aplinkybėmis, kad „A. J. buvo vienintelis UAB „S“ akcininkas, o ši bendrovė buvo vienintelė UAB „B“ akcininkas. Nors šios aplinkybės ir negalėjo būti pagrindu A. J. išteisinti pagal BK 183 str., tačiau tai turi reikšmės sprendžiant klausimą, ar be kriminalinės baudmės yra teisinga ir ar proporcinga nuteistajam skirti tokią griežtą baudžiamojo poveikio priemonę. UAB „B“ priklausantis pasisavintas turtas

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis b. b. Nr. 2K-7-130-699/2015.

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-16-449/2015.

buvo užvaldytas neteisėtu būdu, tačiau, kita vertus, būtina atsižvelgti į tai, kad tas pasisavintas turtas buvo sukurtas įmonės, kurios vieninteliu akcininku buvo pats A. J. Be to, kolegija dar kartą atkreipia dėmesį ir į skundžiamo nuosprendžio motyvus, dėl kurių buvo nuspręsta taikyti BK 72 str. Pats teismas šiuo atveju nepaminėjo apie jokių valstybės ar visuomenės interesų, o nusprendė konfiskuoti A. J. turtą todėl, kad jis, būdamas abiejų bendrovių (UAB „S“ ir UAB „B“) direktoriumi ir, kaip nustatyta bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, – vieninteliu akcininku, tiesiog negalėjo pats pareikšti jokio civilinio ieškinio dėl turtinės žalos atlyginimo“.

Šiuo Lietuvos apeliacinio teismo sprendimu „įteisinama“ siauresnė konfiskavimo turto samprata, tačiau galima pastebėti, kad ir ankstesnėje teismų praktikoje panašių vertinimų pasitaikydavo (tiesa, tiesiogiai nesiremiant Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika ar proporcingumo principu). Pavyzdžiui, tas pats teismas 2014 m. kovo 31 d. nuosprendyje laikėsi analogiško vertinimo. Buvo nustatyta, kad nuteistasis pinigais, „įgytus žinomai nusikalstamu būdu“, naudojo komercinėje veikloje. Tačiau teismas pažymėjo: „*teisėjų kolegija sutinka su prokuroro apeliacinio skundo argumentu, jog, teismui nustačius nusikalstamą pinigų kilmę, jie turi būti konfiskuoti, o BK 72 straipsnio taikymo klausimas negali būti siejamas su nusikaltimu padarytos žalos ir paskirtos bausmės dydžiu. Tačiau nagrinėjamoje byloje nustatytos 1 105 951,66 Lt E. Ž. gautos pajamos yra kiek daugiau nei trejų metų neteisėtos komercinės veiklos apyvarta, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog minėta gautų pajamų suma, kurios iš esmės yra apyvartinės lėšos, neatspindi realaus E. Ž. praturtėjimo iš šios veiklos, todėl konfiskuoti šią sumą iš nuteistojo, išieškant iš jo turto, nėra pagrindo“¹⁰⁹.*

2.3.1. „Nauda“ pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 2 dalį Lietuvos teismų praktikoje

Formuojamoje teismų praktikoje pažymima, kad „iš nusikalstamos veikos gautas turtas suprantamas kaip turtinė nauda, kurią kaltininkas gauna padaręs nusikalstamą veiką, jo pasipelnymas iš nusikalstamos veikos“¹¹⁰. Taigi, grįžtant prie BK 72 str. 2 d. ir JTKPK 31 str. 6 d. turinio sugretinimo, matyti, kad sąvokos „turtas“, „pajamos“ ir „kita nauda“ turėtų atitikti šio darbo 2.2 skyriuje apibūdintą sąvoką „turtinė nauda“. LAT teismų praktikos apžvalgoje dėl turto konfiskavimo taikymo nurodė, kad „nusikalstama turtinė nauda gali būti ne tik kaip bet kokio pavidalo turto įgijimas, bet ir kaip turtinės

¹⁰⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-288/2014.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis b. b. Nr. 2K-210-942/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 17 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-119-177/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 1 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-270-518/2015, ir daugelis kitų.

prievolės išvengimas ar jos panaikinimas (išlaidų sutaupymas)¹¹¹. Tokių bylų nėra daug, pvz., Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. sausio 19 d. nutartyje nurodė: „L. R. ir V. M. 2009 metų gruodžio mėnesį į UAB „V.“ atsiskaitomąją sąskaitą banke iš viso įnešė 63 839,39 Lt už įrenginius ir medžiagas, panaudotas įrenginėjant namą adresu: (duomenys neskelbtini). Ši aplinkybė patvirtina, kad bendrovei „V.“ padarytas nuostolis sumažėjo ir yra 10 466,15 Lt. Tačiau UAB „V.“ nustatyto dydžio nuostolį patyrė dėl savo nusikalstamų veiksmų, o V. M., priimdamas kyšį (paslaugomis, statybinėmis medžiagomis ir apmokant sąskaitas), iš V. R. įgijo turto už 74 254,73 Lt. Šis materialus turtas yra V. M. padarytos nusikalstamos veikos rezultatas, kuris ir turi būti konfiskuojamas. Taigi, BK 72 straipsnio reikalavimai nagrinėjamu atveju nepažeisti.“¹¹²

Nauda, kaip tam tikros mokestinės prievolės išvengimas, kaip konfiskuotinas rezultatas įvertinama ne tik baudžiamosios teisės priemonėmis. Reikia paminėti, kad administraciniame procese taikomas įpareigojimas sumokėti akcizo mokesčių ir tuo atveju, kai turtas yra konfiskuotas. Antai Vilniaus apygardos administracinis teismas 2010 m. rugsėjo 8 d. sprendime nurodo: „Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas neteisėtai, t. y. darydamas nusikaltimą, laikė tabako gaminius, Įstatymo 31 str. 1 d. nustatyto atleidimo nuo akcizų atveju taikyti nėra pagrindo. Tiek Įstatymo 17 str., tiek Įstatymo 31 str. yra minimi tabako atleidimo nuo akcizų atvejai, kuomet tabakas buvo laikomas teisėtai, vėliau atsirado aplinkybės, dėl kurių toks laikymas tapo neteisėtu, arba yra nustatomi kiti teisėti tabako atleidimo nuo akcizo atvejai. Be to, minėta, kad prievolė mokėti akcizo mokesčių mokesčio subjektui atsiranda nuo to momento, kai jis pradeda laikyti šiuo mokesčiu apmokestinamas prekes, todėl prekių konfiskavimas ir vėlesnis jų sunaikinimas neturi įtakos anksčiau atsiradusiai mokesčiai prievolei.“¹¹³

Visgi teismų praktikoje pasitaiko ir tokių bylų, kai tam tikros mokestinės prievolės yra išskaitomos iš konfiskuojamo turto. Pvz., Panevėžio apygardos teismas 2014 m. kovo 26 d. nuosprendyje nepakeitė nuosprendžio dalies dėl turto konfiskavimo: „Byloje nustatyta, kad M. Ž. iš neteisėtos komercinės veiklos gavo iš viso 3 808 960,69 Lt. Pažymėtina tai, kad nors kaltinamasis ir teigė, kad jo gautas pelnas buvo kur kas mažesnis už gautas pajamas, tačiau ne tik gaunamas pelnas, bet ir kitos piniginės lėšos atitinka BK 72 str. požymius, kadangi jos buvo naudojamos kaip priemonė daryti nusikalstamai veikai, todėl turi būti konfiskuojamos visos gautos pajamos. Tačiau byloje yra pateikti duomenys, kad M. Ž. sudarė susitarimą su VSDFV Panevėžio skyriumi dėl 38 418,63 Lt įmokų įsiskolinimo sumokėjimo (26 t., 66–67 b.l.), be to, Panevėžio apskrities valstybinė

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 18 d. Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga, 97 išnaša.

¹¹² Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 19 d. nutartis b. b. Nr. 1A-8-307/2015.

¹¹³ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 8 d. sprendimas admin. b. Nr. I-1740-602/2010.

*mokesčių inspekcija pateikė duomenis, jog 2013-03-29 yra priimtas sprendimas dėl 318 193,55 Lt, o 2013-12-05 – dėl 13 082,70 Lt išieškojimo, kurie perduoti vykdyti antstoliui (26 t., 65 b.l.), todėl šios sumos iš konfiskuotinių gautų pajamų atimamos ir konfiskuota tik 3 439 265,81 Lt (3 808 960,69 Lt – 38 418,63 Lt – 318 193,55 Lt – 13 082,70 Lt ? 3 439 265,81 Lt), kadangi priešingu atveju M. Ž. šioje dalyje būtų dvigubai nubaustas.*¹¹⁴

Jau buvo minėta, kad teismų praktikoje laikomasi taisyklės, kad konfiskuojama tik ta dalis gauto turto ar turtinės naudos, kiek lieka atlyginus nusikalstama veika padarytą žalą ar kai yra pareikštas civilinis ieškinys¹¹⁵. Tokiais atvejais konfiskuojama tik ta nauda, kuri buvo realiai gauta („turtinę naudą kaltininkas gavo tik tuo atveju, kai iš nusikalstamos veikos gautą turtą pardavė ar kitaip realizavo didesne kaina nei jo vertė“¹¹⁶). Atitinkamais pavyzdžiais galėtų būti Kauno apylinkės teismo 2014 m. sausio 31 d. nuosprendis, kuriame teismas teigia: „Šioje byloje ištirtais įrodymais nustatyta, kad D. L. pardavė pagrobtą laikrodį už 40 litų, o pagrobtus žiedus pridavė į lombardą ir už tai gavo 570 litų. Dėl minėto laikrodžio civilinis ieškinys nepareikštas, pats laikrodis nėra surastas. Pagrobtai žiedai buvo surasti, grąžinti nukentėjusiajam, tačiau kaltinamasis už juos jau buvo gavęs pinigus, kuriuos išleido savo reikmėms. Todėl vadovaujantis aukščiau išdėstytomis BK 72 str. nuostatomis, nurodyta teismų praktika, D. L. iš nusikalstamos veikos yra neteisėtai praturtėjęs, o jo gauta turtinė nauda yra lygiai 610 litų, kurie privalo būti konfiskuoti. Kadangi konfiskuotini pinigai kaltinamojo yra išleisti, iš jo privalo būti išieškota tokia pati pinigų suma“¹¹⁷ ir Prienų rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 5 d. nuosprendis: „A. S., pagrobęs M. K. dyzelinį kurą ir jį pardavęs, iš padaryto nusikaltimo gavo 50 Lt. Šiuos pinigus jis išleido savo reikmėms. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai nusikalstamu būdu užvaldytas turtas grąžinamas nukentėjusiems asmenims arba pareiškiami civiliniai ieškiniai dėl turtinės žalos, susijusios su tokio turto praradimu, atlyginimo, turto konfiskavimas gali būti taikomas tik tada, kai asmuo pagrobtą turtą ar jo dalį yra pardavęs ar kitokiu būdu gavęs iš jo turtinės naudos. Laikytina, kad turtinę naudą kaltininkas gavo tik tuo atveju, kai iš nusikalstamos veikos gautą turtą pardavė ar kitaip realizavo didesne kaina nei jo vertė. Tokiais atvejais, vadovaujantis BK 72 straipsnio 5 dalimi, iš kaltininko papildomai išieškoma tokią naudą atitinkanti pinigų suma. Patenkinus nukentėjusiojo civilinį ieškinį dėl pagrobto turto, BK 72 straipsnio nuostatos neturėtų būti taikomos tuo atveju, jeigu kaltininkas, pardavęs ar kitaip

¹¹⁴ Panevėžio apygardos teismo 2014 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-43-719/2014.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 16 d. nutartis b. b. Nr. 2K-511/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 21 d. nutartis b. b. Nr. 2K-329/2011 ir kt.

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 18 d. Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga, 97 išnaša.

¹¹⁷ Kauno apylinkės teismo 2014 m. sausio 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-805-946/2014.

*panaudojęs pagrobtą turtą, negavo didesnės materialinės naudos nei patenkinta civilinio ieškinio suma. Byloje nustatyta, kad kaltinamasis A. S., pardavęs nukentėjusiojo M. K. 96 litų vertės turtą gavo mažesnę sumą – 50 litų. Ši suma yra mažesnė nei nukentėjusiajam M. K. dyzelinio kuro pagrobimu padaryta turtinė žala (96 litai), todėl ji nekonfiskuotina iš A. S.*¹¹⁸

Dėmesio verta situacija su turto konfiskavimu, kai nusikalstamos veikos rezultatas yra iššvaistomas. Pasak O. Fedosiuko, turtinės teisės iššvaistymas iš esmės taip pat yra turtinės naudos gavimas, tik ne sau, o kitam asmeniui¹¹⁹. Todėl griežtai laikantis BK 72 str. 2 d. bei 5 d. reikalavimų, iššvaistyto turto vertė turėtų būti konfiskuota. Net ir skirtingai nuo O. Fedosiuko, laikantis nuomonės, kad iššvaistant turtą gali būti gaunama ne tik turtinė nauda (pvz., asmeninis pasitenkinimas žaidžiant azartinius žaidimus, aukojant labdarai, atliekant rizikingas finansines operacijas ir t. t.), tokia nauda pagal savo apibrėžimą turėtų patekti į JTKPK 31 str. 6 d. taikymo sritį.

Tačiau teismų praktika šioje srityje yra visiškai kitokia: iššvaistytas turtas nėra konfiskuojamas. Antai Lietuvos apeliacinis teismas 2012 m. sausio 24 d. nutartyje pažymi: „Turto iššvaistymas yra tada, kai kaltininkas jam patikėtą ar esantį jo žinioje turtą neteisėtai parduoda, dovanoja ar kitaip perleidžia tretiesiems asmenims. Nuo turto pasisavinimo iššvaistymas ir skiriasi būtent tuo, kad turtas iššvaistomas jo nepasisavinus, t. y. neužvaldžius bent trumpam laikui. Galima sutikti su tuo, kad 24 227 942 Lt iššvaistymas buvo G. P. padarytos nusikalstamos veikos padariniai, tačiau tai nereiškia, kad tie iššvaistyti pinigai buvo šios nusikalstamos veikos rezultatas. Taip pat nėra jokio pagrindo teigti, kad G. P. iš šios nusikalstamos veikos gavo kaltinime nurodytus pinigus arba kokius nors kitus materialią vertę turinčius daiktus. Apie tai iš viso nieko nenurodyta ir G. P. pateiktame kaltinime. <...> Kadangi G. P. buvo kaltinamas ir nuteistas ne už svetimo turto pasisavinimą, o tik už tokio turto iššvaistymą, konfiskuoti iššvaistytus pinigus šiuo atveju nėra nei BK 72 str. 2 d., 2 d. 3 p., nei BK 72 str. 5 d. numatyto pagrindo.“¹²⁰ Analogiškai iššvaistyto turto konfiskavimo galimybę Lietuvos apeliacinis teismas vertino ir kitose bylose¹²¹.

Tais atvejais, kai nusikalstamą veiką padarę asmenys gauna mažesnę naudą nei nusikalstamos veikos dalykas, atitinkamai mažinamas ir konfiskuojamas turtas. Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. liepos 17 d. nuosprendyje nurodo¹²²: „Nustatant konfiskuo-

¹¹⁸ Prienų rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 5 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-27-878/2013.

¹¹⁹ *Fedosiuk O.*, 2004, p. 90.

¹²⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 24 d. nutartis b. b. Nr. 1A-198/2012.

¹²¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 28 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-375-449/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. lapkričio 28 d. nutartis b. b. Nr. 1A-394/2011; Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-586/2014 ir kt.

¹²² Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 17 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-119-177/2015.

tiną sumą, būtina atsižvelgti, kokią konkrečią naudą iš nusikalstamos veikos asmuo gavo, koks jo vaidmuo darant nusikalstamą veiką, ir į kitus duomenis, reikšmingus konkrečios naudos gavimui identifikuoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-531/2012). <...> apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad už netikrų sąskaitų faktūrų išrašymą, pinigų išgryninimą kaip paslaugą buvo mokama 10 procentų nuo fiktyvių sandorių sumos. <...> Nagrinėjamu atveju 10 procentų nuo UAB „xxx“ 1 928 175,91 Lt išgrynintos sumos yra 192 817,59 Lt, o nuo UAB „xxx“ 415 540,79 Lt išgrynintos sumos – 41 554,08 Lt. <...> Teisėjų kolegija, įvertinusi išdėstytas aplinkybes, daro išvadą, kad, vadovaujantis BK 72 straipsnio 5 dalimi, iš nuteistųjų L. G. ir G. F. konfiskuotino turto vertę atitinkanti 1 735 358,32 Lt (502 594,51 Eur) pinigų suma (iš bendros konfiskuotinos sumos atėmus 10 procentų tarpininkams) turi būti išieškota lygiomis dalimis, t. y. po 867 679,16 Lt (251 297,25 Eur), o iš nuteistųjų L. G., R. T. ir G. F. konfiskuotino turto vertę atitinkanti 373 986,71 Lt (108 314,04 Eur) pinigų suma (iš bendros konfiskuotinos sumos atėmus 10 procentų tarpininkams) turi būti išieškota lygiomis dalimis, t. y. po 124 662,24 Lt (36 104,68 Eur).“ Šioje byloje teismas neatsižvelgė į tai, kad 10 proc. išgryninimo suma – tai gauta nauda už atliktas paslaugas, kas tam tikrais atvejais galėtų būti vertinama kaip „turtinės prievolės išvengimas ar jos panaikinimas“ pagal 2010 m. LAT su konfiskavimu susijusių bylų apžvalgą.

Įdomu tai, kad 2013 m. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijose dėl finansų tyrimo pateikiama savo turiniu priešinga rekomendacija: „Turto pardavimas mažesne kaina, kaip ir jo praradimas ar suvarijimas, negali sumažinti nusikalstamo praturtėjimo dydžio. Dėl to, vadovaujantis BK 72 str. 5 d., iš kaltininko išieškoma visa pagrobto turto vertė, o ne tik pinigų suma, kurią jis gavo pardavęs tokį turį.“¹²³ Tačiau teismų praktika šiuo klausimu yra kitokia, nepaisant to, kaip generalinis prokuroras rekomenduoja tirti tokio pobūdžio bylas.

Apibendrinant galima pastebėti, kad teismų praktikoje iš nusikalstamą veiką padariusio asmens konfiskuojamas ne visas veikos rezultatas, o tik gana siaurai aiškinaama asmens gauta turtinė nauda (t. y. nekonfiskuojama iššvaistyto turto vertė, taip pat tam tikrais atvejais už paslaugas sumokėtos sumos nepaisant to, kad jas galima būtų paaiškinti mokėjimu už paslaugas ar turtinės prievolės išvengimu).

2.3.2. Tolesnis nusikalstamu būdu įgyto turto naudojimas teisėtoje ar neteisėtoje veikloje ir jo konfiskavimas

Galima pastebėti, kad daugeliu atvejų nusikalstamu būdu įgytas turtas paimamas vietoje arba atliekant kratą (ypač kalbant apie kontrabandos nusikalstamas veikas, taip pat veikas, susijusias su narkotinių ir psichotropinių medžiagų laikymu ir platinimu). Sudėtingesnių mechanizmų nusikalstamų veikų tyrimo atvejais dažnai siekiant užtikrinti

¹²³ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. kovo 19 d. įsakymas, 96 išnaša.

galimybę ateityje taikyti turto konfiskavimą ar tenkinti civilinį ieškinį, nusikalstamos veikos rezultatu įtariamam turtui ar atitinkamai jo vertei būna taikomas laikinas nuosavybės teisių apribojimas¹²⁴. Tokiu atveju iš anksto užkertamas kelias gauti papildomą, antrinę naudą iš nusikalstama veika įgyto turto.

Bylų dėl korupcinių nusikaltimų atveju paprastai konfiskuojamas tik tas turtas (ar jo vertė), kuris buvo nusikalstamos veikos rezultatas¹²⁵ (pvz., „*Vadovaujantis BK 72 straipsnio 2 dalimi, <...>, rastus 800 litų (kurie patrulio kaip kyšis buvo paimti už tai, kad nebūtų surašytas administracinis teisės pažeidimo protokolas dėl transporto priemonės vairavimo esant neblaiviam – aut. past.) pripažinti nusikalstamos veikos rezultatu ir juos konfiskuoti*“¹²⁶).

Tais atvejais, kai tarp nusikalstamos veikos atlikimo iki pinigų paėmimo praeina ilgesnis terminas, per kurį turtas būna paslėptas, perduotas tretiesiems asmenims ir pan., iš nusikalstamą veiką padariusių asmenų paprastai konfiskuojama turto vertė.

Kaip buvo užsiminta anksčiau, kai nusikalstamu būdu įgytas turtas yra realizuojamas ir nėra pareikštas civilinis ieškinys ar atlyginta padaryta žala, konfiskuojama ne nominali, bet realizuoto turto vertė. Pvz., Lietuvos apeliacinis teismas 2014 m. spalio 24 d. nutartyje¹²⁷ nurodė: „*Byloje nustatyta, kad J. K., darydamas veiką, <...> neteisėtai gabenò 5000 pakelių cigarečių „Minsk Capital“ su Baltarusijos Respublikos banderolėmis ir jas realizavo V. K. už 12 000 Lt. <...> Teismas tinkamai įgyvendino šią įstatymo nuostatą, nuspręsdamas konfiskuoti 12 000 Lt, kuriuos J. K. gavo iš V. K. už cigaretes, ir kurie buvo surasti J. K. priklausančiame automobilyje.*“

Kai bylos aplinkybės leidžia nustatyti, iš kiekvieno nusikalstamos veikos dalyvio konfiskuojama turto vertė, proporcinga gautai naudai. LAT 2012 m. lapkričio 27 d. nutartyje pastebėjo: „*Teismas nurodė, kad nustatant konfiskuotiną sumą, atsižvelgtina į tai, kokią konkrečią naudą iš nusikalstamos veikos asmuo gavo, koks jo vaidmuo nusikalstamos veikos padaryme ir kitus duomenis, reikšmingus konkrečios naudos gavimui identifikuoti, tačiau, nepaisant to, iš nuteistųjų B. C., S. K. ir A. R. J. bendrai konfiskavo 293 830 Lt, o iš A. A. ir H. K. – bendrai konfiskavo 1 211 985,28 Lt. Teismas nenustatė, kokią konkrečią dalį lėšų gavo kiekvienas nuteistasis asmeniškai. Toks teismo sprendimas neatitinka ne tik BK 72 straipsnio taikymo esmės, bet ir pagrindinių baudžiamosios atsakomybės nuostatų,*

¹²⁴ Pvz., Panevėžio apygardos teismo 2014 m. balandžio 1 d. nutartis b. b. Nr. 1S-348-491/2014; Vilniaus apygardos teismo 2011 m. spalio 5 d. nutartis b. b. Nr. 1K-577-495-2011; Kauno apygardos teismo 2014 m. kovo 12 d. nutartis b. b. Nr. 1S-467-290/2014 ir kt.

¹²⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 19 d. nutartis b. b. Nr. 1A-8-307/2015 ir kt.

¹²⁶ Klaipėdos apygardos teismo 2014 m. gegužės 23 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-142-255/2014.

¹²⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 24 d. nutartis b. b. Nr. 1A-524/2014.

įtvirtintų BK 2 straipsnyje, kur pabrėžiamas individualus baudžiamosios atsakomybės pobūdis.¹²⁸ Nesant galimybei nustatyti, kiek kiekvienas iš bendrininkų gavo naudos iš nusikalstamos veikos, išieškoma vertė po lygiai iš kiekvieno. LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartyje nurodė: „Abiejų instancijų teismų sprendimais nustatyta, kad kasatoriaus ginamasis B. C., veikdamas bendrais veiksmais kartu su S. K. ir H. K., iš viso pasisavino 293 830 Lt, todėl būtent ši pinigų suma ir konfiskuota iš šių visų trijų nuteistųjų. Kadangi nagrinėjant bylą iš naujo apeliacine tvarka nebuvo įmanoma nustatyti, kokiomis dalimis šie bendrininkai tarpusavyje pasidalijo minėtą turtą, teismas nusprendė konfiskuoti jį lygiomis dalimis, t. y. iš kiekvieno po 97 943,33 Lt. Nagrinėdama turto konfiskavimo taikymo klausimą, neperžengiant kasacinio skundo ribų, teisėjų kolegija sprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas, iš naujo nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka ir dar kartą įvertinęs byloje surinktų įrodymų visumą, nepadarė BPK pažeidimų nustatydamas viso konfiskuotino turto vertę ir atitinkamai iš kiekvieno bendrininko konfiskuotino turto dalį, tinkamai taikė BK 72 straipsnio 5 dalies nuostatas ir nenukrypo nuo teismų praktikos (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-68/2010, 2K-138/2014).“¹²⁹

Antrinės pajamos ir turtas, gauti iš nusikalstamos veikos rezultato, paprastai yra konfiskuojami tik esant atskiram nusikaltimui pagal BK 216 str. (nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas). Tačiau, kaip jau buvo minėta, taikant šį straipsnį, turi būti tenkinamos tam tikros sąlygos. 2014 m. kovo 31 d. nuosprendyje Lietuvos apeliacinis teismas nurodo: „BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai suponuoja būtinumą nustatyti: 1) pinigų ar kitokio turto nusikalstamą kilmę (tokia kilmė negali būti preziumuojama); 2) bent vieną alternatyvią veiką, dėl kurios tokie pinigai ar kitoks turtas patenka į legalią apyvartą (finansinę operaciją, kitokį sandorį, naudojimą ūkinėje, komercinėje veikloje, melagingą nurodymą, kad tai gauta iš teisėtos veiklos). Kalbant apie subjektyvius požymius, pažymėtina, kad nagrinėjamai nusikalstamai veikai būdinga tiesioginė tyčia, kuri apima ne tik suvokimą, kad minėtos finansinės operacijos ir sandoriai atliekami su nusikalstamu būdu įgytu turtu ar pinigais, taip pat norą taip veikti, bet ir siekį nuslėpti tikrąją tų pinigų ir kitokio turto kilmę arba juos įteisinti. Toks siekis atskleidžia šios nusikalstamos veikos esmę ir leidžia ją atskirti nuo kitų panašių nusikalstamų veikų (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-96/2012, 2K-467-2012).“¹³⁰ Taigi, nepaisant to, kad turi būti nustatyta neteisėta turto kilmė, šio turto patekimas į teisėtą apyvartą, dar turi būti įrodyta, kad paleidimu į teisėtą apyvartą siekta nuslėpti turto kilmę arba ją įteisinti. Tokios sąlygos gali būti tenkinamos ne visais atvejais, kada nauda gaunama iš neteisėtu būdu gauto turto. Teismų praktikoje tik retais atvejais yra

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis b. b. Nr. 2K-531/2012.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis b. b. Nr. 2K-527/2014.

¹³⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-288/2014.

ieškoma, kaip buvo panaudoti neteisėtai iš konkretaus nusikaltimo gauti pinigai ar kitas turtas. Kaip jau minėta anksčiau, paprastai, nustatčius faktą, kad buvo gauta tam tikra suma pinigų, tokia pati suma ir yra konfiskuojama, o jei gautas kitos formos turtas – konfiskuojama to turto vertė pinigais. Išskyrus atvejus, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo (asmenys) kartu kaltinami ir nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu, bylų, kuriose būtų tiriamas nusikalstamu būdu įgyto turto antrinės naudos generavimas, iš esmės nėra (nebent tiriami, kokią naudą gavo asmuo pardavęs turtą, siekiant įvertinti gautą naudą pinigais).

Teismų praktikoje ši nutartis svarbi ir tuo, kad ja Lietuvos apeliacinis teismas labai siaurina galimybę konfiskuoti iš nusikalstamos veikos gautas antrines pajamas. Byloje buvo nustatyta, kad nusikalstamos kilmės pinigai buvo išgryninti ir naudojami naujai neteisėtai ūkinei veiklai plėtoti, tačiau nebuvo būtinojo pinigų plovimo sudėties elemento – tyčios siekiant paslėpti pinigų kilmę ar pinigus įteisinti. Dėl tokios tolesnės ūkinės veiklos teismas pažymėjo: „*Nagrinėjamoje byloje nustatytos 1 105 951,66 Lt E. Ž. gautos pajamos yra kiek daugiau nei trejų metų neteisėtos komercinės veiklos apyvarta, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog minėta gautų pajamų suma, kurios iš esmės yra apyvartinės lėšos, neatspindi realaus E. Ž. praturtėjimo iš šios veiklos, todėl konfiskuoti šią sumą iš nuteistojo, išieškant iš jo turto, nėra pagrindo. Teisėjų kolegija pažymi, jog nustatant konfiskuotiną sumą, atsižvelgtina į tai, kokią konkrečią turtinę naudą (taip pat ir iš nusikalstamos veikos gautus pinigus) gavo kaltininkas, todėl pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, jog E. Ž. gautų pajamų suma neatspindi realaus E. Ž. praturtėjimo iš neteisėtai jo vykdytos komercinės veiklos.*“

2.3.3. Neapibrėžto turto ir pajamų konfiskavimas

Baudžiamajame kodekse yra dar du straipsniai, leidžiantys konfiskuoti nusikalstamu būdu įgyto turto antrines pajamas. Pirma, tai galimybė taikyti išplėstinį konfiskavimą (t. y. kaltininko turto ar jo dalies, neproporcingos kaltininko teisėtoms pajamoms, paėmimas valstybės nuosavybėn, kai yra pagrindas manyti, kad turtas gautas nusikalstamu būdu). Egzistuoja galimybė, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo turėjo turto iš ankstesnių nusikalstamų veikų, ir tas turtas (kartu su galimu prieaugiu) yra konfiskuojamas. Tačiau tiriant tokius atvejus, nebūtų aiškinamasi ir pagrindžiama, kaip konkrečiai tas turtas buvo gautas.

Teismų praktika, taikant BK 72³ str., nėra gausi¹³¹. Daugiausia šis straipsnis minimas teismų nutartyse dėl laikino nuosavybės apribojimo taikymo, kai tai yra viena iš priežasčių, dėl ko nuosavybė turi būti apribota. Nepaisant to, gana neretai galima pamatyti, kad, nagrinėdamas pirminę nusikalstamą veiką, teismas taiko turto kon-

¹³¹ Pvz., vienas retų atvejų, kai prokuroras prašė teismo taikyti išplėstinį konfiskavimą, tačiau teismas to nepadarė: Panevėžio apygardos teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-110-491/2013.

fiskavimą, tiesiogiai neįrodydamas, kad turtas gautas iš konkrečios nagrinėjamos veikos, bet ir neįvardydamas išplėstinio turto konfiskavimo taikymo. Pvz., 2014 m. balandžio 2 d. Šiaulių apygardos teismas nutartyje teigia: „Byloje nustatyta, kad A. R. nusikaltimo padarymo metu niekur nedirbo, vartojo narkotines medžiagas, taip pat jas ir platino, t. y. turėjo 5–7 asmenis, kuriems nuolatos perpardavinėjo narkotines medžiagas. Taigi šie duomenys leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad A. R. negalėjo gauti pinigų iš legalių šaltinių. Platindamas narkotines medžiagas, jas pardavęs, iš nusikalstamos veikos gaudavo pinigus. Šios aplinkybės nustatytos pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu. R. R. parodė, kad pinigus su nuteistuoju laikė toje pačioje piniginėje, jai priklausė 5000 Lt, o 1800 Lt buvo nuteistojo. Šių aplinkybių visuma leidžia daryti išvadą, kad pirmosios instancijos teismas teisėtai ir pagrįstai konfiskavo 1800 Lt, kaip uždraustos veikos rezultatą.“¹³²

Panašiai to paties teismo 2014 m. kovo 27 d. nutartyje nurodoma: „Byloje nustatyta, kad A. M. nusikaltimų padarymo metu niekur nedirbo, buvo narkomanas, platino narkotines medžiagas, t. y. pinigus gaudavo iš nusikalstamos veikos. Bylos duomenimis, nedirbo ir A. M. žmona D. M. <...> Pirmosios instancijos teismas, vertindamas V. R. parodymus, pagrįstai atsižvelgė ir į tai, kad pastaroji augino M. vaikus, gaudavo už juos socialinę pašalpą, pensiją, tačiau jos pajamos nebuvo didelės, taigi, akivaizdu, kad ji sutaupyti 4000 Lt ir juos atiduoti M. negalėjo.

Kolegija, įvertinusi nurodytas aplinkybes, daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė konfiskuoti ir perduoti valstybės nuosavybėn bute, esančiame (duomenys neskelbtini), kuriame gyveno A. M., D. M. ir G. K., 2011 m. kovo 29 d. kratos metu rastus ir paimtus pinigus – 4150 Lt (1 t. 86–87 b. l.), 2011 m. gegužės 26 d. kratos metu rastus ir paimtus 4198 Lt (2 t. 99–104 b. l.), 2011 m. liepos 4 d. kratos metu rastus ir paimtus 2280 Lt, 30 Didžiosios Britanijos svarų, 5 eurus (3 t. 142–145 b. l.).“¹³³

Antra, tai galimybė nubausti asmenį už neteisėtą praturtėjimą remiantis BK 189¹ str. (t. y. turėjimas nuosavybės teise didesnės negu 500 MGL vertės turtą, žinant arba turint ir galint žinoti, kad tas turtas negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis). Tokiose bylose taip pat nėra įrodinėjama, iš kokių nusikalstamų veikų pinigai yra gauti¹³⁴. Tiesa, reikėtų paminėti, kad šiuo metu į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą yra paduotas prašymas dėl šio straipsnio konstitucingumo¹³⁵.

¹³² Šiaulių apygardos teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis b. b. Nr. 1A-209-309/2014.

¹³³ Šiaulių apygardos teismo 2014 m. kovo 27 d. nutartis b. b. Nr. 1A-182-116/2014.

¹³⁴ Pvz., žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 11 d. nutartis b. b. Nr. 2K-48/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 22 d. nutartis b. b. Nr. 2K-226/2014 ir kt.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 10 d. nutartis b. b. Nr. 2K-P-100-222/2015.

Kaip matyti, egzistuoja teorinės prielaidos, kad taikydamas neapibrėžtą turto konfiskavimą tiek asmenims, padariusiems nusikalstamą veiką, bet turintiems turto, neproporcingo savo teisėtoms pajamoms ir negalintiems pagrįsti turimo turto kilmės, tiek asmenims, nuosavybės teise turintiems turtą, kurio teisėtos kilmės jie negali įrodyti, teismas gali konfiskuoti ir tokį turtą, kuris yra nusikalstamos veikos rezultato antrinė nauda. Tačiau teismų praktikoje tokie atvejai nedetalizuojami, dėl to neaišku, kaip dažnai tarp konfiskuojamo turto patenka ir svarstomos antrinės pajamos.

2.4. Aplinkybės, dėl kurių teismų praktika, taikant Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 2 dalį, gali neatitikti Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 31 straipsnio 6 dalies nuostatos

Išanalizavus pastarųjų metų Lietuvos teismų sprendimus, kai buvo taikyta BK 72 str. 2 d., galima pastebėti, kad nors LAT 2010 m. apžvalgoje raginama konfiskuoti ne tik tiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautą turtą, bet ir iš šio turto naujai įgytus ekonominę vertę turinčius daiktus, pinigus ar kitą turtą (t. y. objektą, tiesiogiai neįvardytą BK 72 str. 2 d., bet numatytą JTKPK 31 str. 6 d.), pastarojo objekto konfiskacijos teismų praktikoje iš esmės nėra. Teismų praktikoje net ir nebandoma aiškintis, ar nusikalstamu būdu įgytas turtas sukūrė antrines pajamas.

Ieškant priežasčių, kodėl netiriama, kaip nusikalstamu būdu gautas turtas (tais atvejais, kai nebuvo taikomas laikinas nuosavybės teisių ribojimas) generavo antrinę naudą, reikėtų atsižvelgti į Baudžiamojo proceso kodekso 170¹ str., pagal kurį, „proceso metu prokuroras turi imtis priemonių turto, kuris atitinka Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 ar 72³ straipsnyje nurodytus požymius, suradimui ir jo galimam konfiskavimui užtikrinti“. Todėl pagrindinis subjektas, kuriam tenka pareiga užtikrinti, kad antrinė iš nusikalstamos veikos rezultato gauta nauda būtų sužinota ir įvertinta, yra prokuroras. Savo darbe prokurorai vadovaujasi ne tik BK, Baudžiamojo proceso kodeksu, kitais jų darbą reguliuojančiais įstatymais, bet ir, atsižvelgdami į tai, kad pirminiuose teisės aktuose esančios formuluotės dažnai yra generalizuotos ir reikalaujančios papildomo išaiškinimo, konkrečiomis instrukcijomis, skirtomis įvairių kategorijų byloms tirti bei įvairiems procesiniams veiksams detalizuoti. Su turto konfiskavimo klausimais susijusios 2013 m. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro jau anksčiau tekste minėtos Rekomendacijos dėl finansų tyrimo ir Rekomendacijos dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo¹³⁶. Tačiau paanalizavus abi

¹³⁶ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. I-8 „Dėl Rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2013, Nr. 5-209.

rekomendacijas, matyti, kad nė vienoje jų nėra numatytas įpareigojimas prokurorui tirti antrines iš nusikalstamos veikos rezultato gautas pajamas. Kaip tik, atvirksčiai, Rekomendacijose dėl finansų tyrimo numatytas ribojimas: „Atsižvelgiant į tai, kad atliekamas finansų tyrimas reikalauja papildomų ikiteisminio tyrimo pareigūnų darbo laiko sąnaudų, atliekant ikiteisminius tyrimus, kuriuose nusikalstama turčinė nauda neviršija 5000 Lt, gali būti apsiribojama tik atskirais tyrimo veiksmis, siekiant surasti turtą galimam turto konfiskavimui ar civiliniam ieškiniui užtikrinti.“ Rekomendacijose dėl turto legalizavimo tyrimo yra tik lakoniška nuostata, kad tais atvejais, kai trūksta turto legalizavimo sudėties elementų, „nusikalstamu būdu įgyti pinigai ar kitas turtas turėtų būti konfiskuojami kaip pirminės nusikalstamos veikos rezultatas“, tačiau įpareigojimas nustatyti tokio turto galimą prieaugį dėl dalyvavimo apyvartoje nenurodytas. Todėl galima kelti hipotezę, kad, nepaisant LAT išaiškinimo, kad turi būti konfiskuoti „iš šio turto naujai įgyti ekonominę vertę turintys daiktai, pinigai ar kitas turtas“, tai teismų praktikoje neatsispindi bent iš dalies dėl to, kad prokurorai, pagal Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas įpareigoti ištirti visas aplinkybes, kurių reikia turto konfiskavimui pagal BK 72 str., to neatlieka ir nėra raginami atlikti remiantis vidinėmis prokurorų veiklą reguliuojančiomis rekomendacijomis.

Taip pat galima pastebėti, kad teismų praktikoje numatyti konfiskuotino turto, kuris gautas iš nusikalstamos veikos, ribojimai, susiję su „naudos asmeniui“ vertinamuoju kriterijumi. Teismų praktikoje dažnai nekonservuojamas turtas, jei jis yra iššvaistytas (nors baudžiamosios teisės teorijoje pripažįstama, kad iššvaistymas yra taip pat turčinės naudos gavimas); jei jis yra realizuotas mažesne kaina nei jo vertė; jei sumokėjus už tam tikras paslaugas (pvz., pinigų išgryninimas) turto vertė sumažėja. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiek turto iššvaistymas, tiek susimokėjimas už paslaugas taip pat gali būti laikomi gauta turčine nauda (kad ir būdami suvartoti pagal BK 72 str. 5 d.). Atsižvelgiant į tai, egzistuoja pavojus, kad, teismų praktikoje „turčinę naudą“ vertinant labai siaurai, bus nukrypta nuo JTKPK 31 str. 6 d. turinio.

3. *BONA FIDE* TREČIŲJŲ ASMENŲ TEISIŲ APSAUGA KONFISKUOJANT TURTĄ

3.1. *Bona fide* trečiųjų asmenų teisių apsaugos konfiskuojant turtą teisinio reglamentavimo genezė Lietuvos nacionalinėje teisėje

1961 m. Baudžiamajame kodekse iki 1995 m. buvo numatytas konfiskavimas tik iš nusikaltimą padariusio asmens (1961 m. BK 35 str.). Tik 1995 m. gruodžio mėn. šis

Baudžiamasis kodeksas buvo papildytas¹³⁷ nuostata, pagal kurią numatyta, kad „turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas paėmimas valstybės nuosavybėn viso ar dalies turto, kuris yra asmeninė nuteistojo nuosavybė, arba turto, kuris yra perduotas valdyti kitiems asmenims, tačiau gautas nusikalstamu būdu“.

Panašios formuluotės nuostata buvo numatyta ir 2000 m. BK (įtraukiant nuostatą, kad konfiskuojamas ir tretiesiems asmenims suteiktas turtas nusikalstamai veikai daryti, tačiau ir šiuo atveju turėjo būti įrodyta, kad šis asmuo „turėjo ir galėjo žinoti, kad tas turtas gali būti panaudotas darant sunkų ar labai sunkų nusikaltimą“) (BK 72 str. 4 d. (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija). Kalbant apie GRECO ir MONEYVAL vertinimus ir pateiktas rekomendacijas, 2000 m. Baudžiamojo kodekso nuostatos dėl trečiųjų asmenų teisių apsaugos taikant turto konfiskavimą prie probleminių aspektų nebuvo paminėtos. Išties, BK buvo numatyta maksimali trečiųjų asmenų teisių apsauga – teismas negalėjo konfiskuoti trečiajam asmeniui perduoto turto, jei šis asmuo nežinojo ar negalėjo žinoti apie turto kilmę arba kad turtas bus panaudotas darant nusikaltimą. Panašiu principu konstruojamos ir tarptautinės nuostatos, susijusios su trečiųjų asmenų teisių apsauga konfiskuojant turtą. Pavyzdžiui, 1988 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta¹³⁸ 5 str., kuriame įtvirtintos nuostatos dėl konfiskacijos, 8 d. numatyta: „Šio straipsnio nuostatos jokių būdu negali būti vertinamos kaip darančios žalą sąžiningai veikiančių trečiųjų šalių teisėms.“ 2000 m. gruodžio 12 d. Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinę organizuotą nusikalstamumą 12 str. 8 d.¹³⁹ nurodoma: „Šio straipsnio nuostatos aiškinamos taip, kad nebūtų pažeistos sąžiningų trečiųjų šalių teisės.“ Taip pat ir naujoje, 2014 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje¹⁴⁰ – tiek jos preambulėje, tiek ir 6 str. 2 d. akcentuojama, kad konfiskuojant turtą iš trečiųjų asmenų neturėtų nukentėti *bona fide* tretieji asmenys. Šios direktyvos 6 str. numatyta: „Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad būtų sudaryta galimybė konfiskuoti pajamas arba

¹³⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso, civilinio proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-1141, priimtas 1995 m. gruodžio 20 d. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 104-2325.

¹³⁸ Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, priimta 1988 m. gruodžio 19 d. // Valstybės žinios, 1998, Nr. 38-1004.

¹³⁹ Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinę organizuotą nusikalstamumą, priimta 2000 m. lapkričio 15 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 51-1933.

¹⁴⁰ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje, priimta 2014 m. balandžio 3 d. // OL 2014 L 127, p. 39.

kitą turtą, kurio vertė atitinka tokias pajamas, kurias įtariamasis arba kaltinamasis tiesiogiai arba netiesiogiai perdavė tretiesiems asmenims arba kuriuos tretieji asmenys įsigijo iš įtariamojo arba kaltinamojo, bent tuo atveju, jei, remiantis konkrečiais faktais ir aplinkybėmis, įskaitant tai, kad perleista ar įgyta neatlygintinai arba už gerokai žemesnę nei rinkos kainą, tie tretieji asmenys žinojo arba turėjo žinoti, kad perdavimo arba įsigijimo tikslas buvo išvengti konfiskavimo.“ Straipsnio 2 d. pridėdama, kad „1 dalimi nedaromas poveikis *bona fide* trečiųjų asmenų teisėms“. Taigi, tiek tarptautiniuose, tiek regioniniuose dokumentuose numatyta, kad, atliekant turto konfiskavimą, turi būti užtikrinama *bona fide* trečiųjų asmenų teisių apsauga (t. y. šie asmenys žinojo arba turėjo žinoti apie turto kilmę).

2010 m., keičiant BK nuostatas ir numatant išplėstinį turto konfiskavimą bei kriminalizuojant neteisėtą praturtėjimą, buvo atliktas pakeitimas ir dėl konfiskavimo galimybių iš trečiųjų asmenų numatant kur kas platesnes galimybes konfiskuoti turtą iš trečiųjų asmenų. Numatyta, kad turtas gali būti konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų esant bent vienai iš penkių alternatyvų:

1) perleisdamas turtą kaltininkui ar kitiems asmenims, jis žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas šio kodekso uždraustai veikai daryti;

2) šis turtas jam buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį;

3) šis turtas jam buvo perleistas kaip kaltininko šeimos nariui ar artimajam giminaičiui;

4) šis turtas jam buvo perleistas kaip juridiniam asmeniui, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyviai, valdantys ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra kaltininkas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai;

5) įgydamas šį turtą, jis arba juridiniame asmenyje vadovaujančias pareigas ėję ir teisę jam atstovauti, juridinio asmens vardu priimti sprendimus ar kontroliuoti juridinio asmens veiklą turėję asmenys žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas yra šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas (BK 72 str. 3 d.).

2013 m. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijose dėl finansų tyrimo nurodoma, kad šių rekomendacijų 2–4 p. minimose alternatyvose tiesioginio reikalavimo, kad asmuo žinotų ar turėtų ir galėtų žinoti apie nusikalstamą turto kilmę, nėra, „nes turto įgijimas, sudarant apsimestinį sandorį, iš kaltininko, kuris yra šeimos narys ar artimas giminaičis, ar įgijimas turto iš kaltininko jo juridinio asmens vardu, kuriame kaltininkas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai yra juridinio asmens vadovas, valdymo organo narys ar valdo ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), leidžia daryti prielaidą, kad toks trečiasis asmuo, įgydamas turtą, žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas yra nusikalstamos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas“. Kitaip tariant, jei tretieji asmenys, kurie gauna turtą iš šeimos nario ar artimo giminaičio arba per apsimestinį sandorį, arba jį gauna juridinis

asmuo iš vieno savo valdytojų ar jų šeimos narių (artimų giminaičių), yra laikomasi prielaidos, kad šie asmenys žino ar turi bei gali žinoti apie nusikalstamą turto kilmę.

V. Piesliakas, analizuodamas 2010 m. BK naujoves, pastebi, kad nereikalaujama, kad asmuo, įgijęs turtą, bent jau turėtų supratimą apie savo neteisėtą veikimą. Pasak jo, tokiu reguliavimu asmens kaltės klausimas iš viso išbraukiamas, o tai iš karto kelia šių įstatymo nuostatų konstitucingumo klausimą¹⁴¹. Kaip jau buvo minėta, į Konstitucinį Teismą paduotas skundas dėl neteisėto praturtėjimo konstitucingumo, tačiau yra tikimybės, kad šioje byloje bus paliestas ir išplėstinio turto konfiskavimo konstitucingumo klausimas. Išties, pagal BK 72 str. 4 d. 2–4 p. įmanoma situacija, kad turtas bus konfiskuotas iš sąžiningo trečiojo įgijėjo. Šiame kontekste svarbus 2008 m. spalio 30 d. Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriame nurodoma, kad „*net ir tuo atveju, kai asmuo turtą įgyja nežinodamas ir negalėdamas žinoti, kad savininkas jį prarado dėl kito asmens (kitų asmenų) padaryto nusikaltimo, tokio turto įgijimas negali būti traktuojamas kaip savaimė sukuriantis turto įgijėjui nuosavybės teises. Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, ne teisės pagrindu teisė negali atsirasti <...> Tai, kad turi būti ginamos savininko, praradusio savo turtą dėl kito asmens (kitų asmenų) padaryto nusikaltimo, nuosavybės teisės, nereiškia, kad neturi būti ginamos teisės ir tokio asmens, kuris siekė turtą įgyti teisėtai, sąžiningai, bet įgijo jį nežinodamas, kad savininkas tą turtą prarado dėl kito asmens (kitų asmenų) padaryto nusikaltimo. Reikalavimas ginti tokio asmens teises kyla iš Konstitucijos, inter alia konstitucinio teisinės valstybės principo, Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtinto konstitucinio asmeniui padarytos žalos atlyginimo principo. Šis konstitucinis principas neatsiejamas nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo: įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai*“¹⁴². Atsižvelgiant į Lietuvos teisinį reguliavimą ir Konstitucinio Teismo praktiką, tais atvejais, kai nusikalstamos veikos rezultatas būtų konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų, kurie nežinojo ar negalėjo žinoti apie nusikalstamą turto kilmę, pastariesiems turėtų būti atlyginta padaryta žala. 2011 m. V. Piesliakas skeptiškai vertino teismų pasiryžimą konfiskuoti turtą iš trečiųjų asmenų, nurodydamas, kad BK 72 str. pakeitimų esmė tik ta, kad nustatyta daugiau sąlygų, kurioms esant teismas privalo konfiskuoti turtą iš trečiųjų asmenų. Bet kadangi ir esant mažiau sąlygų turtas iš trečiųjų asmenų itin retai buvo konfiskuojamas, numačius daugiau sąlygų turto konfiskavimo atvejų tikrai nepadaugės, juo labiau kad tos sąlygos, autoriaus nuomone, vargu ar iki šiol pasitaikė praktikoje¹⁴³.

¹⁴¹ Piesliakas V., 2011, p. 679.

¹⁴² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.96 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 126-4816.

¹⁴³ Piesliakas V., 2011, p. 679.

3.2. Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 31 straipsnio 9 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 4 dalies palyginimas

JTKPK 31 str. 9 d. yra lakoniška formuluotė, nurodanti, kad „šio straipsnio nuostatos aiškinamos taip, kad nebūtų pažeistos *bona fide* trečiųjų šalių teisės“. Pačiame 31 str. išsamiau nedetalizuotos galimybės konfiskuoti turtą iš trečiųjų asmenų.

Tačiau BK 72 str. 4 d., kaip jau buvo minėta, nurodomos penkios situacijos, kada turtas gali būti konfiskuotas iš trečiųjų asmenų: kai jis perduodamas daryti nusikalstamai veikai ir trečiasis asmuo apie tai žino, kai trečiasis asmuo įgyja žinodamas ar turėdamas žinoti, kad tai nusikalstamos veikos priemonė ar rezultatas, bei atvejai, kai nereikia žinojimo ar pareigos žinoti: kai sudaromas apsimestinis sandoris, kai turtas perduodamas artimam giminaičiui ar šeimos nariui ir kai turtas perduodamas susijusiam juridiniam asmeniui.

3.3. Teismų praktika iš trečiųjų asmenų konfiskuojant turtą, skirtą daryti nusikalstamą veiką

Atvejų, kada teismai svarsto turto konfiskavimo iš trečiųjų asmenų galimybę, kai šie perduoda turtą nusikalstamai veikai daryti, teismų praktikoje yra ištis nemažai.

3.3.1. Asmens žinojimo arba turėjimo ir galėjimo žinoti apie nusikalstamą veiką vertinimas teismų praktikoje

Analizuodami nusikalstamos veikos priemonės konfiskavimo iš trečiųjų asmenų galimybę, paprastai teismai svarsto, ar, remiantis BK 72 str. 4 d. 1 p., trečiasis asmuo „žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas šio kodekso uždraustai veikai daryti“. Pavyzdžiui, LAT 2012 m. lapkričio 13 d. nutartyje¹⁴⁴, kurioje aiškinosi, ar žemesnės instancijos teismas teisingai taikė turto konfiskavimą nusikalstamą veiką padariusio asmens sutuoktinei, kurios turtu buvo pasinaudota atliekant veiką, pažymėjo: „Be to, apeliacinės instancijos teismas išsamiai neišnagrinėjo automobilio konfiskavimo pagrįstumo klausimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teismų praktikos taikant turto konfiskavimą apžvalgoje pažymėjo, kad tokiais atvejais, kai kaltininkas, darydamas nusikalstamą veiką, naudoja kitiems asmenims priklausantį turtą, atitinkantį BK 72 straipsnio 2 dalyje nurodytus konfiskuotino turto požymius, taikant turto konfiskavimą turi būti atsižvelgiama į kitų (trečiųjų) asmenų kaltės ar rūpestingumo laipsnį, sąryšį tarp jo elgesio ir nusikalstamos veikos. Asmens, kurio turtas konfiskuojamas, psichinis santykis su turto panaudojimu darant nusikalstamą veiką turėtų būti nustatomas ne formaliai, bet kruopščiai įvertinus šiuo aspektu svarbias faktines aplinkybes. Pirmosios

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis b. b. Nr. 2K-549/2012.

instancijos teismas nesiaiškino, kam nuosavybės teise priklauso automobilis „VW Golf“, nors tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek pirmosios instancijos teisme R. D. tvirtino, kad tas automobilis priklauso jo žmonai A. D., netyrė šio turto perdavimo aplinkybių – ar ši transporto priemonė buvo perduota naudotis nuteistajam, ar jis ją faktiškai valdė ir naudojosi, be to, jei automobilio savininkė nusikalstamų veikų padarymo metu buvo A. D., ar ji žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad jos turtas bus panaudotas darant nusikaltimą. Apeliacinės instancijos teismas šių aplinkybių taip pat nenagrinėjo ir nevertino, netyrė skunduose minimų dokumentų (vedybių sutarties, automobilio registracijos dokumentų). Taip apygardos teismas, esant pirmosios instancijos teisme neiširtoms svarbioms bylos aplinkybėms, pats neatliko įrodymų tyrimo, nepatikrino bylos tiek, kiek buvo prašoma apeliaciniame skunde, ir dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo padarė išvadas, nepagrįstas išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, taip iš esmės pažeisdamas BPK 324 straipsnio 6 dalį, 320 straipsnio 3 dalį, 20 straipsnio 5 dalį.“

Panašiai Klaipėdos apygardos teismas 2013 m. kovo 7 d. nutartyje¹⁴⁵ nurodė: „Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad byloje nėra jokių faktinių duomenų, kurie patvirtintų, kad E. F. žinojo ar galėjo žinoti apie jo dukters daromas nusikalstamas veikas ir kad jo nupirktas kompiuteris šeimos poreikiams tenkinti gali būti panaudotas nusikalstamai veikai daryti. Taigi, nesant duomenų, kad E. F. žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, jog jo pirktas kompiuteris gali būti panaudotas jo dukrai V. F. darant nusikaltimus, laikytina, kad E. F. priklausantis kompiuterio sisteminis blokas negalėjo būti konfiskuotas.“

Kauno apygardos teismas 2015 m. liepos 9 d. nutartyje pastebi¹⁴⁶: „Nors byloje nėra ginčo, kad T. R. naudojosi stacionariu kompiuteriu, tačiau norint konfiskuoti ne jam priklausantį turtą, būtina įrodyti, kad turto savininkas žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad jam priklausantis kompiuteris bus naudojamas uždraustai veikai daryti. Remiantis byloje liudytojos R. L. R. parodymais, paties nuteistojo parodymais nustatyta, kad kompiuterį nupirko T. R. močiutė L. A. K., kuri jį padovanojo tada nepilnamečio T. R. mamai R. L. R. (t.4, b.l. 63). Byloje nėra įrodymų, kurie patvirtintų, kad stacionarus kompiuteris kažkoku būdu būtų perleistas ar padovanotas T. R. Taip pat apeliacinės instancijos teismui nekelia abejonių R. L. R. parodymai, kad ji nematė, nežinojo ir negalėjo žinoti, kad jos sūnus T. R. naudojasi kompiuteriu darydamas nusikalstamas veikas, juo labiau kad iki tol T. R. šeimai nekėlė jokių rūpesčių. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad byloje nėra jokių faktinių duomenų, kurie patvirtintų, kad R. L. R. žinojo ar galėjo žinoti apie jos sūnaus daromas nusikalstamas veikas ir kad jo močiutės L. A. K. nupirktas kompiuteris šeimos poreikiams tenkinti gali būti panaudotas nusikalstamai veikai daryti. Taigi, nesant duomenų, kad R. L. R. ir L. A. K. žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, jog

¹⁴⁵ Klaipėdos apygardos teismo 2013 m. kovo 7 d. nutartis b. b. Nr. 1A-55-557/2013.

¹⁴⁶ Kauno apygardos teismo 2015 m. liepos 9 d. nutartis b. b. Nr. 1A-526-498/2015.

*jos pirktas kompiuteris gali būti panaudotas T. R. darant nusikaltimus, laikytina, kad R. L. R. priklausantis kompiuteris negalėjo būti konfiskuotas.*¹⁴⁷

Pastebėtina tai, kad, pagal BK 72 str. 4 d. 1 p. formuluotę, žinojimo arba turėjimo bei galėjimo žinoti kriterijus taikomas ir šeimos nariams bei artimiems giminaičiams, tai galima pastebėti iš anksčiau cituotų teismų nutarčių.

Nepaisant aptartų tendencijų, teismų praktikoje pasitaiko ir atveju, kada teismai, konfiskuodami turtą, perduotą nusikalstamai veikai daryti, remiasi ne BK 72 str. 4 d. 1 p., o 72 str. 4 d. 3 punktu. Antai Šiaulių apygardos teismas 2014 m. sausio 6 d. baudžiamajame įsakyme¹⁴⁷ nurodo: „*To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad konfiskuojamas tik tas turtas, kuris buvo uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas, o 4 dalies 3 punkte numatyta, kad kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui priklausantis konfiskuotinas turtas konfiskuojamas, nepaisant to, ar asmuo nuteistas už šio kodekso uždraustos veikos padarymą ar ne, jeigu šis turtas jam buvo perleistas kaip kaltininko šeimos nariui ar artimajam giminaičiui. <...> Byloje surinktais ir teismo įrodymais pripažintais duomenimis nustatyta, kad akcizais apmokestinamos prekės – cigaretės buvo gabenamos automobiliu „Audi 100“ valst. Nr. (duomenys neskelbtini), kurio savininkė yra kaltinamojo sutuoktinė E. I., todėl šis automobilis pripažintinas nusikaltimo padarymo priemone. Turto konfiskavimas yra turtinės bei prevencinės paskirties baudžiamąjį poveikio priemonė, įgyvendinanti idėją, kad svarbu ne tik nubausti kaltininką paskyrus jam bausmę, bet ir padaryti nusikalstamą veiką ekonomiškai nenaudingą, taip pat išimti iš apyvartos turtą, kuris naudojamas nusikalstamoms veikoms daryti. Pagal baudžiamąjį įstatymą turto konfiskavimo turinį sudaro priverstinis, neatlygintinas iš nusikalstamos veikos gauto, darant nusikalstamą veiką panaudoto ar nusikalstamai veikai daryti suteikto turto paėmimas valstybės nuosavybėn. Esant šioms aplinkybėms konfiskuotinas automobilis „Audi 100“ valst. Nr. (duomenys neskelbtini), priklausantis E. I.“ Tikėtina, kad toks sprendimas, apskūstas apeliacine tvarka, būtų pakeistas pirmiausia dėl to, kad buvo pritaikytas ne tas BK 72 str. 4 d. punktas, šiuo atveju turintis užtikrinti *bona fide* trečiųjų asmenų teisių apsaugą. Tačiau, sprendimo neapskundus, jis liko galioti. Šiuo atveju trečiųjų asmenų teisės išties nebuvo ginamos, nesudarant galimybės turto savininkui įrodyti, kad jis nežinojo apie tai, kad jo turtas bus naudojamas atliekant nusikalstamą veiką.*

Lietuvos apeliacinis teismas 2014 m. spalio 31 d. nuosprendyje¹⁴⁸, kuriame nagrinėjo skundą dėl kito Šiaulių apygardos teismo nuosprendžio, kurio argumentacija buvo analogiška pirmiau minėtam baudžiamajam įsakymui, priėmė priešingą sprendimą: „*Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad K. L. priklausančius automobilius, kaip nusikaltimo priemones, konfiskuoja BK 72 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytu*

¹⁴⁷ Šiaulių apygardos teismo 2014 m. sausio 6 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-67-519/2014.

¹⁴⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-344/2014.

pagrindu, nes K. L. šį turtą iki nusikaltimo perleido savo šeimos nariams – sūnums M. L. ir V. L. Teismas neteisingai išaiškino ir taikė baudžiamąjį įstatymą, nes K. L. jos sūnūs automobilių neperleido – K. L. įsigijo juos savo nuosavybėn atitinkamai 2008 ir 2009 metais. BK 72 straipsnio 4 dalies 3 punkte numatyta, kad kitam asmeniui priklausantis turtas konfiskuojamas, kai šis turtas jam buvo perleistas kaip kaltininko šeimos nariui ar artimajam giminaičiui, t. y. tada, kai pats kaltininkas perleidžia šį turtą, o ne atvirkščiai. Nusikalstama veika, dėl kurios buvo nuteisti M. ir V. L., buvo padaryta 2011-10-10, t. y. praėjus daugiau kaip dviem metams nuo automobilių įsigijimo nuosavybėn, todėl nesant jokių duomenų apie kitokį jų įsigijimo būdą, turto konfiskavimas yra panaikinamas.“

3.3.2. Nusikalstamos veikos padarymo priemonės vertę atitinkančios pinigų sumos konfiskavimas iš nusikalstamą veiką padariusio asmens, kai turtas yra pas sąžiningus trečiuosius asmenis

Tais atvejais, kai ištyrus bylos aplinkybes būna nustatyta, kad nusikalstamos veikos priemonė priklauso trečiajam asmeniui, kuris nežinojo arba neturėjo galimybės ir negalėjo žinoti apie tai, kad konkretus turtas bus naudojamas darant nusikalstamą veiką, priemonės piniginė vertė konfiskuojama iš nusikalstamą veiką padariusio asmens. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismas 2014 m. liepos 14 d. nuosprendyje¹⁴⁹ pažymi: „Duomenų, patvirtinančių, kad K. D. nusikalstamų veikų padarymo metu turėjo ir galėjo žinoti, jog jam priklausantis automobilis „Ford Mondeo“ gali būti panaudotas nusikalstamai veikai, nėra, todėl taikyti BK 72 str. 4 d. 1 p. nuostatas ir konfiskuoti trečiajam asmeniui priklausančią transporto priemonę nėra teisinio pagrindo. <...> BK 72 str. 5 d. yra nustatyta, jog tais atvejais, kai konfiskuotinas turtas yra paslėptas, suvartotas, priklauso tretiesiems asmenims ar jo negalima paimti dėl kitų priežasčių arba šį turtą konfiskuoti būtų netikslinga, teismas iš kaltininko išieško konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą. Nagrinėjamoje byloje, Kauno teritorinės muitinės duomenimis, kuriems kaltinamasis Ž. L. prieštaravimų nepareikšė, nustatyta, jog automobilio „Ford Mondeo“ vidutinė rinkos vertė yra 1835 Lt. Šį automobilį nusikalstamos veikos vykdymo metu valdė Ž. L. Nors automobilis jam nuosavybės teise nepriklauso, tačiau pasiskolindamas automobilį ir juo naudodamasis asmuo atsako už šį turtą. Todėl, nustatčius, jog automobilio valdytoju nusikaltimo darymo metu buvo Ž. L., iš jo išieškotina automobilio „Ford Mondeo“ valst. Nr. (duomenys neskelbtini), kuris pripažintas uždraustos veikos priemone, piniginė vertė, o minėtas automobilis su visais susijusiais dokumentais ir rakteliu grąžintinas jo savininkui K. D. (Lietuvos Respublikos BPK 94 str. 1 d. 5 p.).“

Teismų praktikoje nebūdinga nustatyti nusikalstamos veikos priemonę atliekant su korupcija susijusius nusikaltimus. Tačiau įdomumo dėlei verta pažymėti, kad,

¹⁴⁹ Kauno apygardos teismo 2014 m. liepos 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-267-593/2014.

nepaisant to, kad absoliuti dauguma atvejų, kada konfiskuojamas tretiesiems asmenims priklausantis turtas yra transporto priemonė, pasitaiko atvejų, kai priemone laikomas butas, ir jo vertė konfiskuojama iš nusikalstamą veiką padariusio asmens. Pvz., Lietuvos apeliacinis teismas 2013 m. gegužės 3 d. nuosprendyje¹⁵⁰ nurodo, kad „duomenų apie tai, kad buto, esančio (duomenys neskelbtini), savininkė Z. S. N., išnuomodama N. G. šį butą, suprato, jog jis gali būti panaudotas kaip priemonė nusikalstamai veikai daryti, byloje nėra. Taip pat nenustatyta, kad I. G., leidusi N. G. naudotis jai nuosavybės teise priklausančiu automobiliu „Toyota Corolla“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini), suvokė, jog jos automobilis bus panaudotas kaip priemonė nusikalstamai veikai daryti. Kadangi šios nusikaltimo priemonės priklauso kitiems asmenims, kurie nežinojo, jog N. G. perduotas jų turtas bus naudojamas nusikalstamai veikai daryti, kolegija daro išvadą, kad iš nuteistojo turi būti išieškota šio turto (buto ir automobilio) vertę atitinkanti pinigų suma“. Šioje byloje buvo nustatyta, kad asmuo trečiojo asmens bute augino kanapes ir šis butas buvo pripažintas nusikalstamos veikos priemone.

3.3.3. Trečiųjų šalių teisės ginčyti konfiskavimą užtikrinimas

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai bylą nagrinėjant supaprastinto proceso tvarka ir priimant baudžiamąjį įsakymą, tretieji asmenys, iš kurių nuspręsta konfiskuoti turtą, nebūna apie tokį procesą informuojami. Plėtojama praktika, kad ir tokiais atvejais, kai byla nagrinėjama supaprastinto proceso tvarka, tretieji asmenys turėtų būti informuojami, jei yra tikimybė, kad jų turtas bus konfiskuojamas. Tokio sprendimo pavyzdys galėtų būti Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis¹⁵¹, kurioje teismas nurodo: „Apeliacinio teismo teisėjo nuomone, tokia situacija yra nesuderinama su pirmiau aptarta konstitucine teise į teisminę gynybą ir ji negali būti pateisinama vien tik tuo, jog baudžiamoji byla, kaltinamajam sutikus, buvo išnagrinėta supaprastinto proceso tvarka priimant teismo baudžiamąjį įsakymą, o šį supaprastintą procesą reglamentuojančios baudžiamojo proceso normos nenumato galimybės apskusti teismo baudžiamąjį įsakymą apeliacine tvarka. Juolab kad BPK 312 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta asmens, kurio turtas konfiskuotas, teisė apskusti nuosprendį dėl šio sprendimo apeliacine tvarka, o vadovaujantis BPK 29 straipsnio 2 dalies ir 41 straipsnio nuostatomis, teismo baudžiamasis įsakymas taip pat yra laikomas nuosprendžiu. <...> Apygardos teismas, sprenddamas A. U. S. ir Lenkijos įmonės „J“ (duomenys pakeisti) apeliacinių skundų priėmimo klausimą, šių aplinkybių visiškai nevertino ir dėl jų nepasisakė, vadovavosi tik kaltinamojo teisės užtikrinančiomis įstatymo nuostatomis, todėl padarė nepagrįstas išvadas dėl A. U. S. ir Lenkijos įmonės „J“ (duomenys pakeisti) teisės apeliacine tvarka ginčyti priimtą teismo

¹⁵⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gegužės 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-67/2013.

¹⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis b. b. Nr. 1N-97/2012.

baudžiamąjį įsakymą turto konfiskavimo dalyje ir priėmė sprendimą atsisakyti priimti jų apeliacinius skundus.“

3.3.4. Priemonės konfiskavimas administracinių teisės pažeidimų byloje

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse¹⁵² (toliau ir – ATPK) nėra numatyta veikų, susijusių su korupcija. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad administracinių teisės pažeidimų padarymo priemonių konfiskacija yra labai dažna, verta paanalizuoti, kaip *bona fide* trečiųjų asmenų teisės užtikrinamos, kai konfiskuojamos pažeidimų priemonės. Pagal ATPK 26 str., daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamų, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinis šio daikto ir šių pajamų pavertimas valstybės nuosavybe. Konfiskuota gali būti tik daiktas ir pajamos, kurie yra pažeidėjo nuosavybė, išskyrus šio straipsnio antroje dalyje numatytus atvejus. Daiktai, kurių apyvarta uždrausta, konfiskuojami visais atvejais.

Galima pastebėti, kad administracinių teisės pažeidimų padarymo priemonės konfiskavimo iš trečiųjų asmenų praktika ilgą laiką buvo dvejopa. Įdomu tai, kad, esant analogiškomis bylos aplinkybėms, buvo pateikiama skirtinga argumentacija, vedanti prie priešingų sprendimų dėl turto konfiskavimo.

Pirmasis variantas, kai turtas konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų net ir tais atvejais, kai asmenys nežinojo ir neturėjo bei negalėjo žinoti apie ketinamą atlikti nusikalstamą veiką. Pagrindinės teismų argumentacijos nuostatos tokiais atvejais yra:

- *pažeidimo padarymo priemonių (transporto priemonės) konfiskavimas pripažintinas proporcinga administracine nuobauda, esant padarytiems tam tikriems ATPK numatytiems pažeidimams*¹⁵³;

- *tokiais atvejais priemonės konfiskuojamos nepriklausomai nuo to, kam nuosavybės teise tas daiktas priklauso*¹⁵⁴;

- *Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimo*¹⁵⁵ *argumentai (draudimas panaudoti turtą taip, kad kitiems asmenims ar visuomenei dėl to būtų padaryta žala.*

¹⁵² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas, priimtas 1984 m. gruodžio 13 d. // Vyriausybės žinios, 1985, Nr. 1-1.

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-2/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-39/2013.

¹⁵⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 20 d. nutartis ATP b. Nr. N-575-172/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-2/2013.

¹⁵⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 26 straipsnio pirmosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 1997, Nr. 31-770.

Šis draudimas išlieka nepriklausomai nuo to, ar turtą valdo, juo naudojasi bei disponuoja pats savininkas, ar jis yra perduotas valdyti ar naudotis kitiems asmenims, todėl tretiesiems asmenims priklausančio daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo įrankis, konfiskavimas prilygintinas jo faktiniam žuvimui, dėl to savininkas praranda galimybę susigrąžinti jį natūra)¹⁵⁶;

- nesvarbu, jog priemonės vertė yra kur kas didesnė nei pažeidimo dalykas¹⁵⁷;

- reikia konfiskuoti priemonę, nes vertės konfiskacija pagal ATPK nenumatyta¹⁵⁸

(tačiau tokiu atveju trečiasis asmuo gali reikalauti iš tokį teisės pažeidimą padariusio jo daikto valdytojo ar naudotojo atlyginti žalą¹⁵⁹).

Pasitaiko ir kiek kitokių teismo argumentų. Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas nekreipė dėmesio į tai, kad administracinio teisės pažeidimo priemonė buvo perduota trečiajam asmeniui jau po pažeidimo padarymo – ji vis tiek buvo konfiskuota nepaisant argumentų, kad asmuo turi atsakingai rūpintis savo turtu ir kad turto panaudojimo neteisėtoje veikloje rezultatas prilyginamas turto žuvimui. 2012 m. birželio 1 d. nutartyje teismas nurodė¹⁶⁰: „*Nors apeliantas skunde teigia, jog transporto priemonė yra perduota trečiajam asmeniui, o administracinė atsakomybė yra tik individuali atsakomybė ir atsako tik kaltas asmuo, o trečiųjų asmenų teisės neturi būti nepagrįstai pažeidžiamos ir suvaržomos, tačiau iš bylos medžiagos matyti, jog pažeidimo padarymo metu, t. y. 2011 m. lapkričio 28 d. transporto priemonė „Mercedes Benz 190“ priklausė būtent D. M., šią transporto priemonę apeliantas panaudojo kaip įrankį teisės pažeidimui daryti, o minėtą automobilį pardavė trečiajam asmeniui tik po pažeidimo padarymo, t. y. 2012 m. vasario 28 d. Todėl teismas, nusprendęs konfiskuoti pažeidėjui ne nepriklausiusią transporto priemonę, įstatymo nepažeidė. Be to, pagal ATPK 26 straipsnį teisės pažeidimo įrankis gali būti konfiskuotas ir tuo atveju, kai jis nepriklauso pažeidėjui. Todėl atsižvelgus į šias nustatytas aplinkybes, nėra pagrindo naikinti teismo nutarimą šioje dalyje. Tuo pačiu pažymėtina, jog transporto priemonę įsigijęs asmuo gali reikalauti iš tokį teisės pažeidimą padariusio jo daikto valdytojo ar naudotojo atlyginti žalą.“*

¹⁵⁶ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugpjūčio 8 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-943-648/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-2/2013.

¹⁵⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 16 d. nutartis ATP b. Nr. N-62-872/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-2/2013.

¹⁵⁸ Vilniaus apygardos teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-46-648/2013; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugpjūčio 8 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-943-648/2012.

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-2/2013; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugpjūčio 8 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-943-648/2012.

¹⁶⁰ Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. birželio 1 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-331-360/2012.

Antrasis argumentacijos variantas pradėtas taikyti kiek vėliau. Čia analogiškų aplinkybių byloje nusprendžiama netaikyti konfiskavimo trečiųjų asmenų turto, kuris buvo naudojamas padarant administracinę teisės pažeidimą, atžvilgiu, remiantis šiais argumentais:

- *administracinės nuobaudos taikymas turi atitikti proporcingumo reikalavimą – tarp padaryto teisės pažeidimo ir už šį pažeidimą nustatytos nuobaudos, siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra*¹⁶¹ (pasitelkiant nuorodas į susijusius Konstitucinio Teismo nutarimus¹⁶²);

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-36/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-13/2015; Kauno apygardos teismo 2013 m. spalio 3 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-1034-493/2013.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 251 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 ir 2 straipsnių, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 27 straipsnio 5 dalies, 50 straipsnio 3 ir 9 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2000, Nr. 105-3318; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. spalio 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2001, Nr. 85-2977; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija), 2 straipsnio 1 dalies (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 straipsnio 2 dalies (1998 m. gruodžio 10 d. redakcija), 13 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija), 30 straipsnio 1 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) bei 44 straipsnio 4 dalies (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 67 „Dėl Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių 7 bei 9 punktų (2001 m. sausio 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2004, Nr. 15-465; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 21 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 16 d. redakcija), 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija), 4 dalies (1999 m. gegužės 11 d. redakcija), 7 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija) ir dėl šio įstatymo (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) 26 straipsnio 5, 7, 14 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 131-4743; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 163³ straipsnio (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 5 dalies ir šio straipsnio (2003 m. liepos 4 d. redakcija) 6 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 134-4819; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2004 m. kovo 9 d.,

- *teisinga interesų pusiausvyra pasitelkiant Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją*¹⁶³;
- *kitiems asmenims nuosavybės teise priklausantys daiktai gali būti konfiskuojami tik išimtiniais atvejais*¹⁶⁴;
- *būtina nustatyti, jog savininkas su jam priklausančiu daiktu nesielgė taip rūpestingai, kad kiti asmenys jo negalėtų panaudoti priešingai visuomenės interesams*¹⁶⁵;
- *administracinių nuobaudų ir administracinės atsakomybės taikymo tikslai gali būti pasiekti ir neskiriant šios nuobaudos*¹⁶⁶;
- *nėra duomenų, kad priemonės savininkas žinotų apie daromą pažeidimą*¹⁶⁷;
- *pažeidimo dalyko vertė yra daug mažesnė už konfiskuotinos priemonės vertę*¹⁶⁸.

2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos). // Valstybės žinios, 2008, Nr. 10-349; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 177 „Dėl Skirtų realizuoti netauriųjų metalų laužo ir atliekų supirkimo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ (2004 m. rugpjūčio 31 d. redakcija) patvirtintų Skirtų realizuoti netauriųjų metalų laužo ir atliekų supirkimo licencijavimo taisyklių (2004 m. rugpjūčio 31 d. redakcija) 34 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 32-1114; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 26 straipsnio 5 dalies (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija), 17 dalies (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija), 33 straipsnio (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 383 „Dėl Mažmeninės prekybos tabako gaminiiais licencijavimo taisyklių ir Tabako gaminių pardavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų mažmeninės prekybos tabako gaminiiais licencijavimo taisyklių 39 punkto (2006 m. gruodžio 18 d. redakcija), 40 punkto (2006 m. gruodžio 18 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 108-4136; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 7 dalies (2007 m. gruodžio 13 d., 2008 m. liepos 3 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2009, Nr. 42-1624 ir kt.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-13/2015.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-13/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-36/2014.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-13/2015.

¹⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-13/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-36/2014.

¹⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-36/2014.

¹⁶⁸ Vilniaus apygardos teismo 2014 m. balandžio 24 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-479-468/2014.

Kad ir matyti ryškus skirtumas tarp dviejų teismų argumentacijos ir priimto sprendimo dėl turto, kuris buvo naudojamas pažeidimui atlikti, konfiskavimo iš sąžiningų trečiųjų asmenų tipų, pastebėtina, kad pastaraisiais metais vis rečiau turtas konfiskuojamas iš sąžiningų trečiųjų asmenų ir vis dažniau naudojamas antrasis aptartas argumentacijos modelis. Tačiau pirmojo argumentavimo modeliu grįstų teismų sprendimų pasitaiko ir 2015 m. rudenį¹⁶⁹.

Nuo 2016 m. balandžio 1 d. ATPK nebeteks galios, o vietoje jo įsigalios Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas¹⁷⁰. Remiantis jo 29 str., turto konfiskavimas – tai priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas pažeidėją ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybėn. Konfiskuojamas tik tas turtas, kuris buvo administracinio nusižengimo įrankis, priemonė, dalykas ar įstatymų uždraustos veikos rezultatas. Šio kodekso uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas. Padarius kai kuriuos administracinius nusižengimus gali būti konfiskuojamas ne tik nusižengimą padariusio asmens, bet ir pas kitus asmenis esantis turtas. Tačiau tokiu atveju turi būti tenkinama kuri nors šių sąlygų: 1) perleisdamas turtą pažeidėjui ar kitiems asmenims, šis asmuo žinojo, kad šis turtas bus naudojamas administraciniam nusižengimui daryti; 2) turtas jam buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį; 3) turtas jam buvo perleistas kaip pažeidėjo šeimos nariui ar artimajam giminaičiui; 4) turtas jam buvo perleistas kaip juridiniam asmeniui, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyviai, valdantys ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajų, įnašų ir pan.), yra pažeidėjas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai; 5) įgydamas šį turtą, jis arba juridinio asmens vadovaujamas pareigas ėję ir teisę jam atstovauti, priimti sprendimus juridinio asmens vardu ar kontroliuoti juridinio asmens veiklą turėję asmenys žinojo, kad šis turtas yra administracinio nusižengimo įrankis, priemonė, dalykas ar įstatymų uždraustos veikos rezultatas, gautas dėl administracinio nusižengimo padarymo. Įdomu, kuria kryptimi bus plėtojama teismų praktika dėl turto konfiskavimo administracinių nusižengimų padarymo atveju.

3.3.5. Teismų praktika iš trečiųjų asmenų konfiskuojant nusikalstamos veikos dalyką ar rezultatą

Išanalizavus pastarųjų penkerių metų laikotarpio teismų praktiką matyti, kad V. Piesliako dar 2011 m. pateiktos išvalgos¹⁷¹ buvo teisingos: teismai labai nenoriai konfiskuoja

¹⁶⁹ Pvz., žr. Kauno apygardos teismo 2015 m. spalio 19 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-989-785/2015.

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, patvirtintas 2015 m. birželio 25 d. įstatymu Nr. XII-1869 // Teisės aktų registras, 2015-07-10, Nr. 11216.

¹⁷¹ Piesliakas V., 2011, p. 675, 678–679.

turtą, esantį pas trečiuosius asmenis, nepaisant plačių galimybių, numatytų BK 72 str. 4 dalyje.

Beveik visi atvejai, kada turtas būna konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų, yra pirmiau aptartos situacijos, kai tretieji asmenys suteikia turtą nusikalstamai veikai daryti, t. y. taikomas nusikalstamos veikos priemonės ar įrankio konfiskavimas.

Vienas retų atvejų, kai buvo svarstomas nusikalstamos veikos – kontrabandos – dalyko konfiskavimas iš trečiųjų asmenų, kai asmuo gabeno iš užsienio savo ir įmonės (trečiojo asmens) pinigus ir jų nedeklaravo. Šios bylos 2015 m. balandžio 28 d. nutartyje¹⁷² LAT pateikė labai išsamią argumentaciją, remdamasis tiek Konstitucinio Teismo praktika, tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, nurodydamas, kad gabenamų pinigų konfiskavimas tik dėl neatlikto formalumo – jų nedeklaravimo (t. y. pinigai buvo gauti legaliais būdais ir nebuvo duomenų, kad jie galėtų būti naudojami neteisėtai ateityje), yra neproporcingas ir per didelė našta.

Teismų praktikos, kada nusikalstamą veiką padarius įsigaliojus BK pakeitimų paketui dėl turto konfiskavimo, t. y. po 2010 m. gruodžio 11 d., teismas taikytų turto konfiskavimą remdamasis BK 72 str. 4 d. 2–4 p., teismų sprendimų duomenų bazėje *infollex.lt* nepavyko rasti. Yra vos vienas kitas sprendimas, kada po šios datos teismas taikė turto konfiskavimą tretiesiems asmenims nusikalstamos veikos rezultato atžvilgiu, tačiau veika buvo padaryta iki minėtos datos. Tokiais atvejais, net ir kai nusikalstamą veiką padariusį asmenį su turto savininku sieja giminystės ryšiai, teismas įsitikino, kad pastarasis žinojo apie nusikalstamą turto kilmę¹⁷³. Tiesa, toks buvo reikalavimas pagal nusikalstamos veikos padarymo metu galiojusią BK 72 str. redakciją.

Visgi, analizuojant teismų praktiką, kai turtas konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų, galima išvelgti problemą ne dėl to, kad gali būti pažeistos *bona fide* trečiųjų asmenų teisės, o dėl pernelyg reto turto konfiskavimo iš trečiųjų asmenų taikymo. Galima numanyti, kad nusikalstamu būdu gautą turtą yra gana saugu perleisti tretiesiems asmenims, kad jis nebūtų konfiskuotas.

3.3.6. Laikino nuosavybės teisės apribojimo taikymas trečiųjų asmenų turtui

Trečiųjų asmenų teisių apsaugos klausimai aktualūs ir svarstant laikiną nuosavybės teisės apribojimą, kai yra tikimybė, kad bus areštuotas ir pas trečiuosius asmenis esantis turtas. Teismų praktikoje yra atvejų, kai nuosavybės teisė laikinai apribojama ir pagal BK 72 str. 4 d. 2 p. (turtas trečiajam asmeniui buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį), ir to paties straipsnio 4 d. 3 p. (turtas asmeniui buvo perleistas kaip kaltininko šeimos nariui ar artimajam giminaičiui), ir 4 d. 4 p. (turtas asmeniui

¹⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis b. b. Nr. 2K-7-130-699/2015.

¹⁷³ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. vasario 17 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-34/2012.

buvo perleistas kaip juridiniam asmeniui, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyviai, valdantys ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra kaltininkas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai). Pavyzdžiui, taikydamas BK 72 str. 4 d. 2 p., Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. liepos 24 d. nutartyje nurodo: „Iš nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje kaltinamiesiems pareikštų kaltinimų matyti, jog galimai BUAB „M. O.“ turtas buvo perleistas sudarius apsimestinius sandorius. Todėl Vilniaus apygardos teismas padarė pagrįstą išvadą, kad siekiant užtikrinti galimai iš nusikalstamos veikos gauto turto konfiskavimą, BUAB „M. O.“ turtui būtina taikyti laikiną nuosavybės teisės apribojimą“.¹⁷⁴ Taikydamas BK 72 str. 4 d. 3 p., 2012 m. sausio 3 d. Vilniaus apygardos teismas taikė¹⁷⁵ laikiną nuosavybės teisės apribojimą moteriai, kuri turtą gavo dovanų iš savo sūnaus, įtariamo nusikalstamos veikos padarymu. Taikydamas BK 72 str. 4 d. 4 p., Panevėžio apygardos teismas 2013 m. liepos 25 d. nutartyje¹⁷⁶ nurodė: „Šiuo metu būdama vienintele SIA (duomenys neskelbtini) akcininke ir vadove įtariamoji D. K. turi teisę spręsti visus su šios įmonės turto disponavimu susijusius klausimus, jų tarpe ir dėl konfiskuotino žemės sklypo pardavimo, perleidimo kitiems asmenims, įkeitimo ar kitokio jo realizavimo. Patenkinus įtariamą skundą ir panaikinus SIA (duomenys neskelbtini) nuosavybės teisės į konfiskuotinę žemės sklypą apribojimą, jos turto konfiskavimas gali pasunkėti arba tapti neįmanomu. Todėl prokurorė visiškai pagrįstai laikinai apribojo nuosavybės teisės į nurodytą žemės sklypą, o ikiteisminio tyrimo teisėjas skundžiama nutartimi pratęsė šios procesinės prievartos priemonės taikymo terminą.“

Atkreiptinas dėmesys, kad teismai, taikydami laikiną nuosavybės teisės apribojimą, svarsto ir tai, ar toks apribojimas nepažeidžia trečiųjų šalių teisių. 2012 m. balandžio 19 d. nutartyje¹⁷⁷ Vilniaus apygardos teismas pastebėjo: „Vis dėlto, taikant bet kurią procesinę prievartos priemonę, yra būtina užtikrinti, kad būtų laikomasi proporcingumo principo reikalavimų (Lietuvos Respublikos BPK 11 str.). Nors skundą nagrinėjančiam teismui nebuvo pateikti įrodymai, kad pareiškėjos gaunamas darbo užmokestis yra vienintelis jos šeimos pragyvenimo šaltinis, teismo vertinimu, laikinas nuosavybės teisės apribojimas pareiškėjos atžvilgiu turi būti taikomas, atsižvelgiant į protingumo kriterijus, nes kaip teisingai nurodo pareiškėja savo skunde, net ir patenkinus pareikštą civilinį ieškinį, išieškojimas negalėtų būti nukreiptas į visas pareiškėjos gaunamas pinigų sumas, nepaliekant lešų pragyvenimui. Iš pirmos instancijos teismui

¹⁷⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 24 d. nutartis b. b. Nr. 1N-166-453/2015.

¹⁷⁵ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. sausio 3 d. nutartis b. b. Nr. 1K-7-149/2012.

¹⁷⁶ Panevėžio apygardos teismo 2013 m. liepos 25 d. nutartis b. b. Nr. 1S-634-491/2013.

¹⁷⁷ Vilniaus apygardos teismo 2012 m. balandžio 19 d. nutartis b. b. Nr. 1K-249-312/2012.

pateiktų pareiškėjos AB DNB banko sąskaitų Nr. (duomenys neskelbtini) ir Nr. (duomenys neskelbtini) išrašų matyti, kad iš Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos jos gaunamas darbo užmokestis sudaro 1437,90 Lt (vieną tūkstantį keturis šimtus trisdešimt septynis litus 90 ct) ir kiekvieną mėnesį yra pervedamas į AB DNB banko sąskaitą Nr. (duomenys neskelbtini), todėl vadovaujantis Lietuvos Respublikos 151 str. 3 d., skundą nagrinėjančio teismo nuomone, yra sąžininga ir teisinga pakeisti Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo nutartį ir nustatyti ne visišką, o dalinį nuosavybės teisės apribojimą į pinigines lėšas, esančias šioje sąskaitoje, leidžiant pareiškėjai kiekvieną mėnesį iš nurodytos sąskaitos išsiimti sumą, neviršijančią iš Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos jos gaunamo darbo užmokesčio dydžio.“

3.3.7. Civilinės teisės nuostatų taikymas siekiant apginti trečiojo asmens, kaip sąžiningo įgijėjo, teises

Remiantis BK 72 str. 5 d. nuostata, tais atvejais, kai nusikalstama veika įgytas turtas yra perduotas tretiesiems asmenims – sąžiningiems įgijėjams, remiantis bendra taisykle, taikomas turto vertės konfiskavimas iš nusikalstamą veiką padariusio asmens. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai svarbu konfiskuoti turtą natūra, o ne jo vertę. Tokiais atvejais pasitelkiamos civilinės teisės priemonės ir taikoma vindikacija. Teismų praktikoje yra kelios bylos, kuriose taikant neteisėtai įgyto ir tretiesiems asmenims realizuoto turto konfiskavimą natūra iš trečiųjų asmenų. Tokiu atveju, kai turtas natūra (žemės sklypas) konfiskuojamas valstybės naudai, sąžiningiems įgijėjams yra atlyginama to turto vertė. LAT 2012 m. lapkričio 15 d. nutartyje¹⁷⁸ nurodė: „<...> remiantis šioje byloje susidariusia specifine situacija, teisingumo, protingumo, sąžiningumo ir proporcingumo principais bei įvertinus šio teismo proceso trukmę šalys grąžinamos į status quo – kadangi valstybei žemės sklypai jau grąžinti natūra, tai pirkėjams (žemės sklypų įgijėjams) grąžinamos jų patirtos šių žemės sklypų įsigijimo išlaidos iš valstybės. Šis teisių gynimo būdų taikymas užtikrina, kad žemės sklypų įgijėjų padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai nepablogėtų, o valstybės, kaip civilinių teisinių santykių subjekto, – atitinkamai nepagerėtų. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad atsakovėms nuosavybės teisės buvo atkurtos nesant tam teisinio pagrindo, todėl tokiu teisinės padėties atkūrimu jų teisės ir teisėti interesai taip pat nėra pažeidžiami.“ Analogiškai situaciją aiškino ir Lietuvos apeliacinis teismas 2014 m. kovo 26 d. nutartyje¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis c. b. Nr. 3K-7-379/2012.

¹⁷⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 26 d. nutartis c. b. Nr. 2A-337/2014.

3.4. Aplinkybės, dėl kurių teismų praktika, taikant Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 4 dalį, gali neatitikti Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 31 straipsnio 9 dalies nuostatos

Išanalizavus pastarųjų penkerių metų teismų praktiką taikant turto konfiskavimą ne tik su korupcija susijusiose, bet ir kitokio turinio bylose, matyti, kad konfiskacija iš trečiųjų asmenų vykdoma labai retai. Dažniausiai konfiskuojama nusikalstamos veikos priemonė, o dėl jos konfiskavimo ir teoriškai nekyla klausimas dėl trečiųjų asmenų teisių apsaugos, nes, pagal BK 72 str. 4 d. 1 p., reikia įrodyti, kad priemonės konfiskavimo atveju buvo aišku, kad trečiasis asmuo „žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti“, kad turtas bus naudojamas BK uždraustai veikai daryti.

Šiuo atveju vienintelė rizika, kad teismų praktika neatitinka JTKPK 31 str. 9 d., yra tai, kad teismas gali neteisingai vietoje BK 72 str. 4 d. 1 p. pritaikyti kurį nors iš 2–4 p. (t. y. kaip anksčiau cituotame baudžiamajame įsakyme, svarstydamas klausimą dėl nusikalstamos veikos priemonės konfiskavimo nesvarstė, ar trečiasis asmuo žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti apie draudžiamą veiką, kai šis asmuo buvo nusikalstamą veiką darančio asmens šeimos narys).

Kalbant apie atvejus, kai teismai teisingai taiko BK nuostatas, pagal egzistuojančią praktiką nėra rizikos, dėl ko teismų praktika taikant BK 72 str. 2 d. galėtų neatitikti JTKPK 31 str. 9 d. turinio. Didesnė problema yra dėl to, kad, nors ir įpareigoti taikyti konfiskavimą visais atvejais, teismai netiria nusikalstama veika įgyto turto likimo, kai jis yra perduotas kitiems asmenims. Ne tik JTKPK numato galimybę konfiskuoti turtą iš trečiųjų asmenų: ES lygmeniu šis reikalavimas įgauna vis griežtesnį toną (Direktyvoje dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje konfiskavimui iš trečiųjų asmenų skirtas atskiras 6 str.)¹⁸⁰.

Atsižvelgiant į jau minėtą Baudžiamojo proceso kodekso nuostatą, kad „proceso metu prokuroras turi imtis priemonių turto, kuris atitinka Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 ar 72³ str. nurodytus požymius, suradimui ir jo galimam konfiskavimui užtikrinti“, prokuroras yra atsakingas už turto suradimą galimam konfiskavimui. To neatlikus, teismas savarankiškai nesiima ieškoti turto, o remiasi prokuroro surinktais duomenimis.

Panašiai kaip ir antrinių iš nusikalstamos veikos gautų pajamų konfiskavimo atveju, galima kelti hipotezę, kad minėta praktika formuojasi dėl ydingo BK 72 str. 4 d. aiškino generalinio prokuroro rekomendacijose dėl finansų tyrimo. Šių rekomendacijų 89 p. (VI skirsnio, detalizuojančio kitiems asmenims priklausančio turto konfiskavimą) konfiskavimas, skirtingai nei BK 72 str. 4 d. (turtas konfiskuojamas, jei egzistuoja atski-

¹⁸⁰ *Bikelis S., Čepytė B., Girdauskas M. et al.* Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Vilnius: Justitia, 2014, p. 147.

ruose punktuose nurodytos aplinkybės), nurodomas ne kaip privaloma priemonė, o tik kaip galima priemonė. Šiame punkte nurodoma: „Gali būti konfiskuojama nusikaltimu gautos pajamos, turtas ir priemonės, esantys pas trečiuosius asmenis, kurie nebuvo nei nuteisti, nei pripažinti kaltais dėl nusikaltimo padarymo ir dėl kurių netgi nebuvo pradėtas ikiteisminis tyrimas ar analogiška procedūra.“ Šių rekomendacijų 99 p. detalizuojama ir dar sykį pakartojamas nuostatos neprivalomumas: „<...> BK 72 str. 4 d. punktai nustato sąlygas, kurių bent vienai esant gali būti konfiskuojamas ne kaltininkui, o trečiajam asmeniui kaltininko tiesiogiai ar per kitą asmenį perleistas turtas.“

IŠVADOS

1. Esamas nacionalinis juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės reglamentavimas sudaro visas sąlygas teismams nusikalstamą veiką padariusiam juridiniam asmeniui skirti veiksmingą, proporcingą ir atgrasančią bausmę, t. y. įgyvendinti Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 26 straipsnio 4 dalies nuostatą.
2. Teismų praktika juridinių asmenų padarytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, numatytų Baudžiamojo kodekso 225, 226, 227 straipsniuose, baudžiamosiose bylose yra pernelyg fragmentiška ir todėl nepakankama spręsti apie tinkamą ar netinkamą Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 26 straipsnio 4 dalies įgyvendinimą.
3. Lyginamoji teismų praktikos korupcinio pobūdžio ir kitų nusikalstamų veikų baudžiamosiose bylose analizė parodė, kad juridiniams asmenims už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas skiriamos bausmės visiškai atitinka bendrąją bausmių juridiniams asmenims skyrimo praktiką. Juridinio asmens likvidavimo bausmė skiriama tik išimtiniais atvejais, kitais atvejais, jei bausmė skiriama, paprastai toji bausmė būna bauda, kurios dydis (turėtų būti) nustatomas atsižvelgiant į visas reikšmingas bylos aplinkybes.
4. Juridiniams asmenims skiriamų bausmių individualizavimui ir bausmių skyrimo motyvams teismų praktikoje ne visada teikiamas deramas dėmesys. Skirtingas tų pačių aplinkybių traktavimas, atskirais atvejais nepakankamas arba tik formalus skiriamos bausmės motyvavimas, nedažnas arba nevisapusiškas juridinio asmens požymių ir kitų iš jo specifikos kylančių aplinkybių vertinimas sudaro prielaidas nukrypti nuo Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 26 straipsnio 4 dalies nuostatos, įpareigojančios nusikalstamą veiką padariusiam juridiniam asmeniui taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias poveikio priemones.
5. Nepaisant to, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, jog „nusikalstamu būdu gauto turto turinį sudaro: a) tiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautas turtas, b) iš šio turto naujai įgyti ekonominę vertę turintys daiktai, pinigai ar kitas turtas“, b punktas teismų praktikoje nėra taikomas. Laikomasi požiūrio, kad iš

nusikalstamos veikos gautas turtas konfiskuojamas, jeigu kaltininkas iš nusikalstamos veikos neteisėtai praturtėjo <...>. Sąvoka „praturtėjimas“ paprastai reiškia ne platesnį, o atvirkščiai, siauresnį gautų pajamų vertinimą.

6. Konfiskuojant turtą atsižvelgiama į „realią“ asmens gautą naudą, kuri paprastai sutapatinama su praturtėjimo būseną, kai tiriama nusikalstama veika: konfiskavimas nėra taikomas, jei turtas yra iššvaistytas; jei teko susimokėti už pinigų išgryninimą – nelegalių pinigų išgryninimo mokestis eliminuojamas iš konfiskuotinos sumos (nepaisant to, kad tiek baudžiamosios teisės teorijoje, tiek generalinio prokuroro rekomendacijoje raginama iššvaistytą ir suvartotą turtą laikyti „turtine nauda“, kurios vertė turėtų būti konfiskuota). Taip pat turtas nėra konfiskuojamas, kai atlyginama žala ar pareikštas civilinis ieškinys; konfiskavimas yra neproporcingas ir sukuria pernelyg didelę našta nusikalstamą veiką atlikusiam asmeniui; kai realizavus turtą ir atlyginus žalą, gauta nauda yra mažesnė už turto vertę ir kita.
7. Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 31 straipsnio 6 dalies nuostata dėl antrinių iš nusikalstamos veikos gautų pajamų įgyvendinama ne vien pagal Baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 2 dalį. Išplėstinio turto konfiskavimo bei nepagrįsto praturtėjimo nuostatos taip pat padeda, tiesa, tik epizodiškai, konfiskuoti iš nusikalstamos veikos gautas antrines pajamas.
8. Ar teismų praktikoje pakankamai efektyviai taikomas antrinių pajamų ir turto konfiskavimas, vienareikšmiškai atsakyti negalima. Nagrinėtose bylose nematyti duomenų, ar iš nusikalstamos veikos rezultato buvo gauta antrinių pajamų. Galima kelti hipotezę, kad bent iš dalies nusikalstamu būdu gautų antrinių pajamų naudojimas tolesnėje veikloje nėra tiriamas atsižvelgiant į tai, kad prokurorai, nors tai jiems pavesta pagal Baudžiamojo proceso kodekso 170¹ straipsnį, tai atlieka nepakankamai kruopščiai. Generalinio prokuroro rekomendacijose dėl finansų tyrimo nėra nurodyta, kad prokurorai turėtų tirti antrines nusikalstamos veikos pajamas, ir, kaip matyti iš pastarųjų penkerių metų teismų sprendimų, tai nebuvo atliekama. Savo ruožtu teismai, sprenddami dėl turto konfiskavimo, remdavosi ikiteisminio tyrimo metu surinktais duomenimis apie konfiskuotiną turtą.
9. Teismų praktikoje dėl turto konfiskavimo iš trečiųjų asmenų iš esmės nėra atvejų, kada būtų konfiskuojamas turtas, gautas iš korupcinių nusikalstamų veikų. Kalbant apie konfiskavimo objektus, daugiausia iš trečiųjų asmenų yra konfiskuojama nusikalstamos veikos padarymo priemonių. Atsižvelgiant į tai, kad konfiskuojant šias priemones ir teoriškai nekyla klausimas dėl trečiųjų asmenų teisių apsaugos, nes, pagal Baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 4 dalies 1 punktą, reikia įrodyti, kad priemonės konfiskavimo atveju buvo aišku, kad trečiasis asmuo „žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti“, kad turtas bus naudojamas Baudžiamojo kodekso uždraustai veikai daryti, praktinio teismų sprendimų

- prieštaravimo Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 31 straipsnio 9 daliai nėra. Kaip tik galima išvelgti didesnę problemą dėl šio straipsnio taikymo – kad konfiskacija iš trečiųjų asmenų vykdoma galimai nepakankamai efektyviai.
10. Galima kelti hipotezę, kad teismų praktika nekonservuoti nusikalstamos veikos rezultato iš trečiųjų asmenų formuojasi dėl ydingo Baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 4 dalies aiškinimo generalinio prokuroro rekomendacijose dėl finansų tyrimo. Šių rekomendacijų VI skirsnio, detalizuojančio kitiems asmenims priklausančio turto konfiskavimą, 89 punkte konfiskavimas, skirtingai nei Baudžiamojo kodekso 72 straipsnio 4 dalyje (turtas konfiskuojamas, jei egzistuoja atskiruose punktuose nurodytos aplinkybės), nurodomas ne kaip privaloma, o tik kaip galima priemonė.
 11. Korupcinės nusikalstamos veikos numatytos tik Baudžiamajame kodekse. Administracinių teisės pažeidimų kodekse uždraustos kitos, mažesnio pavojingumo veikos. Tačiau verta pastebėti, kad būtent administracinių teisės pažeidimų bylose pavojus neapginti sąžiningų trečiųjų asmenų iš jų konfiskuojant pažeidimo priemonę yra kur kas didesnis. Iki šiol administracinių teisės pažeidimų bylose teismai taiko turto konfiskavimą iš asmenų, kurie nežinojo, kad su jais nuosavybės teise priklausančiu turtu bus padarytas teisės pažeidimas, nors šią praktiką po truputį keičia kita argumentacijos linija, pagal kurią teismas turi atsižvelgti į tai, ar konfiskacija yra ištis proporcinga priemonė.
 12. Atlikus teismų praktikos analizę po 2010 m. gruodžio 11 d. Baudžiamojo kodekso pakeitimų, pastebėta, kad apie galimybę taikyti nusikalstamos veikos dalyko ar gauto turto konfiskaciją iš trečiųjų asmenų galima spręsti iš esmės tik pagal laikino nuosavybės teisės ribojimo taikymą, siekiant, kad nusikalstamos veikos dalykas ar rezultatas nebūtų paslėptas ar suvartotas. Tačiau taip pat matyti, kad teismas, skirdamas tokią laikinąją apsaugos priemonę, svarsto, ar nebus pažeisti trečiųjų asmenų interesai (pvz., ar asmuo turės pakankamai lėšų pragyvenimui).
 13. Atvejais, kai iš sąžiningų trečiųjų asmenų konfiskuojamas sąžiningai įgytas turtas ar turtas, panaudotas darant nusikalstamą veiką ar administracinę teisės pažeidimą, jų teisės ginamos sudarant galimybę gauti ar išsireikalauti patirtą žalą atitinkamai iš valstybės arba iš pažeidėjo. Šiais atvejais žala atlyginama civilinės teisės pagrindais.

LITERATŪRA

I. Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, patvirtintas 2015 m. birželio 25 d. įstatymu Nr. XII-1869 // Teisės aktų registras, 2015-07-10, Nr. 11216.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785 // Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, patvirtintas 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
5. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas, priimtas 1984 m. gruodžio 13 d. // Vyriausybės žinios, 1985, Nr. 1-1.
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, patvirtintas 1961 m. birželio 26 d. įstatymu // Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18-148.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 3, 9, 40, 63, 64, 145, 147, 152, 154, 158, 160, 161, 162, 163, 170, 172, 178, 179, 181, 183, 212, 214, 217, 218, 220, 237, 254, 276, 372, 373, 374¹, 374², 418, 419, 421, 422, 426, 429 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 3², 160¹ straipsniais įstatymas Nr. XI-1478, priimtas 2011 m. birželio 21 d. // Valstybės žinios, 2011, Nr. 81-3965.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72-3, 189-1 straipsniais įstatymas Nr. XI-1199, priimtas 2010 m. gruodžio 2 d. // Valstybės žinios, 2010, Nr. 145-7439.
9. Lietuvos Respublikos minimaliojo darbo užmokesčio dydžių, socialinės apsaugos išmokų ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio indeksavimo įstatymas Nr. X-1710, priimtas 2008 m. liepos 15 d. // Valstybės žinios, 2008, Nr. 83-3294.
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198¹, 198², 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256¹, 257¹ straipsniais įstatymas Nr. X-1233, priimtas 2007 m. birželio 28 d. // Valstybės žinios, 2007, Nr. 81-3309.
11. Lietuvos Respublikos 2007 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas Nr. X-963, priimtas 2006 m. gruodžio 7 d. // Valstybės žinios, 2006, Nr. 138-5267.
12. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226,

- 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147¹, 199¹, 199², 267¹, 270¹, 308¹ straipsniais įstatymas Nr. X-272, priimtas 2005 m. birželio 23 d. // Valstybės žinios, 2005, Nr. 81-2945.
13. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228-1 straipsniu įstatymas Nr. IX-2314, priimtas 2004 m. liepos 5 d. // Valstybės žinios, 2004, Nr. 108-4030.
 14. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8¹, 11¹, 45, 53¹, 232¹, 232², 232³, 232⁸, 312, 321² straipsnių pakeitimo, 232³ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Kodekso papildymo 340¹ straipsniu įstatymas Nr. IX-1258, priimtas 2002 m. gruodžio 10 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 123-5544.
 15. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas Nr. IX-904, priimtas 2002 m. gegužės 28 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 57-2297.
 16. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7¹, 32, 35, 282, 284, 290 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 11¹, 22¹, 32¹, 32², 302² straipsniais ir 319, 320 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas Nr. IX-737, priimtas 2002 m. sausio 25 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 15-555.
 17. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos ratifikavimo Nr. IX-736, priimtas 2002 m. sausio 25 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 23-851.
 18. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, priimtas 2001 m. kovo 20 d. // Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.
 19. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas Nr. VIII-1649, priimtas 2000 m. gegužės 2 d. // Valstybės žinios, 2000, Nr. 41-1162.
 20. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso, civilinio proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-1141, priimtas 1995 m. gruodžio 20 d. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 104-2325.
 21. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas Nr. I-480, priimtas 1994 m. gegužės 31 d. // Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851.
 22. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 121-4608.
 23. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. kovo 19 d. įsakymas Nr. I-73 „Dėl rekomendacijų dėl finansų tyrimo tvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2013, Nr. 30-1508.
 24. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. I-8 „Dėl Rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2013, Nr. 5-209.

II. Regioninės ir tarptautinės teisės aktai

25. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje, priimta 2014 m. balandžio 3 d. // OL 2014 L 127, p. 39.
26. Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, priimta 1999 m. sausio 27 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 23-853.
27. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją, priimta 2005 m. spalio 31 d. // Valstybės žinios, 2006, Nr. 136-5145.
28. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, priimta 2000 m. lapkričio 15 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 51-1933.
29. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, priimta 1988 m. gruodžio 19 d. // Valstybės žinios, 1998, Nr. 38-1004.

III. Mokslinė literatūra

30. *Abramavičius A. et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: bendroji dalis. 1–98 straipsniai. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
31. *Bikelis S., Čepytė B., Girdauskas M. et al.* Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Vilnius: Justitia, 2014.
32. *Fedosiuk O.* Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė // *Jurisprudencija*, 2004, 60(52), p. 82–95.
33. *Petkus A.* Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų // *Jurisprudencija*, 2014, 21(2), p. 615–629.
34. *Soloveičikas D.* Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė: lyginamieji aspektai. Vilnius, 2006.
35. *Paužaitė R.* Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis // *Socialinių mokslų studijos*, 2009, 4(4), p. 195–214.
36. *Piesliakas V.* Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamosioje teisėje: siekiai ir realybė // *Jurisprudencija*, 2011, 18(2), p. 675–688.
37. *Švedas G.* Kai kurie probleminiai juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje ir baudžiamosios justicijos doktrinoje // Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų: recenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys. Vilnius, 2011, p. 91–108.

IV. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai

38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2009, Nr. 69-2798.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 7 dalies (2007 m. gruodžio 13 d., 2008 m. liepos 3 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2009, Nr. 42-1624.
40. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.96 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 126-4816.
41. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 26 straipsnio 5 dalies (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija), 17 dalies (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija), 33 straipsnio (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 383 „Dėl Mažmeninės prekybos tabako gaminiiais licencijavimo taisyklių ir Tabako gaminių pardavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų mažmeninės prekybos tabako gaminiiais licencijavimo taisyklių 39 punkto (2006 m. gruodžio 18 d. redakcija), 40 punkto (2006 m. gruodžio 18 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 108-4136.
42. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 177 „Dėl Skirtų realizuoti netauriųjų metalų laužo ir atliekų supirkimo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ (2004 m. rugpjūčio 31 d. redakcija) patvirtintų Skirtų realizuoti netauriųjų metalų laužo ir atliekų supirkimo licencijavimo taisyklių (2004 m. rugpjūčio 31 d. redakcija) 34 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 32-1114.
43. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 8 dalies (2004 m. kovo 9 d. redakcija), 34 straipsnio 17 dalies (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), 41 straipsnio (2004 m. kovo 9 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 28.5, 51.5 punktų (2004 m. gegužės 20 d. redakcija), 51 punkto (2004 m. gegužės 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17

- daliai (2004 m. kovo 9 d., 2006 m. balandžio 25 d. redakcijos), šių taisyklių 51 punkto (2006 m. spalio 17 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d. redakcija), taip pat šių taisyklių 51 punkto (2007 m. gegužės 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 17 daliai (2006 m. balandžio 25 d., 2007 m. birželio 21 d. redakcijos)“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 10-349.
44. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 163² straipsnio (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 5 dalies ir šio straipsnio (2003 m. liepos 4 d. redakcija) 6 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 134-4819.
45. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 21 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 16 d. redakcija), 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija), 4 dalies (1999 m. gegužės 11 d. redakcija), 7 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija) ir dėl šio įstatymo (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) 26 straipsnio 5, 7, 14 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 131-4743.
46. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija), 2 straipsnio 1 dalies (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 straipsnio 2 dalies (1998 m. gruodžio 10 d. redakcija), 13 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija), 30 straipsnio 1 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) bei 44 straipsnio 4 dalies (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 67 „Dėl Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių 7 bei 9 punktų (2001 m. sausio 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2004, Nr. 15-465.
47. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. spalio 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2001, Nr. 85-2977.
48. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 251 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 ir 2 straipsnių, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 27 straipsnio 5 dalies, 50 straipsnio 3 ir 9 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2000, Nr. 105-3318.
49. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 26 straipsnio pirmosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 1997, Nr. 31-770.

V. Teismų praktika

50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 10 d. Teismų praktikos skiriant bausmes už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (Baudžiamojo kodekso 225, 226, 227 ir 228 straipsniai) tyrimas Nr. TB-34-2 // Teismų praktika, 2011, Nr. 34.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 18 d. Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga Nr. AB-32-1 // Teismų praktika, 2010, Nr. 32.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 10 d. nutartis b. b. Nr. 2K-P-100-222/2015.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis b. b. Nr. 2K-387-677/2015.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis b. b. Nr. 2K-7-130-699/2015.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis b. b. Nr. 2K-210-942/2015.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-13/2015.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis b. b. Nr. 2K-527/2014.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 1 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-36/2014.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 22 d. nutartis b. b. Nr. 2K-226/2014.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 11 d. nutartis b. b. Nr. 2K-48/2014.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-39/2013.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis b. b. Nr. 2K-87/2013.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis ATP b. Nr. 2AT-2/2013.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis b. b. Nr. 2K-531/2012.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis c. b. Nr. 3K-7-379/2012.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis b. b. Nr. 2K-549/2012.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 9 d. nutartis b. b. Nr. 2K-391/2011.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 21 d. nutartis b. b. Nr. 2K-329/2011.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 16 d. nutartis b. b. Nr. 2K-511/2010.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis b. b. Nr. 2K-479/2010.
71. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. spalio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-569-150/2015.
72. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 24 d. nutartis b. b. Nr. 1N-166-453/2015.

73. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 17 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-119-177/2015.
74. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-16-449/2015.
75. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 1 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-270-518/2015.
76. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 28 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-375-449/2015.
77. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 24 d. nutartis b. b. Nr. 1A-99-449/2015.
78. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 19 d. nutartis b. b. Nr. 1A-8-307/2015.
79. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-586/2014.
80. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-344/2014.
81. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 24 d. nutartis b. b. Nr. 1A-524/2014.
82. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis b. b. Nr. 1A-357/2014.
83. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-288/2014.
84. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 26 d. nutartis c. b. Nr. 2A-337/2014.
85. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gegužės 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-67/2013.
86. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis b. b. Nr. 1N-97/2012.
87. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. vasario 17 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-34/2012.
88. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 24 d. nutartis b. b. Nr. 1A-198/2012.
89. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. lapkričio 28 d. nutartis b. b. Nr. 1A-394/2011.
90. Kauno apygardos teismo 2015 m. spalio 19 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-989-785/2015.
91. Kauno apygardos teismo 2015 m. liepos 9 d. nutartis b. b. Nr. 1A-526-498/2015.
92. Šiaulių apygardos teismo 2014 m. lapkričio 6 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-871-309/2014.
93. Kauno apygardos teismo 2014 m. liepos 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-267-593/2014.
94. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-6/2014.
95. Klaipėdos apygardos teismo 2014 m. gegužės 23 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-142-255/2014.
96. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-12-256/2014.
97. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. balandžio 24 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-479-468/2014.
98. Šiaulių apygardos teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis b. b. Nr. 1A-209-309/2014.
99. Panevėžio apygardos teismo 2014 m. balandžio 1 d. nutartis b. b. Nr. 1S-348-491/2014.

100. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-50-487/2014.
101. Šiaulių apygardos teismo 2014 m. kovo 27 d. nutartis b. b. Nr. 1A-182-116/2014.
102. Panevėžio apygardos teismo 2014 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-43-719/2014.
103. Kauno apygardos teismo 2014 m. kovo 12 d. nutartis b. b. Nr. 1S-467-290/2014.
104. Šiaulių apygardos teismo 2014 m. sausio 6 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-67-519/2014.
105. Panevėžio apygardos teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-110-491/2013.
106. Panevėžio apygardos teismo 2013 m. spalio 30 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-20-193/2013.
107. Kauno apygardos teismo 2013 m. spalio 3 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-1034-493/2013.
108. Panevėžio apygardos teismo 2013 m. liepos 25 d. nutartis b. b. Nr. 1S-634-491/2013.
109. Vilniaus apygardos teismo 2013 m. birželio 27 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-92/2013.
110. Kauno apygardos teismo 2013 m. birželio 19 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-301-582/2013.
111. Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-52-303/2013.
112. Klaipėdos apygardos teismo 2013 m. kovo 7 d. nutartis b. b. Nr. 1A-55-557/2013.
113. Vilniaus apygardos teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-46-648/2013.
114. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugpjūčio 8 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-943-648/2012.
115. Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. liepos 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-634-557/2012.
116. Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. birželio 1 d. nutartis ATP b. Nr. ATP-331-360/2012.
117. Panevėžio apygardos teismo 2012 m. gegužės 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-366/2012.
118. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. balandžio 19 d. nutartis b. b. Nr. 1K-249-312/2012.
119. Kauno apygardos teismo 2012 m. balandžio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-18-508/2012.
120. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-149/2012.
121. Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. sausio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-38-462/2012.
122. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. sausio 3 d. nutartis b. b. Nr. 1K-7-149/2012.
123. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. spalio 5 d. nutartis b. b. Nr. 1K-577-495-2011.
124. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-73-166/2011.
125. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-31/2010.

126. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-247/2010.
127. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-224/2010.
128. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. kovo 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1A-344/2010.
129. Prienų rajono apylinkės teismo 2015 m. gegužės 14 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-33-962/2015.
130. Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-533-573/2015.
131. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. vasario 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-25-606/2015.
132. Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. spalio 10 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-674-953/2014.
133. Joniškio rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-457/2014.
134. Varėnos rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-10-445/2014.
135. Kauno apylinkės teismo 2014 m. sausio 31 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-805-946/2014.
136. Kauno apylinkės teismo 2013 m. lapkričio 15 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-2981-923/2013.
137. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 24 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-742-891/2013.
138. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-2503-119/2013.
139. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 2 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1115-295/2013.
140. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. birželio 27 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-2210-806/2013.
141. Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 22 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-3-333/2013.
142. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 26 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-339-818/2013.
143. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. vasario 18 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-1007-270/2013.
144. Prienų rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 5 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-27-878/2013.
145. Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 18 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-3746-288/2012.

146. Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-8-586/2012.
147. Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-4-816/2012.
148. Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 8 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-107-187/2012.
149. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 21 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-121-295/2012.
150. Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 9 d. teismo baudžiamasis įsakymas b. b. Nr. 1-720-843/2012.
151. Utenos rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-61-373/2011.
152. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-853-606/2011.
153. Alytaus rajono apylinkės teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-23-572/2011.
154. Rokiškio rajono apylinkės teismo 2011 m. rugpjūčio 9 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-112-128/2011.
155. Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. gegužės 18 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-63-716/2011.
156. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-175-865/2011.
157. Vilniaus miesto 4 apylinkės teismo 2011 m. vasario 3 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-11-486/2011.
158. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-1229-873/2010.
159. Kauno miesto apylinkės teismo 2010 m. vasario 19 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-97-738/2010.
160. Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. sausio 7 d. nuosprendis b. b. Nr. 1-29-497/2010.
161. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 20 d. nutartis ATP b. Nr. N-575-172/2012.
162. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 16 d. nutartis ATP b. Nr. N-62-872/2010.
163. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 8 d. sprendimas admin. b. Nr. I-1740-602/2010.

VI. Kiti šaltiniai

164. Country Review Report of Lithuania: Review by the Russian Federation and Egypt of the implementation by Lithuania of articles 15–42 of Chapter III. “Criminalization and law enforcement” and articles 44–50 of Chapter IV. “International cooperation” of the United Nations Convention against Corruption for the review cycle 2010–2015 [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2013_10_29_Lithuania_Final_Country_Report/2013_10_29_Lithuania_Final_Country_Review_Report.pdf>.
165. Duomenys apie įtariamus (kaltinamus) ir nukentėjusius asmenis Lietuvos Respublikoje (Forma_IG-A): skelbiama Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [žiūrėta 2015 m. lapkričio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/?metai=2015&menuo=9&idAta=1&rt=1&oldYear=2015&id=136&idStat=10®ionas=0&id3=1#Atas-IG-A>>.
166. Evaluation Report on Lithuania (Second Evaluation Round): adopted by GRECO at its 23rd Plenary Meeting (Strasbourg, 17–20 May, 2005) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)12_Lithuania_EN.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)12_Lithuania_EN.pdf)>.
167. Lithuania Progress report: Second 3rd Round Written Progress Report Submitted to MONEYVAL (15 March 2010) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Progress%20reports%202y/MONEYVAL\(2010\)2_ProgRep2_LIT_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Progress%20reports%202y/MONEYVAL(2010)2_ProgRep2_LIT_en.pdf)>.
168. Report on Fourth Assessment Visit of Lithuania (5 December 2012) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL\(2012\)29_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL(2012)29_en.pdf)>.
169. The FATF Forty Recommendations (20 June 2003) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202003.pdf>>.
170. The FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation (February 2012) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Instruments/2012Recommandations_GAFI_en.pdf>.
171. Third Round Detailed Assessment Report on Lithuania: adopted by MONEYVAL at its 21st Plenary Meeting (Strasbourg, 28–30 November, 2006) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL\(2006\)12Rep-LTU3_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL(2006)12Rep-LTU3_en.pdf)>.
172. Written progress report submitted to MONEYVAL by Lithuania: adopted by MONEYVAL at its 26th Plenary Meeting (Strasbourg, 31 March – 4 April 2008) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/progress%20reports/MONEYVAL\(2007\)26ProgRep-LTU_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/progress%20reports/MONEYVAL(2007)26ProgRep-LTU_en.pdf)>.

Dr. Inga DAUKŠAITĖ,
Eglė KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ

CASE LAW IN CORRUPTION CASES: SOME ASPECTS RELATING IMPLEMENTATION OF PROVISIONS OF THE UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST CORRUPTION ON IMPOSITION OF SANCTIONS TO LEGAL PERSONS AND CONFISCATION OF PROPERTY

Summary

The research paper analyses Lithuanian case-law on three issues: imposition of sanctions upon legal persons, confiscation of secondary proceeds of crime and protection of bona fide third persons' rights in the procedure of confiscation of property.

In 2013, the United Nations Convention against Corruption (hereinafter – UNCAC) review group in its report on Lithuania noticed that the legislation on the abovementioned issues in Lithuania stands in line with the requirements of the UNCAC, however, it was unclear whether UNCAC provisions relating sanctions to legal persons and some aspects of confiscation of property were being implemented correctly in the case-law. Taking into account the fact, that the case-law on solely corruption cases in Lithuania is quite sparse, the authors decided to make a case-law review of all cases relating the previously mentioned issues during the last 5 years. This allows following the trends and usually used argumentation in court decisions thus enabling to draw substantive conclusions.

The work presents the development of legislation in the analysed fields, summarises and presents case-law of the last 5 years and mentions the main risks or hypotheses why or where case-law of Lithuanian courts may divert from the formulations established in particular articles of the UNCAC, namely, Articles 26, 31(6) and 31(9).

The research paper consists of three main parts devoted to three analysed issues (imposition of sanctions to legal persons, confiscation of secondary proceeds of crime and protection of bona fide third persons in the procedure of confiscation). Each of the parts has the same internal structure. The first section presents the genesis of the respective current provisions in the Criminal Code of the Republic of Lithuania, the second section clears out differences of the subject matter of the respective formulations of the UNCAC and the Criminal Code of the Republic of Lithuania, the third section provides a systematised view towards the case-law of Lithuanian courts in respect of all three issues, and, finally, the fourth section lists main risks and hypothesis on the possible discrepancies between the subject-matter of Articles 26, 31(6) and 31(9) of the UNCAC and the case-law in Lithuania.

The results of the research show that in practice there are all preconditions for proper imposition of sanctions in respect of third persons. As regards confiscation of secondary proceeds of crime, it is clear that courts impose it only accidentally, mostly because the case does not contain any data on the further usage of the proceeds of crime. Protection of bona fide third persons face no risk as courts in general are very reluctant to impose confiscation of proceeds of crime to third persons, although the formulation of respective Article 72(4) of the Criminal Code of the Republic of Lithuania literally leaves a theoretical possibility to fail to fully protect bona fide third persons rights.